เอกสารวิชาการ

เรื่อง

ศึกษาผลกระทบจากนโยบายลดหวานและการบังคับใช้มาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้าและการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลในอาหาร

โดย
นางสาววรรณวิสา ฮับหลี
กองอาหาร
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
กระทรวงสาธารณสุข
กันยายน 2564

คำนำ

เอกสารทางวิชาการเรื่อง “ศึกษาผลกระทบจากนโยบายลดหวานและการบังคับใช้มาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้าและการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลในอาหาร” ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยมีแนวคิดมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีภารกิจในการดูแลคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัยรวมทั้งต้องส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้อง เนื่องจากปัจจุบันพบว่าคนไทยนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากข้อมูลปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลพบว่าในปี พ. ศ. 2552 ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลของคนไทยจัดอยู่ในอันดับ 9 จาก 52 ประเทศ ผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกจึงมีแนวคิดที่จะจัดเก็บภาษีอาหารเพื่อจัดการกับปัญหาโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยพบว่าการจัดเก็บภาษีอาหารส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคซึ่งคาดว่าจะส่งผลลดการเกิดโรคอ้วนและโรคเบาหวานได้ เนื่องจากมีเหตุผลทางโภชนาการที่เพียงพอสำหรับจัดทำหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดเก็บภาษีและง่ายต่อการจัดเก็บ ภาคอุตสาหกรรมผลิตอาหารก็มีความตื่นตัวที่จะลดปริมาณน้ำตาลในผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มให้เป็นไปตามข้อแนะนำของ WHO แต่เพื่อยังให้ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มยังคงรสชาติความหวานด้วยการทดแทนโดยใช้สารให้ความหวานแทนน้ำตาล จึงทำให้แนวโน้มการใช้สารดังกล่าวเพิ่มขึ้น ดังนั้นเพื่อคงไว้ซึ่งการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินนโยบายลดหวานหรือมาตรการที่มิใช่ภาษีนั่นคือมาตรการแสดงฉลากโดยการออกกฎหมาย กฎระเบียบเพื่อให้ผู้บริโภคได้ตระหนักและสร้างความรอบรู้ และดำเนินการตรวจติดตาม เฝ้าระวังการแสดงฉลากอาหารเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบหากพบว่าผู้ประกอบการกระทำความผิดก็ต้องดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อเกิดประโยชน์กับผู้บริโภคในด้านการบริโภคที่ปลอดภัย

เอกสารวิชาการเล่มนี้ผู้เขียนได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในด้านการยกระดับศักยภาพในหลากหลายมิติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ด้านการยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน และสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการบริการเป็นเลิศ (Service Excellence) ของกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงช่วยส่งเสริมการพัฒนาระบบและกลไกการควบคุมกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สุขภาพเชิงรุกและเป็นมาตรฐานสากล (Smart Regulation) ซึ่งเป็นยุทธศาตร์สำคัญของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เอกสารวิชาการเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน ซึ่งไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนในการวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบจากนโยบายลดหวานและการบังคับใช้มาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้าและการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลในอาหาร รวมทั้งให้คำแนะนำในการค้นคว้าข้อมูลและช่วยตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอนเพื่อให้การเขียนเอกสารทางวิชาการเล่มนี้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

วรรณวิสา ฮับหลี

24 กันยายน 2564

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปัญหาสุขภาพที่สำคัญที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้คือการเพิ่มสูงขึ้นของอัตราการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases; NCDs) ซึ่งมีทั้งอัตราตายและป่วยที่เพิ่มขึ้นทุกปีและจากการศึกษาวิจัยพบว่าในแต่ละพื้นที่ยังมีปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่แตกต่างกันบางพื้นที่ ทั้งโรคไร้เชื้อและติดเชื้อ นอกจากนี้ประชาชนไทยยังขาดความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานมีสภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค NCDs เช่น โรคอ้วน พฤติกรรมการกินที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น จากปัญหาเหล่านี้ การปฏิรูปจึงต้องมุ่งไปสู่การปฏิรูประบบบริหารจัดการซึ่งรวมการเงินการคลัง ระบบการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรครวมทั้งความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขจึงได้เสนอการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดตั้งคณะทำงาน เรื่อง การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการในประเด็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพ

เนื่องจากปัจจุบันพบว่าคนไทยนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากข้อมูลปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลพบว่าภายในเวลา 5 ปี จาก พ.ศ.2546-2522 มีการบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.1 ซึ่งคาดประมาณว่าในปี พ. ศ. 2552 ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลของคนไทยจัดอยู่ในอันดับ 9 จาก 52 ประเทศที่ทำการสำรวจรองจากสหรัฐอเมริกา เม็กซิโก ตุรกี จีน เยอรมัน บราซิล อิตาลี และสเปน จากความนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยบริโภคน้ำตาลมากเกินความจำเป็น โดยเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายในประเทศไทยมีปริมาณน้ำตาลสูงมากโดยอยู่ในช่วง 9-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ในขณะที่ค่าที่เหมาะสมคือเครื่องดื่มที่ไม่ควรเติมน้ำตาลมากกว่า 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เพราะจะเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ในระยะยาวซึ่งคนไทยได้รับน้ำตาลจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลคิดเป็นร้อยละ 45.9 ของน้ำตาลที่ได้รับจากการบริโภคน้ำตาลทางอ้อมทั้งหมด ความนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของปัญหาทางด้านสุขภาพที่สำคัญอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งได้แก่ โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจขาดเลือด โดยข้อมูลผู้ป่วยที่มารับบริการในสถานพยาบาลสุขภาพของรัฐพบว่าในปี พ.ศ.2548-2556 อัตราผู้มารับบริการต่อประชากรแสนคนของโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นจาก 165.7 เป็น 435.1 โรคหลอดเลือดสมอง 151.5 เป็น 366.8 และโรคหัวใจขาดเลือด 380.8 เป็น 1,081.2 จึงอาจเป็นไปได้ว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลมีส่วนในการเพิ่มการเกิดโรคดังกล่าวในคนไทย ทั้งนี้ได้มีการศึกษายืนยันข้อสันนิษฐานดังกล่าวโดยพบว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลของคนไทยมีผลเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน ผู้ที่บริโภคเครื่องดื่มดังกล่าวทุกวันมีน้ำหนักตัวเพิ่มมากกว่าผู้ที่บริโภคเพียงเดือนละครั้งถึง 0.5 กิโลกรัมต่อปี

มาตรการราคาและภาษีเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่องค์การอนามัยโลกระบุว่าได้ผลดีในการจัดการมีความคุ้มทุนประสิทธิผล มีต้นทุนต่ำและสามารถขยายผลได้ผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกจึงมีแนวคิดที่จะจัดเก็บภาษีอาหารเพื่อจัดการกับปัญหาโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพบว่าการจัดเก็บภาษีอาหารส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคซึ่งคาดว่าจะส่งผลลดการเกิดโรคอ้วนและโรคเบาหวานได้ วิธีการที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดในการจัดเก็บภาษีอาหาร คือ การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มมีน้ำตาลเนื่องจากมีเหตุผลทางโภชนาการที่เพียงพอสำหรับจัดทำหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดเก็บภาษีและง่ายต่อการจัดเก็บ และในขณะนี้มีหลายประเทศที่จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เช่น ประเทศฝรั่งเศษ ฮังการี เม็กซิโก และบางรัฐของสหรัฐอเมริกาโดยการเก็บภาษีมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มรายได้ให้รัฐพ่วงด้วยเหตุผลทางสุขภาพ บางส่วนใช้ปริมาณน้ำตาลเป็นเกณฑ์การจัดเก็บ

ดังนั้นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลจึงอาจเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ควรมีการดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งมาตรการดังกล่าวนอกจากจะมีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพแล้วยังสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมหากมีการจัดสรรสำหรับการดำเนินการเพื่อเป็นประโยชน์ของสาธารณชนต่อไป อีกทั้งพิกัดอัตราการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลนั้นไม่ได้มีการปรับปรุงมานานหลายทศวรรษแล้วในขณะที่ตลาดเครื่องดื่มมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลในอัตราที่ต่ำกว่าเครื่องดื่มที่ไม่มีน้ำตาล และน้ำผักผลไม้ซึ่งมีปริมาณน้ำตาลสูงแต่มีสารอาหารที่มีประโยชน์อื่น ๆ น้อยมากกลับได้รับการยกเว้นการจัดเก็บภาษีเนื่องจากการจัดเก็บภาษีในปัจจุบันนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยและสนับสนุนสินค้าทางการเกษตรในประเทศ แต่ยังขาดมิติด้านการปกป้องสุขภาพของประชาชน ซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีหลักฐานชี้ชัดว่าการยกเว้นภาษีให้แก่เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมจากผักผลไม้ที่ผลิตในประเทศไทยดังกล่าวมีประโยชน์ต่อเกษตรกรของประเทศมากน้อยเพียงไรแต่บางผลิตภัณฑ์มีสัดส่วนของผลผลิตทางการเกษตรต่ำมากจึงอาจไม่ส่งผลดีต่อเกษตรกรมากนัก แนวทางการจัดเก็บภาษีก่อให้เกิดข้อกังขาจากหลายฝ่าย โดยในภาคธุรกิจเห็นว่าการเลือกจัดเก็บภาษีในเครื่องดื่มเพียงบางชนิดก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ในขณะที่หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขเห็นว่ารูปแบบการจัดเก็บภาษีไม่เป็นไปเพื่อปกป้องสุขภาพของคนไทยตามเจตนารมณ์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่ระบุว่าต้องมีการจัดเก็บสินค้าที่เป็นอัตรายต่อสุขภาพ แต่เป็นการจัดเก็บเครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลต่ำกว่าเครื่องดื่มที่ไม่เติม และมีการยกเว้นการจัดเก็บเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลหลายชนิดที่อาจเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

อย่างไรก็ตามมาตรการทางภาษีอาจไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค ตัวอย่างบางประเทศการเก็บภาษีไม่ได้มีผลทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีรสหวานได้ ตัวอย่างเช่น มลรัฐ West Virginia และ Arkansas สหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการภาษีเครื่องดื่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1951 และค.ศ. 1992 ตามลำดับ แต่ทั้งสองรัฐยังคงมีปัญหาโรคอ้วนอันดับต้น ๆ ของสหรัฐฯ โดย West Virginia เป็นลำดับที่สาม และ Arkansas เป็นลำดับที่สี่ ซึ่งมีประชากรที่อ้วนในสัดส่วนร้อยละ 34.5 และร้อยละ 33.8 ตามลำดับ มลรัฐ Arkansas พบว่าตั้งแต่เริ่มจัดเก็บภาษีอัตราส่วนประชากรที่อ้วนสูงขึ้นจากร้อยละ 17 ในปีค.ศ.1993 เป็นร้อยละ 34.5 ในปีค.ศ.2012 ซึ่งเป็นอัตราส่วนการเพิ่มที่มากกว่าตัวเลขรวมทั้งประเทศ ประเทศเดนมาร์กได้มีการนำภาษีไขมันมาเก็บจากอาหารที่มีไขมันสูง แต่พบว่าส่งผลให้ประชากรข้ามไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีภาษีมากขึ้นส่งผลกระทบในด้านการค้า การผลิต และการจ้างงาน ทำให้รัฐบาลประกาศยกเลิกมาตรการดังกล่าวหลังประกาศใช้เพียง 15 เดือน นอกจากนี้รัฐบาลประกาศยกเลิกการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่จัดเก็บตั้งแต่ปี ค.ศ.1934 ด้วย

จากฐานข้อมูลในการอนุญาตผลิตภัณฑ์พบว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลหลังบังคับใช้มาตรการภาษีมีการผลิต นำเข้ามากกว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี แต่พบการผลิตการนำเข้าอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากภาษีเพิ่มน้ำตาลมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและกาแฟ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีแนวโน้มปรับตัวมาใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้น และพบว่าปริมาณการใช้น้ำตาลในเครื่องดื่มก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลน้อยกว่าหลังบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลแต่พบการผลิต การนำเข้าอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มขึ้น เช่น อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท วัตถุเจือปนอาหาร และไอศกรีม เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่ผสมวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลและเครื่องดื่มที่ผสมน้ำตาลสอดคล้องกับการอนุญาตผลิตภัณฑ์กล่าวคือหลังบังคับมาตรการภาษีมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากการเปรียบเทียบฐานข้อมูลผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลกับผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบน้ำตาลหลังบังคับมาตรการภาษีพบว่าผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้น 105% ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงมาตรการภาษีมีผลทำให้ผู้ผลิตปรับตัวเพื่อเลี่ยงภาษี และเมื่อเทียบผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความ

หวานแทนน้ำตาลกับผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลหลังบังคับมาตรการภาษีพบว่าผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลลดลง 39% หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้คณะทำงาน เรื่อง คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ต้องศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นหลังบังคับมาตรการภาษีน้ำตาลมีผลบังคับใช้ ได้แก่ มาตรการภาษีน้ำตาลได้สร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานลง ผู้บริโภคบริโภคเครื่องดื่มสุขภาพที่ไม่มีภาระภาษี เช่น น้ำเปล่า เป็นต้น โรค NCDs ลดลงเพื่อเป็นการพิสูจน์ผลของความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพ ศึกษาถึงการบริโภคของผู้บริโภคว่ามีอัตราหรือบริโภคเครื่องดื่มทดแทนหรือส่งผลให้ประชากรข้ามไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีภาษีหรือไม่ ศึกษาถึงระยะเวลาการลดลงของการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกินปริมาณอาจคงที่หรือเพิ่มขึ้น ศึกษาถึงผู้ผลิตและผู้นำเข้าเกิดความกระตือรือร้นของภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาปรับปรุงการผลิตตลอดจนคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหวานน้อยหรือไม่มีความหวานออกสู่ท้องตลาดเพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วย นอกจากนี้ต้องศึกษาถึงผลกระทบในด้านการค้า การผลิต และการจ้างงานหรือไม่ อีกทั้งสามารถขยายฐานภาษีสรรพสามิตเพื่อสร้างความเป็นธรรมโดยดึงสินค้าที่ไม่เคยจัดเก็บภาษีให้เข้ามาอยู่ในระบบได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการภาษียังมีจุดอ่อนในการเก็บภาษีคือความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มและอาหารที่มีน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานที่ไม่อยู่ในระบบที่ต้องดำเนินการร่วมกันภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้มาตรการที่มิใช่ภาษีต่อไปด้วยเพื่อสร้างความรอบรู้ให้กับประชาชน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	7
นโยบายลดหวาน	7
2.1 อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ	7
2.2 บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	11
2.2.1 การดำเนินการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measures)	13
2.3 มาตรการภาษีน้ำตาล	16
2.3.1 โครงสร้างภาษีสรรพสามิตและกลุ่มอาหารก่อนมีมาตรการภาษีน้ำตาล	17
2.4 กลุ่มอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล	19
2.4.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นม	23
2.5 แนวทางกำหนดมาตรการภาษีน้ำตาล	23
2.5.1 ขอบเขตการดำเนินการเก็บภาษี	26
2.5.2 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	26
2.5.3 ประเภทเครื่องดื่มที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาล	26
2.5.4 ที่มาของเกณฑ์น้ำตาลที่ใช้เก็บภาษี	26
2.5.5 การกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้มาตรการภาษี	27
2.5.6 ผลกระทบจากนโยบายลดหวานและการบังคับใช้มาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาล	29
2.6 การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522	30
2.7 การแสดงฉลากโภชนาการมีผลต่อการเลือกซื้ออาหาร	33
บทที่ 3 ผลการศึกษา	36
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	70
เอกสารอ้างอิง	74
ภาคผนวก	76
ภาคผนวก ก ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๘๓) พ.ศ. ๒๕๖๐ เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ ๒)	76
ภาคผนวก ข ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๓๖๓ (พ.ศ.๒๕๖๑) เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการและค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ	81

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 17
ตารางที่ 2 รายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแบ่งตามประเภทเครื่องดื่มปี พ.ศ.2557 19
ตารางที่ 3 ปริมาณการจำหน่ายน้ำตาลในประเทศไทย (โควตา ก.) ปี พ.ศ. 2554-2564 21
ตารางที่ 4 ยอดจำหน่ายและอัตราการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นม 23
ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบการจัดเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลของภาคเอกชน 28
ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบการจัดเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลของภาครัฐ 29
ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเก็บภาษี 42
ตารางที่ 8 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม พ.ร.บ. พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 46
ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 47
ตารางที่ 10 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพการดำเนินการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษีในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน (SWOT Analysis of Non-Tax and Tax Measures) 57
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนฉลากอาหารที่แสดงข้อมูลไม่ถูกต้อง ปีงบประมาณ 2561 - ปีงบประมาณ 2564 63
ตารางที่ 12 แสดงการเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาล 65
ตารางที่ 13 เปรียบเทียบจำนวนคำขอก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล 66
ตารางที่ 14 เปรียบเทียบจำนวนคำขอก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มีการใช้น้ำตาล 67
ตารางที่ 15 เปรียบเทียบจำนวนผู้ผลิต ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า 68
ตารางที่ 16 เปรียบเทียบจำนวนผู้ผลิต ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาลก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า 69

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 รูปกรอบแนวคิดของการศึกษา 6
แผนภาพที่ 2 รายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเทียบกับสัดส่วนต่อภาษีสรรพสามิตทั้งหมด 19
แผนภาพที่ 3 รูปแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ 62

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ความเป็นมา

ปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่ของประชาชนไทยคือโรคไร้เชื้อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases; NCDs) ซึ่งมีทั้งอัตราตายและป่วยที่เพิ่มขึ้นทุกปี และจากการศึกษาวิจัยพบว่าในแต่ละพื้นที่ยังมีปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่แตกต่างกันบางพื้นที่พบทั้งโรคไร้เชื้อและติดเชื้อ นอกจากนี้ประชาชนไทยยังขาดความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานมีสภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค NCDs เช่น โรคอ้วน พฤติกรรมการกินที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น จากปัญหาเหล่านี้ การปฏิรูปจึงต้องมุ่งไปสู่การปฏิรูประบบบริหารจัดการซึ่งรวมการเงินการคลัง ระบบการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรครวมทั้งความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน

คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมจึงได้เสนอการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จัดทำข้อเสนอรายงาน เรื่อง “การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการในประเด็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพ” เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในวันที่ 22 เมษายน 2559 และแผนการปฏิรูปรวมถึงแนวทางการปฏิรูปได้ผ่านมติให้ความเห็นชอบของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเมื่อวันอังคารที่ 26 เมษายน 2559 และได้นำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประสานงาน 3 ฝ่าย ครั้งที่ 18/2559 เมื่อวันพุธที่ 8 มิถุนายน 2559 และนายกรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว ส่งให้คณะกรรมการขับเคลื่อนฯ คณะที่ 2 (รองฯ สมคิด) /คณะ 3 (รองฯ วิษณุ) /คณะ 5 (รองฯ ประวิตร) /มท. /ทส./ รวมทั้งผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติวาระ 3 ซึ่งมีการขอแปรญัตติจากอัตราส่วนของน้ำตาลที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 6 เป็นไม่เกินร้อยละ 10 ซึ่งแนวทางการปฏิรูปได้มีการมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เกิดมาตรการที่ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลของคนไทย

เมื่อวันพุธที่ 1 มิถุนายน 2559 ผู้แทนภาคเอกชนซึ่งประกอบไปด้วยสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย 3 สมาคมอุตสาหกรรมน้ำตาลทราย องค์กรชาวไร่อ้อย และสมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเพื่อหารือประเด็นการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาลตามรายงานของคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) เรื่อง “การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการในประเด็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพ” และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีดำริให้แต่งตั้งคณะทำงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมโดยมอบหมายให้สำนักงานเศรฐกิจการคลัง (สศค.) ดำเนินการ

ดังนั้น กระทรวงการคลังจึงมีคำสั่ง ที่ 662/2559 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2559 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน โดยมีผู้อำนวยการ สศค. เป็นประธานคณะทำงาน และที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเงินเป็นรองประธานคณะทำงาน โดยมีองค์ประกอบคณะทำงาน ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการสำนักนโยบายภาษี สศค. (2) ผู้อำนวยการสำนักแผนภาษี กรมสรรพสามิต (3) นายกสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทยหรือผู้แทน (4) ประธานคณะกรรมการประสานงาน 3 สมาคมอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายหรือผู้แทน (5) ผู้แทนองค์กรชาวไร่อ้อย (6) นายกสมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทยหรือผู้แทน (7) นายกสมาคมอุตสาหกรรมนมและอาหารหรือผู้แทน และ (8) ผู้อำนวยการส่วนนโยบายภาษีสรรพสามิต สศค.เป็นคณะทำงานและเลขานุการ ทั้งนี้คณะทำงานฯ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน โดยมีกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานภายใน 2 เดือน นับจากวันที่ลงนามในคำสั่งคณะทำงานฯ ตั้งแต่วันที่ 7 มิถุนายน 2559 – 8 สิงหาคม 2559 ซึ่งได้จัดประชุมคณะทำงานฯ ทั้งสิ้น 5 ครั้ง

1.2 ความสำคัญของปัญหา

น้ำตาลเป็นส่วนประกอบของอาหารที่หากบริโภคมากไปจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เช่น ฟันผุ โรคอ้วน เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น องค์การอนามัยโลกจึงได้มีคำแนะนำว่าบุคคลไม่ควรบริโภคน้ำตาลเกิน 50 กรัมต่อวัน เพื่อลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกิดจากน้ำตาล เช่น โรคอ้วน เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือด หรือควรบริโภคในปริมาณไม่เกิน 25 กรัมต่อวัน เพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยง จากข้อมูลใน พ.ศ.2554 พบว่าคนไทยบริโภคน้ำตาล 100 กรัมต่อวัน เครื่องดื่มที่มีน้ำตาล (Sugar sweetened beverage: SSBs) ถูกจัดว่าเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่เหมาะสมเพราะเพิ่มปริมาณน้ำตาลในเลือดอย่างรวดเร็ว ให้พลังงานแก่ร่างกายจำนวนมากแต่ไม่ให้สารอาหารที่จำเป็นอื่น ๆ หรือให้น้อยมาก ในแง่ของการก่อโรคนั้นมีหลักฐานทางวิชาการที่ชี้ชัดว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเป็นประจำเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอ้วน รวมถึงโรคที่เกี่ยวข้องกับโรคอ้วนอื่น ๆ เช่น เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือด ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เช่น การห้ามจำหน่ายในโรงเรียน การควบคุมการโฆษณาที่มุ่งเป้าไปยังเด็ก และการจัดเก็บภาษี คนไทยนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากข้อมูลปริมาณการจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลพบว่าภายในเวลา 5 ปี จาก พ.ศ.2546-2522 มีการบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.1 ซึ่งคาดประมาณว่าในปี พ. ศ. 2552 ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลของคนไทยจัดอยู่ในอันดับ 9 จาก 52 ประเทศที่ทำการสำรวจ รองจากสหรัฐอเมริกา เม็กซิโก ตุรกี จีน เยอรมัน บราซิล อิตาลี และสเปน จากความนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยบริโภคน้ำตาลมากเกินความจำเป็น โดยเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายในประเทศไทยมีปริมาณน้ำตาลสูงมากโดยอยู่ในช่วง 9-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ในขณะที่ค่าที่เหมาะสมคือเครื่องดื่มที่ไม่ควรเติมน้ำตาลมากกว่า 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เพราะจะเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ในระยะยาวซึ่งคนไทยได้รับน้ำตาลจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลคิดเป็นร้อยละ 45.9 ของน้ำตาลที่ได้รับจากการบริโภคน้ำตาลทางอ้อมทั้งหมด ความนิยมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของปัญหาทางด้านสุขภาพที่สำคัญอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งได้แก่ โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจขาดเลือด โดยข้อมูลผู้ป่วยที่มารับบริการในสถานพยาบาลสุขภาพของรัฐพบว่าในปี พ.ศ.2548-2556 อัตราผู้มารับบริการต่อประชากรแสนคนของโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นจาก 165.7 เป็น 435.1 โรคหลอดเลือดสมอง 151.5 เป็น 366.8 และโรคหัวใจขาดเลือด 380.8 เป็น 1,081.2 จึงอาจเป็นไปได้ว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลมีส่วนในการเพิ่มการเกิดโรคดังกล่าวในคนไทย ทั้งนี้ได้มีการศึกษายืนยันข้อสันนิษฐานดังกล่าวโดยพบว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลของคนไทยมีผลเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน ผู้ที่บริโภคเครื่องดื่มดังกล่าวทุกวันมีน้ำหนักตัวเพิ่มมากกว่าผู้ที่บริโภคเพียงเดือนละครั้งถึง 0.5 กิโลกรัมต่อปี

เพื่อลดหรือบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลที่มากเกินไปของประชาชนคณะรัฐมนตรีจึงให้ความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1) กรมสรรพสามิต ปรับปรุงแก้ไขนิยามเครื่องดื่มภายใต้ร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายสรรพสามิต พ.ศ.2560 ให้ครอบคลุมรายการเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 (ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ชา กาแฟ นมถั่วเหลือง เครื่องดื่มเกลือแร่ที่มีปริมาณน้ำตาลมากกว่า 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร) รวมถึงให้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีสรรพสามิตในน้ำผลไม้และน้ำพืชผักให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยกำหนดอัตราส่วนผสมของพืชผักจากธรรมชาติ (ยกเว้นชา กาแฟ) ให้สูงขึ้น และจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ครอบคลุมใน 2 อัตรา ตามความเข้มข้นของน้ำตาล คือ มากกว่า 6-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร และมากกว่า 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร โดยควรจัดเก็บภาษีในอัตราที่ทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของราคาขายปลีก

2) กระทรวงสาธารณสุข

(1) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จัดให้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มทุกชนิดแสดงปริมาณน้ำตาลในฉลากหน้าบรรจุภัณฑ์ด้วยรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เข้าใจง่าย พร้อมคำเตือนปริมาณการบริโภคที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

(2) ติดตามตรวจสอบปริมาณน้ำตาลที่มีในเครื่องดื่มที่จำหน่ายในท้องตลาดอย่างต่อเนื่องและมีมาตรการจัดการตามกฎหมายหากเครื่องดื่มมีปริมาณน้ำตาลไม่ตรงตามฉลาก

(3) ศึกษาความปลอดภัยของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (artificial sweetening agent) เพื่อเป็นข้อมูลในการเสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพและการใช้ประโยชน์ในด้านการจัดเก็บภาษีให้ครอบคลุมและเป็นธรรมต่อไป

(4) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) จัดทำมาตรการสื่อสารสังคมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกหลักโภชนาการและติดตามการเปลี่ยนแปลงการบริโภคอย่างต่อเนื่อง

(5) ร่วมกับกระทรวงการคลัง จัดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินนโยบาย เช่น การติดตามประเมินพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล รายได้ภาครัฐและผลข้างเคียงอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

3) กระทรวงพาณิชย์ มีการจัดการให้ราคาขายปลีกของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเปลี่ยนแปลงตามภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

4) กระทรวงมหาดไทย ควบคุมการทำการตลาดแบบเสี่ยงโชคของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพื่อควบคุมการกระตุ้นการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้คณะรัฐมนตรียังได้กำหนดกรอบระยะเวลาการปฏิรูป แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เดือนเมษายน - พฤษภาคม 2559

1. กรมสรรพสามิต ปรับปรุงแก้ไขนิยามเครื่องดื่มภายใต้ร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายสรรพสามิต พ.ศ.2560 ให้ครอบคลุมรายการเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 (ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ชา กาแฟ นมถั่วเหลือง นมปรุงแต่ง ผลิตภัณฑ์ของนม นมเปรี้ยว เครื่องดื่มเกลือแร่ที่มีปริมาณน้ำตาลมากกว่า 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร) และปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีสรรพสามิตในน้ำผลไม้และน้ำพืชผักให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยกำหนดอัตราส่วนผสมของพืชผักจากธรรมชาติ (ยกเว้นชา กาแฟ) ให้สูงขึ้น

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มทุกชนิดแสดงปริมาณน้ำตาลในฉลากหน้าบรรจุภัณฑ์ด้วยรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เข้าใจง่าย พร้อมคำเตือนปริมาณการบริโภคที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

3. กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) จัดทำมาตรการสื่อสารสังคมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกหลักโภชนาการและติดตามการเปลี่ยนแปลงการบริโภคอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 2 เดือนมิถุนายน - ธันวาคม 2559

1. เร่งผ่านร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายสรรพสามิต พ.ศ.2560 ให้มีผลบังคับใช้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. กรมสรรพสามิต จัดเก็บภาษีสรรพสามิตในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ครอบคลุมเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 ใน 2 อัตรา ตามความเข้มข้นของน้ำตาล คือ มากกว่า 6-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร และมากกว่า 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร โดยควรจัดเก็บภาษีในอัตราที่ทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของราคาขายปลีก

3. กระทรวงพาณิชย์ มีการจัดการให้ราคาขายปลีกของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเปลี่ยนแปลงตามภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

4. กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ควบคุมการทำการตลาดแบบเสี่ยงโชคของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพื่อควบคุมการกระตุ้นการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

ระยะที่ 3 หลังจากที่มีการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

1. กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงการคลัง จัดให้มีการติดตามประเมินผลมาตรการ เช่น การติดตามประเมินพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล รายได้ภาครัฐ และผลข้างเคียงอื่น ๆ เพื่อดำเนินการปรับปรุงนโยบายสาธารณสุขและมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ติดตามตรวจสอบปริมาณน้ำตาลที่มีในเครื่องดื่มที่จำหน่ายในท้องตลาดอย่างต่อเนื่อง และมีมาตรการจัดการตามกฎหมายหากเครื่องดื่มมีปริมาณน้ำตาลไม่ตรงตามฉลาก และศึกษาความปลอดภัยของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (artificial sweetening agent) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจพิจารณาปรับปรุงเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลในอนาคต

3. ภาครัฐโดยการมีส่วนร่วมจากภาควิชาการและภาคประชาสังคมพิจารณาให้มีมาตรการชดเชยให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบตามสมควรและมีความโปร่งใส

วัตถุประสงค์

ศึกษาผลกระทบจากนโยบายลดหวานและศึกษาความสัมพันธ์มาตรการภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้า การใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล

ขอบเขตการนำเสนอ

การศึกษามุ่งเน้นถึงผลกระทบจากนโยบายลดหวานรวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ของมาตรการทางภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้า และการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลภายหลังมาตรการทางภาษีบังคับใช้ ซึ่งข้อมูลการอนุญาตการผลิต นำเข้า และการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ได้รับการอนุญาตกับสำนักคณะกรรมการอาหารและยาเท่านั้นรวมถึงข้อมูลการตรวจติดตาม เฝ้าระวังผลิตภัณฑ์อาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นผู้ดำเนินการ

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เปนการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ เว็บไซต์ รวมถึงรายงานการประชุมการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการในประเด็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพ รายงานการประชุมการศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน และรายงานการประชุมการดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย โดยการนำข้อมูลที่ได้มาค้นคว้าและรวบรวมไว้แล้วมาศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากนโยบายลดหวาน สืบค้นฐานข้อมูลการอนุญาตผลิตภัณฑ์อาหารที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลและน้ำตาลเป็นส่วนประกอบที่ได้มีการแจ้งไว้กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาดำเนินการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์มาตรการภาษีน้ำตาลต่อการผลิต นำเข้า และการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล เพื่อจะได้จัดทำข้อเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (sweetener) หมายถึง วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลในกลุ่ม intense sweeteners มีความหวานมากกว่าน้ำตาลซูโครส ได้แก่ แอสพาร์เทม ซูคราโลส แซ็กคาริน แอลิแทม ซัยคลาเมต แอซีซัลเฟม เค นีโอแทม ทอมาทิน สตีวิออล ไกลโคไซด์

น้ำตาล คือ น้ำตาลอิสระ (free sugar) รวมถึงน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว (monosaccharides) ได้แก่ น้ำตาลกลูโคส (glucose) และฟรุตโตส (fructose) และน้ำตาลโมเลกุลคู่ (disaccharides) ได้แก่ น้ำตาลทราย (sucrose)

กรอบแนวคิดการศึกษา

ศึกษารวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาสุขภาพของคนไทยที่ทำให้เกิดโรคเรื้อรังไม่ติดต่อ NCDs ปัญหาการบริโภคอาหารที่มีรสหวานจากน้ำตาลเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุ บทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่ดำเนินการมาตรการที่มิใช่ภาษี และมาตรการทางภาษี วิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิต ขอบเขตการดำเนินการจัดเก็บภาษี ระยะเวลาการจัดเก็บภาษี เกณฑ์น้ำตาลที่ใช้เก็บภาษี ข้อมูลต่างประเทศที่จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เช่น ประเทศฝรั่งเศษ เม็กซิโก ฮังการี เดนมาร์ก และบางรัฐของสหรัฐอเมริกา ผลกระทบจากการบังคับใช้มาตรการทางภาษี จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลการอนุญาตผลิต นำเข้าอาหารที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลรวมถึงอาหารที่มีการใช้น้ำตาล ข้อมูลการตรวจติดตาม เฝ้าระวังการแสดงฉลากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการนโยบายลดหวาน และมาตรการภาษีให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต่อไป ดังมีรายละเอียดกรอบแนวคิดของการศึกษาตามภาพที่ 1

ระยะเวลาการศึกษา

1 มีนาคม พ.ศ. 2564 ถึง 24 กันยายน พ.ศ. 2564

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลในการติดตามสถานการณ์การใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลรวมถึงน้ำตาลจากการบริโภคเครื่องดื่มและอาหารและใช้เป็นแนวทางการพิจารณาทบทวนประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่เกี่ยวข้อง

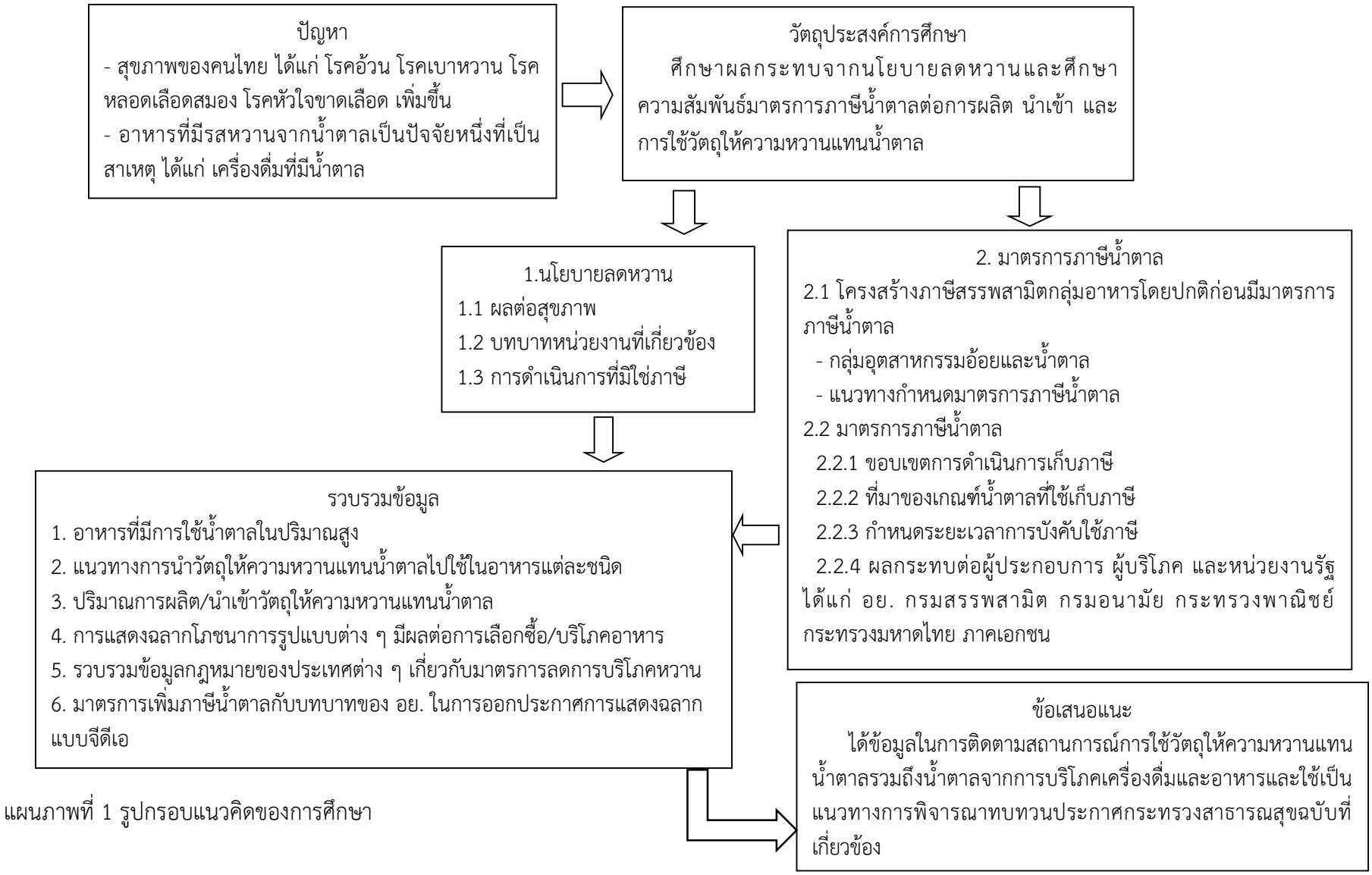

แผนภาพที่ 1 รูปกรอบแนวคิดของการศึกษา

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรม

นโยบายลดหวาน

กรมอนามัยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ “นโยบายลดหวาน” โดยกรมอนามัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ร่วมกันรณรงค์ลดพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลในเด็กไทยอย่างต่อเนื่องภายใต้การดำเนินงานของ "เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน" เป็นเครือข่ายองค์กรประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ ทันตแพทย์ กุมารแพทย์ นักโภชนาการ และนักวิชาการอิสระหลายสาขา ที่เน้นรณรงค์ให้เด็ก ๆ ลดการกินหวานให้พอดีกับความต้องการของร่างกาย ซึ่งนำความรู้เรื่องโรคภัยจากการกินหวานมาเผยแพร่สู่สังคมเพราะมีข้อมูลสำรวจว่าเด็กไทยในปัจจุบันจำนวนมากได้รับน้ำตาลจากการกินขนม นมหวาน นมเปรี้ยว และน้ำอัดลมมากเกินกว่าที่ควร ส่งผลให้เด็กไทยเป็นโรคอ้วนมากขึ้นซึ่งจะมีโรคแทรกซ้อนอื่น ๆ ตามมาอีก นโยบายลดหวานเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ในปีพ.ศ. 2545 ผ่านเครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวานและได้ดำเนินการผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการควบคุมโฆษณาโดยการรณรงค์ลดหวานมันเค็มผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และสอดแทรกในรายการโทรทัศน์ สนับสนุนแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคและการตลาดอาหารในโรงเรียน การดำเนินการมาตรการจัดการเข้าถึงโดยออกหนังสือองดจำหน่ายน้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบและอาหารที่มีน้ำตาลสูงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชั้นประถมศึกษาและขอความร่วมมือจากโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ การดำเนินมาตรการรณรงค์ให้ความรู้โดยออกหนังสือขอความร่วมมือสมาคมน้ำตาลและสมาคมโรงแรมในการใช้น้ำตาลซองไม่เกิน 4 กรัมต่อซอง แทนขนาดเดิมที่บรรจุและจำหน่าย 6 หรือ 8 กรัมต่อซอง ขอความร่วมมือหน่วยงานราชการจัดอาหารว่างสำหรับการประชุมที่มีคุณภาพลดปริมาณน้ำตาลและให้พลังงานต่ำ รวมถึงการรณรงค์ Healthy meeting รณรงค์ให้จัดอาหารว่างพลังงานต่ำ เป็นต้น การดำเนินการด้านนโยบายและกฎหมายโดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้ประกอบกับสร้างความตระหนักรู้ให้ความรู้และจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการลดการบริโภคน้ำตาลของคนไทยผ่านทางฉลากอาหาร การดำเนินนโยบายลดหวานผ่านมาตรการต่าง ๆ ยังคงดำเนินการอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

2.1 อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

อาหาร นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ที่จะขาดเสียมิได้แต่อย่างไรก็ดีอาหารบางประเภทที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ไม่เหมาะสมกลับส่งผลกระทบหรือผลเสียจากการบริโภคให้เกิดขึ้นได้ นอกจากอาหารแล้วเครื่องดื่มที่จัดอยู่ในประเภทที่นอกเหนือจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วนั้นยังส่งผลกระทบที่เป็นโทษต่อสุขภาพอีกด้วย ดังจะได้อธิบายในหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพหรือมีโทษหรือมีผลเสียต่อสุขภาพนั้นหมายถึงอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ซึ่งมีส่วนประกอบหลักอันประกอบไปด้วยแป้ง น้ำตาล ไขมันและเกลือเป็นส่วนประกอบหลักแต่มีปริมาณโปรตีน วิตามิน เกลือแร่ เส้นใยอยู่น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย ซึ่งส่วนประกอบหลักของอาหารและเครื่องดื่มกลุ่มนี้จะเป็นสารที่ให้พลังงานเป็นส่วนใหญ่ และมีลักษณะเป็นอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นมาเพื่อความสะดวกและหาซื้อได้ทั่วไปโดยง่ายตามร้านสะดวกซื้อที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีรสชาติถูกปากพกพาได้สะดวก

อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพนั้น จะมีลักษณะเด่นคือเป็นอาหารและเครื่องดื่มที่ให้พลังงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น น้ำตาล ไขมัน แป้ง โดยเฉพาะเครื่องดื่มนั้นจะมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาในเรื่องของส่วนประกอบหลักที่มาจากน้ำตาลและอาหารที่ประกอบไปด้วยเกลือในปริมาณที่มากโดยมีสารอาหารประเภทอื่นน้อยมากหากบริโภคในปริมาณที่มากเป็นประจำแล้วอาจส่งผลต่อร่างกายจะทำให้ขาดสารอาหารที่จำเป็นบางอย่างหรือหากได้รับอาหารบางอย่างมากเกินไปจะทำให้เป็นโรคอ้วน หรือโรคอื่นที่แฝงมากับอาหาร

ซึ่งนักโภชนาการจะพิจารณาว่าอาหารประเภทใดที่จัดว่าเป็นอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพนั้น จะมีการพิจารณาถึงส่วนประกอบที่อยู่ในอาหารและเครื่องดื่มชนิดนั้น ๆ โดยทั่วไปจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ อาหารที่มีไขมันและแป้งสูง (high fat) อาหารและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูง (high sugar) อาหารและเครื่องดื่มที่มีเกลือสูง (high sodium) โดยมีปริมาณของสารอาหารอื่น ๆ เช่น วิตามิน แร่ธาตุ โปรตีน เส้นใย ในปริมาณที่ต่ำหรือแทบไม่มีเลย ซึ่งหากอาหารและเครื่องดื่มมีสามสิ่งนี้สูงเกินกว่าที่ร่างกายต้องการในแต่ละวัน ก็จะถือว่าอาหารและเครื่องดื่มนั้นส่งผลเสียต่อสุขภาพและไม่แนะนำให้บริโภค เพราะหากบริโภคสะสมติดต่อกันก็จะเป็นสาเหตุหลักของการเกิดโรคต่าง ๆ ตามมาได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณานั้นจะมีดังนี้

(1) อาหารที่มีไขมันสูง (high fat) ไขมันจัดเป็นสารอาหารที่จำเป็นต่อสุขภาพ เป็นแหล่งสะสมของพลังงาน ๆ ที่สะสมในร่างกายร้อยละ 70 คือไขมันที่อยู่ในเนื้อเยื่อไขมัน เนื่องจากไขมันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผนังเซลล์ช่วยการดูดซึมของวิตามินเอ ดี อี และเค และยังให้พลังงานและความอบอุ่นต่อร่างกาย ไขมันพบในอาหารทั้งที่มาจากพืชและสัตว์ไขมันให้พลังงานเป็น 2 เท่าของพลังงานที่มาจากคาร์โบไฮเดรตและโปรตีน (ไขมัน 1 กรัมให้พลังงาน 9 กิโลแคลอรี) ไขมันพบทั้งที่มาจากพืชและสัตว์ แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

(1.1) ไตรกลีเซอร์ไรด์ เป็นไขมันที่พบมากที่สุดโดยพบว่าเป็นส่วนประกอบของไขมันในอาหารร้อยละ 90-95 ประกอบด้วยกรดไขมันอิ่มตัว มีคุณสมบัติเป็นของแข็งที่อุณหภูมิปกติ ได้แก่ ไขมันจากเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ และไขมันจากพืชบางชนิด เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันในเมล็ดปาล์ม กรดไขมันไม่อิ่มตัว มีคุณสมบัติเป็นของเหลวที่อุณหภูมิปกติและช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือดพบในพืชและเมล็ดพืชต่าง ๆ เช่น น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันรำข้าว น้ำมันข้าวโพด น้ำมันเมล็ดดอกทานตะวัน น้ำมันถั่วลิสง น้ำมันมะกอก

(1.2) คอเลสเตอรอล เป็นไขมันที่มาจากอาหารที่มาจากสัตว์เมื่อถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกายแล้วส่วนใหญ่จะถูกขนถ่ายไปยังตับเพื่อการใช้งานและเก็บสะสมและร่างกายยังสามารถสังเคราะห์คอเลสเตอรอลจากไขมันในอาหารได้อีกด้วย

(1.3) ฟอสโฟไลปิด อาหารส่วนใหญ่มีปริมาณฟอสโฟไลปิดค่อนข้างต่ำพบในอาหารประเภทถั่วต่าง ๆ และไข่

แม้ว่าไขมันจะจัดเป็นสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย แต่การได้รับไขมันจากอาหารเกินความต้องการของร่างกายนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดโรคอ้วน ส่วนการบริโภคกรดไขมันอิ่มตัว กรดไขมันทรานส์และคอเลสเตอรอลสูงมากเกินไปจะทำให้ไขมันระดับตัวดี (HDL cholesterol) ในเลือดลดลงด้วยและยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด

นักโภชนาการ ได้แนะนำปริมาณการบริโภคไขมันไว้โดยมีข้อแนะนำให้บริโภคให้เท่าที่จำเป็น โดยจำกัดปริมาณการบริโภคไว้ดังนี้

1) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 1,600 กิโลแคลอรี ได้แก่ เด็กชาย-หญิง อายุ 6-13 ปี ผู้หญิงวัยทำงานและผู้สูงอายุควรบริโภคไขมันไม่เกินวันละ 25 กรัม (5 ช้อนชา)

2) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ได้แก่ เด็กวัยรุ่น อายุ 14-25 ปี และผู้ชายวัยทำงานควรบริโภคไขมันไม่เกินวันละ 35 กรัม (7 ช้อนชา)

3) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,400 กิโลแคลอรี ได้แก่ ผู้ที่ต้องใช้พลังงานมาก ๆ เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน นักกีฬา ควรบริโภคไขมันไม่เกินวันละ 45 กรัม (9 ช้อนชา)

(2) อาหารและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูง (high sugar) น้ำตาลจัดเป็นสิ่งที่แสดงถึงรสชาติความหวาน ซึ่งรสชาติความหวานที่ลิ้นสัมผัสได้นั้นมาจากน้ำตาลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ผลไม้ ข้าว แป้ง และส่วนผสมในขนมหวานเป็นสารอาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรตที่ให้พลังงานแก่ร่างกายโดยน้ำตาล 1 กรัม ให้พลังงาน 4 กิโลแคลอรี พลังงานจากน้ำตาลนั้นจัดเป็นพลังงานว่างเปล่าเพราะน้ำตาลเป็นอาหารที่ปราศจากกากใยไม่มีทั้งวิตามิน แร่ธาตุ แต่ในขณะเดียวกันน้ำตาลมีความสำคัญกับการบริโภคเนื่องจากเป็นส่วนผสมสำคัญที่อยู่ในเมนูอาหารคาว หวาน และเครื่องดื่มต่าง ๆ เป็นรสชาติที่นิยมของประชากรไทย อาหารและ

เครื่องดื่มประเภทน้ำตาล เมื่อรับประทานเข้าไปแล้วจะแปรเปลี่ยนเป็นพลังงานที่ใช้ในร่างกายและถ้ามากเกินไปจะถูกเปลี่ยนเป็นไขมันสะสมในร่างกาย การบริโภคน้ำตาลมาก ๆ จะส่งผลให้มีน้ำหนักเกิน อ้วน ฟันผุ และทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพอย่างอื่นตามมา สำหรับข้อปฏิบัติในการบริโภคน้ำตาลนั้น นักโภชนาการได้แนะนำให้บริโภคน้ำตาลให้น้อยที่สุดโดยจำกัดปริมาณการรับประทานไว้ ดังนี้

1) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 1,600 กิโลแคลอรี ได้แก่ เด็กชาย-หญิง อายุ 6-13 ปี ผู้หญิงวัยทำงานและผู้สูงอายุควรบริโภคน้ำตาลไม่เกินวันละ 4 ช้อนชา

2) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ได้แก่ เด็กวัยรุ่น อายุ 14-25 ปี และผู้ชายวัยทำงานควรบริโภคน้ำตาลไม่เกินวันละ 6 ช้อนชา

3) ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,400 กิโลแคลอรี ได้แก่ ผู้ที่ต้องใช้พลังงานมาก ๆ เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน นักกีฬา ควรบริโภคน้ำตาลไม่เกินวันละ 6 ช้อนชา

(3) อาหารและเครื่องดื่มที่มีเกลือสูง (high sodium) เกลือสำหรับนักเคมี หมายถึง ส่วนผสมทางเคมีที่เกิดจากโซเดียม (Na) และคลอไรด์ (Cl) ส่วนเกลือสำหรับคนทั่ว ๆ ไป หมายถึง เม็ดผลึกสีขาวที่ใช้สำหรับปรุงแต่งรสชาติอาหารหรือใช้ในการถนอมอาหาร ซึ่งส่วนประกอบของเกลือที่ใช้ในการปรุงอาหารคือโซเดียมเป็นแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการทำงานของเซลล์ในร่างกาย นอกจากนี้ยังมีการใช้เกลือโซเดียมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เช่น เบกกิงโซดาที่ใช้ในขนมอบต่าง ๆ อาหารหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารแห้งหรืออาหารหมักดอง กะปิ น้ำปลา ซีอิ๊วที่ใช้ปรุงแต่งอาหารให้มีรสชาติดีขึ้นมีส่วนผสมของเกลือปริมาณสูง นอกจากนี้เกลือยังแฝงอยู่ในอาหารสำเร็จรูปหลายชนิด เช่น ขนมกรุบกรอบ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เครื่องแกง อาหารกระป๋อง ซอสปรุงรสต่าง ๆ และอาหารที่ใช้โซเดียมเป็นส่วนประกอบ เช่น คุกกี้ ขนมปัง ขนมเค้ก เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีการปรุงและโรยเกลือลงบนอาหารโดยตรงอีก เช่น ข้าวโพดคั่ว หรือมันฝรั่งทอด

สำหรับปริมาณเกลือที่ควรบริโภคในแต่ละวันไม่ได้มีการกำหนดเป็นปริมาณเกลือแต่กำหนดเป็นปริมาณโซเดียมซึ่งเป็นส่วนประกอบประมาณร้อยละ 40 ของเกลือโซเดียมคลอไรด์ (เกลือแกง) ซึ่งตามข้อมูลของข้อกำหนดสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคประจำวันสำหรับคนไทยปริมาณโซเดียมที่แนะนำต่อวัน คือ ให้น้อยกว่า 2,000 มิลลิกรัม (เกลือ 1 ช้อนชา มีโซเดียม 2,000 มิลลิกรัม น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ มีโซเดียม 1,160-1,490 มิลลิกรัม ซีอิ๊วขาว 1 ช้อนโต๊ะ มีโซเดียม 1,200 มิลลิกรัม

2.1.2 ประเภทของอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพจะประกอบด้วยสารอาหารที่ให้พลังงานเป็นส่วนใหญ่ซึ่งได้แก่ ไขมัน น้ำตาล เกลือ โดยมีปริมาณของสารอาหารชนิดอื่น ๆ เช่น วิตามิน แร่ธาตุ โปรตีน เส้นใย ในปริมาณที่ต่ำหรือแทบไม่มีเลยซึ่งอาหารและเครื่องดื่มที่มีสารอาหารทั้งสามประเภทนี้เป็นหลักนั้น อาจจำแนกได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ อาหารฟาสต์ฟู้ด (fast food) ขนมขบเคี้ยว (snack food) และเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล (sugar sweetened beverage: SSBs)

(1) อาหารฟาสต์ฟู้ด (fast food) หมายถึง อาหารจานด่วนซึ่งคำว่า fast food เป็นคำที่ชาวอเมริกันคิดขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับเรียกอาหารหรือขนมทั้งประเภทรับประทานให้อิ่มหรือรับประทานเป็นของว่าง โดยมีการปรุงไว้จนสำเร็จรูปพร้อมรับประทานหรือเกือบสำเร็จรูปง่ายต่อการปรุง และสะดวกรวดเร็วในการบริโภคซึ่งลักษณะเช่นนี้ของอาหารฟาสต์ฟู้ดทำให้สามารถตอบสนองวิถีชีวิตของชาวอเมริกันซึ่งมีปัญหาในเรื่องการใช้เวลาที่เร่งรีบได้เป็นอย่างดี และยังเป็นที่นิยมของผู้ที่มีรายได้ปานกลาง กลุ่มคนทำงานที่มีเวลาสำหรับอาหารฟาสต์ฟู้ดนั้นอาจจำแนกองค์ประกอบได้ 4 ประการ ดังนี้ ราคาถูกบริการอย่างรวดเร็วภายใน 2-5 นาที และ 30 นาที สำหรับการส่งถึงบ้าน เหมาะสำหรับใช้มือหยิบรับประทานและการห่อบรรจุใช้ครั้งเดียวและทิ้งหรือประยุกต์ใช้กับมีดและส้อมที่ใช้เพียงครั้งเดียวแล้วทิ้ง และอาหารที่สำเร็จแล้วสามารถเก็บได้เป็นนาทีหรือเป็นชั่วโมงเท่านั้นต่างจากอาหารว่างซึ่งสามารถอยู่ได้นานกว่า

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า อาหารฟาสต์ฟู้ด หมายถึงอาหารหรือขนมที่เตรียมหรือปรุงไว้สำเร็จรูป

แล้วสามารถรับประทานได้อย่างรวดเร็ว อาหารฟาสต์ฟู้ดนั้นหากแบ่งตามคุณสมบัติของอาหารสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ให้บริการอาหารที่รับประทานให้อิ่ม (Full Meal Fast-Foods) ซึ่งจะเป็นอาหารที่มีส่วนประกอบประเภทเนื้อสัตว์และผัก เช่น ขนมปัง มันฝรั่งทอดหรือมันฝรั่งนึ่ง ส่วนเนื้อสัตว์ก็จะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารหลายชนิด เช่น ไส้กรอก แฮม เบคอน ไก่ย่าง ไก่ทอด และประดับด้วยแตงกวา ผักกาดหอม และมะเขือเทศ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือเป็นประเภทที่ให้บริการอาหารว่างหรืออาหารกึ่งขนม (Snack Fast-Foods) อาจเป็นอาหารหวานหรืออาหารคาว ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ไอศกรีม ขนมเค้ก โดนัท ข้าวเกรียบ ปอเปี๊ยะ ลูกชิ้น หรือขนมไทยอื่น ๆ เป็นต้น สำหรับประเภทของอาหารฟาสต์ฟู้ดนั้นสามารถแบ่งตามประเภทของอาหารหลักได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มพิซซ่า กลุ่มแฮมเบอร์เกอร์ กลุ่มไก่ทอดและไก่ย่าง กลุ่มโดนัท และกลุ่มไอศกรีม สำหรับส่วนประกอบหลักของอาหารฟาสต์ฟู้ดนั้นส่วนใหญ่ทำมาจากแป้งสาลี แป้งข้าวโพด เครื่องปรุงต่าง ๆ เช่น ซอส เนย น้ำสลัด เป็นต้น สำหรับพวกเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น เนื้อวัว เนื้อหมู ปลา ไก่ ไข่ ผัก และไส้กรอก เช่น มันฝรั่ง มะเขือเทศ เมื่อสำเร็จรูปออกมาแล้วก็จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น แฮมเบอร์เกอร์ แซนด์วิช พิซซ่า เป็นต้น และหากเป็นอาหารในกลุ่มของโดนัทและไอศกรีมนั้นจะมีส่วนผสมของแป้งสาลี แป้งข้าวโพด นม เนย น้ำตาล ครีม ถั่ว และผลไม้ซึ่งจะถูกนำมาตกแต่งให้เป็นอาหารประเภทดังกล่าว

(2) ขนมขบเคี้ยว (snack food) หมายถึง อาหารหรือขนมที่รับประทานยามว่างมักมีลักษณะเป็นชิ้นเล็ก ๆ ส่วนมากพบได้ในวัฒนธรรมตะวันตก เป็นอาหารที่ใช้บริโภคระหว่างมื้อเพื่อความสนุกสนานในการลิ้มรสชาติไม่ได้เป็นอาหารมื้อหลักของวัน สามารถหาซื้อได้ง่ายมีขายทั่วไป ส่วนใหญ่ขนมขบเคี้ยวจะมีส่วนประกอบของแป้งสาลี นม เนย น้ำตาล ครีม ถั่ว ไขมัน ขนมขบเคี้ยวจำแนกตามส่วนประกอบได้ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหมากฝรั่ง เยลลี่ ซึ่งพบว่ามีน้ำตาลและสารให้ความหวานอื่น ๆ เป็นส่วนผสมเป็นจำนวนมาก กลุ่มช็อกโกแลต มีไขมันในปริมาณที่สูง กลุ่มถั่วและเมล็ดพืช มีไขมันและโซเดียม(เกลือ) มาก กลุ่มปลาเส้นปรุงรสต่าง ๆ แม้จะมีโปรตีนสูงแต่ก็มีโซเดียมสูงยิ่งปรุงรสเข้มข้นยิ่งมีโซเดียมสูง และกลุ่มมันฝรั่งทอด ข้าวเกรียบ ข้าวอบกรอบ ข้าวโพด ซึ่งมีลักษณะเป็นแป้งทอดซึ่งมีไขมันและโซเดียม (เกลือ) สูง

ขนมเหล่านี้จัดเป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงแต่ให้คุณค่าทางโภชนาการค่อนข้างน้อยเพราะมีส่วนประกอบของแป้ง น้ำตาล และไขมันเป็นส่วนประกอบหลัก ซึ่งพลังงานเหล่านี้โดยปกติก็จะได้รับอย่างเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายอยู่แล้วจากการบริโภคอาหารตามปกติ นอกจากนี้แล้วยังมีส่วนประกอบของเกลือโซเดียมหรือผงชูรส เพื่อเพิ่มรสชาติให้รู้สึกมีรสชาติอร่อยและถูกปากผู้บริโภคมากขึ้นซึ่งปริมาณของเกลือโซเดียมนี้ก็มักจะมีปริมาณที่มากเกินกว่าความต้องการในปริมาณโซเดียมที่แนะนำให้บริโภคในแต่ละวัน ขนมขบเคี้ยวมักจะได้รับความนิยมในการบริโภคของประชากรที่อยู่ในกลุ่มเด็กและเยาวชน จากความนิยมในแง่ของรสชาติที่ถูกปากเด็กตลอดจนถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าประเภทขนมขบเคี้ยวของผู้ประกอบการจึงทำให้การบริโภคอาหารประเภทขนมขบเคี้ยวนี้อยู่ในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นหลักและมีจำนวนประชากรในกลุ่มนี้บริโภคค่อนข้างมาก

(3) เครื่องดื่มที่มีน้ำตาล (sugar sweetened beverage: SSBs) หมายถึง เครื่องดื่ม (soft drink) หมายถึง เครื่องดื่มที่ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ (Non-alcoholic beverage) ส่วนมากจะเป็นพวกน้ำส้ม น้ำอัดลม น้ำชาเขียว โซดา น้ำผลไม้ นม หรือมีในปริมาณน้อยมาก ซึ่งในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากขึ้นทำให้เกิดผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มชนิดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากว่าเครื่องดื่มจัดเป็นสินค้าที่มีราคาขายต่อหน่วยค่อนข้างต่ำ สะดวก หาง่าย มีหลายขนาดและหลายราคาเพื่อสร้างทางเลือกให้กับประชาชนผู้เลือกซื้อได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการใช้บริโภค ปัจจุบันเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมบริโภคนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) เครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำผัก เช่น น้ำส้ม น้ำแอปเปิ้ล น้ำองุ่น น้ำฝรั่ง น้ำสับปะรด เป็นต้น ซึ่งจะมีทั้งน้ำผลไม้สด น้ำผลไม้บรรจุกระป๋อง ขวด หรือกล่องซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นาน ๆ

(2) เครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลม เป็นเครื่องดื่มที่นำหัวเชื้อมาผลิตเป็นเครื่องดื่มจะเป็นสินค้าที่มีลักษณะที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมนี้เป็นสินค้าที่มีหลายขนาดหลายราคาและจัดเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมบริโภคในกลุ่มของเด็กและเยาวชนผู้ผลิตมักจะแฝงการจำหน่ายผ่านทางช่องทางการโฆษณาและเป็นผู้ให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ได้รับความนิยมของกลุ่มวัยรุ่น เช่น งานเทศกาลดนตรี หรือคอนเสิร์ตต่าง ๆ นอกจากนี้เครื่องดื่มประเภทนี้ยังเป็นเครื่องดื่มที่มีอิทธิพลทางด้านฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือ หากเป็นช่วงฤดูร้อนจะมีปริมาณการบริโภคค่อนข้างสูง

(3) เครื่องดื่มประเภทเครื่องดื่มบำรุงร่างกายหรือที่เรียกว่าเครื่องดื่มชูกำลัง เป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบเป็นส่วนผสมของกาเฟอีนและน้ำตาลเป็นส่วนประกอบหลัก มักเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ที่ใช้แรงงานเครื่องดื่มประเภทนี้ 1 ขวด ให้พลังงานแก่ร่างกายเพียง 8 แคลอรี่และผลจากการที่มีส่วนประกอบของกาเฟอีนซึ่งมีผลกระตุ้นระบบประสาทและคุณค่าทางโภชนาการน้อย

(4) เครื่องดื่มประเภทโซดา มักใช้เป็นส่วนผสมควบคู่กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มที่มีรสหวานต่าง ๆ

อย่างไรก็ดีจะพบว่าเครื่องดื่มประเภทดังกล่าวดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอยู่เป็นจำนวนมากหรืออาจกล่าวได้ว่ามีน้ำตาลเป็นส่วนผสมหลักเพื่อเพิ่มรสชาติของเครื่องดื่มให้กลมกล่อมน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น

2.1.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

การบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดรวมถึงขนมขบเคี้ยวนั้นมักจะมีส่วนประกอบของแป้ง ไขมัน โซเดียม(เกลือ) ในปริมาณที่สูงจึงส่งผลให้อาหารกลุ่มนี้เป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงหรือที่เรียก อีกอย่างว่าแคลอรี่มักจะให้พลังงาน 900 ถึง 1,800 แคลอรี่ ซึ่งความต้องการพลังงานตามปกติโดยทั่วไปของมนุษย์จะต้องการพลังงานเพียงวันละ 2,000 ถึง 2,800 แคลอรี่เท่านั้น พลังงานที่มนุษย์ไม่ได้ใช้หมดในแต่ละวันก็จะสะสมเป็นไขมันในร่างกายซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดภาวะน้ำหนักเกินที่เป็นสาเหตุสำคัญในการเกิดโรคอ้วนนำมาสู่การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังประเภทอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ในส่วนของโซเดียมนั้นการบริโภคที่มากเกินไปจะเป็นอันตรายต่อหัวใจและไตเนื่องจากเกลือโซเดียมจะมีคุณสมบัติอุ้มน้ำเมื่อรับประทานเค็มจัดปริมาณน้ำในตัวโดยเฉพาะในโลหิตจะสูงขึ้นทำให้มีแนวโน้มจะเกิดโรคความดันโลหิตสูงมากขึ้น ไตทำงานหนักอาจทำให้ไตเสื่อมเร็ว นอกจากนี้อาหารจำพวกดังกล่าวนี้มีปริมาณใยอาหารที่มีค่าต่ำมาก ซึ่งใยอาหารมีความสำคัญต่อร่างกายเพราะช่วยในการทำงานของลำไส้ทำให้ลำไส้บีบตัวและดูดซับน้ำ ไขมันเกลือหรือกรดน้ำดีทำให้ส่งผลต่อความเสี่ยงในการเกิดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารการบริโภคเครื่องดื่มรสหวานที่มีส่วนผสมของน้ำตาลและหรือครีมเทียมที่เสริมสร้างความมันเพื่อรสชาติของเครื่องดื่มให้กลมกล่อมน่ารับประทานเมื่อเครื่องดื่มเหล่านี้มีส่วนผสมของน้ำตาลและไขมันเป็นหลักทำให้ปริมาณสารอาหารที่ให้พลังงานเป็นจำนวนมากหรือที่เรียกว่าแคลอรี่สูงเมื่อถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกายและไม่ถูกนำไปใช้เป็นพลังงานจะถูกนำไปสะสมเป็นไขมันตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำให้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น นอกจากนี้แล้วการดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวานจะส่งผลต่อขนาดของสารแอลดีแอลหรือไขมันไม่ดี (LDL: Low density lipoprotein) ระดับน้ำตาลในเลือดและสาร C-protein ซึ่งส่งผลให้เกิดโรคอ้วน ความดันโลหิตสูง รวมถึงโรคเบาหวาน นอกจากนี้แล้วการบริโภคเครื่องดื่มรสหวานที่มีส่วนผสมของน้ำตาลยังเป็นสาเหตุของโรคฟันผุ เนื่องจากการบริโภคน้ำตาลจะส่งผลให้น้ำตาลถูกเปลี่ยนแปลงเป็นกรดภายในไม่กี่นาทีโดยการทำงานของแบคทีเรียในแผ่นคราบจุลินทรีย์บนผิวฟันทำให้เกิดการสูญเสียแคลเซียมและฟอสเฟตของเคลือบฟันซึ่งถ้ามีการบริโภคเป็นประจำก็จะทำให้เกิดการสูญเสียแร่ธาตุของเคลือบฟันเกิดขึ้นซ้ำ ๆ จนไม่อาจทดแทนกันได้ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากอาหารรวมถึงผลกระทบต่อการได้รับสารอาหารที่จำเป็นอย่างอื่นลดลง

2.2 บทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงานภายใต้

มาตรการภาษีและมาตรการที่มิใช่ภาษี รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนสร้างความรอบรู้ในการบริโภค และรณรงค์ให้บริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสม โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสุขภาพดีของคนไทย ทำให้มีหน่วยงานเข้าร่วมมาตรการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษีทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งแต่ละหน่วยงานดำเนินการตามภาระกิจหน้าที่หลักของแต่ละหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

1. กระทรวงสาธารณสุข

1.1 กรมอนามัย เป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันนโยบาย จัดประชุม/กิจกรรม/การสัมมนา เตรียมข้อมูลผลกระทบต่าง ๆ ขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพนำไปสู่การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและโภชนาการที่สมดุลของประชาชน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จัดทำกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับให้สอดคล้องกับการดำเนินงานและขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเพื่อนำไปสู่การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและโภชนาการที่สมดุลของประชาชน

1.3 กรมควบคุมโรค ส่งเสริมการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ

2. กระทรวงการคลัง จัดทำมาตรการภาษีและที่มิใช่ภาษีส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสม

3. กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน กำกับดูแลราคาสินค้าเครื่องดื่มทางเลือกสุขภาพให้เหมาะสมเป็นธรรมและมีการปิดป้ายแสดงราคาจำหน่ายสินค้า

4. กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้จัดกิจกรรมเสริมความรู้ และจัดชุดความรู้ประกอบการเรียนรู้ของหลักสูตร

5. กระทรวงมหาดไทย ดูแลกำกับการเสี่ยงโชคชิงโชคในเครื่องดื่มในลักษณะของการกระตุ้นการบริโภคที่เกินความเหมาะสมตามกฎหมายที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

6. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ อาทิ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย รณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้บริโภคได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาสุขภาพผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ

7. สมาพันธ์เครือข่าย NCD ประเทศไทย

8. สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

9. สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยสมาพันธ์เครือข่าย NCD ประเทศไทย, สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะร่วมกันผลักดันและส่งเสริมตามมาตรการดังต่อไปนี้

1) ร่วมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรอบรู้ รู้จัก เข้าใจและสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีเครื่องหมาย “ทางเลือกสุขภาพ (Healthier Choice)”

2) ร่วมผลักดันและส่งเสริมให้เกิดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมด้วยมาตรการที่หลากหลายผ่านสถานศึกษา สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลและย่านชุมชนต่าง ๆ

3) ให้การสนับสนุนทางวิชาการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อร่วมกันผลักดันนโยบายสาธารณะไปสู่ประชาชนในทุกภาคส่วน

หน่วยงานทั้งเก้าหน่วยงานจะร่วมกันดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย ดังนี้

1) แลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นรวมทั้งการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานภายใต้บันทึกข้อตกลงร่วมกันนี้

2) สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสม

3) ร่วมกันจัดทำมาตรการที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาการบริโภคน้ำตาลที่มากเกินพอดีของคนไทย

4) สร้างความรอบรู้ในการบริโภคของประชาชนไทย (Health Literacy)

5) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงทุก ๆ สิ้นปี

10. สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย
11. 3 สมาคมโรงงานน้ำตาลทราย
12. สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย
13. สมาคมผู้ค้าปลีกไทย
14. บริษัท เดอะนีลเส็นคอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด

โดย สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย, 3 สมาคมโรงงานน้ำตาลทราย, สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย, สมาคมผู้ค้าปลีกไทย และบริษัท เดอะนีลเส็นคอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด ดำเนินการให้ข้อมูลการใช้และการบริโภคน้ำตาลคิดค้นนวัตกรรมน้ำตาลทางเลือกพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของน้ำตาลที่เหมาะสม ทำการตลาดเพื่อส่งเสริมให้เกิดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีการปรับส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมสร้าง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความรอบรู้ในการบริโภคของประชาชนไทย (Health Literacy) ประสานชี้แจงข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกกลุ่มได้รับทราบนโยบายและแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาครัฐเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันจัดทำมาตรการที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงทุก ๆ สิ้นปี

2.2.1 การดำเนินการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measures)

ภายหลังข้อเสนอการจัดเก็บภาษี ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประสานสามฝ่ายของรัฐบาล คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานเห็นชอบให้กำหนดมาตรการช่วยลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานโดยมีการดำเนินการควบคู่กันระหว่างมาตรการภาษี (Tax Measure) และมาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measure) สามารถสรุปแนวทางดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีล่วงหน้าเพื่อเป็นการปรับตัว (Grace Period) ของภาคอุตสาหกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปก่อนที่มาตรการภาษีจะบังคับใช้ซึ่งเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดมาตรการทางภาษีจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการต่อไป ดังนี้

1. การปรับสูตรผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม (Reformulation) ผู้ประกอบการดำเนินการปรับสูตรเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลหรือความหวานสูงให้ลดระดับปริมาณน้ำตาลหรือความหวานลง โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 5 ปี จากสัดส่วนร้อยละการใช้น้ำตาลต่อปริมาณเครื่องดื่มทั้งหมดลดลง

2. การเพิ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลให้เลือกมากขึ้นในตลาด (Less or No Sugar Added/ Healthier Product Options) ผู้ประกอบการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ขึ้นทะเบียนสัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่าย “เครื่องหมายทางเลือกสุขภาพ

(Healthier Logo)” สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาลต่ำหรือไม่มีน้ำตาลซึ่งมีอยู่แล้วในปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายทางเลือกสุขภาพบนฉลากอาหาร เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนในการบริโภคมากขึ้น โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-2 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จได้ภายใน 2 ปี จากจำนวนผลิตภัณฑ์ที่แสดงเครื่องหมายทางเลือกสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นในตลาดปัจจุบัน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาร่วมกับสำนักโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดลจะต้องพิจารณาจัดทำหลักเกณฑ์อาหารกลุ่มอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการบูรณาการต่อยอดไปยังอาหารกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

2.2 ผลิตเครื่องดื่มใหม่ ๆ ที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาล โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-5 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จได้ภายใน 5 ปี ซึ่งพิจารณาจากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลที่มีการจำหน่ายจริงในท้องตลาด

3. การกระจายและจำหน่ายสินค้าให้สามารถหาซื้อ เข้าถึงได้ง่าย (Distribution and Availability) ผู้ประกอบการมีมาตรการส่งเสริมและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เกิดการกระจายและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถหาซื้อและเข้าถึงได้ง่ายทั่วประเทศไทย อาทิ กระตุ้นการขายเครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพในร้านค้าหรือบริเวณที่ในอดีตไม่มีประชาชนซื้อและขอความร่วมมือร้านค้าชั้นนำทั่วไปจัดชั้นจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวในระดับที่เห็นง่ายและชัดเจน เป็นต้น โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากอัตราเพิ่มขึ้นของการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลจำนวนสินค้าทั้งหมดที่แสดงในร้านค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ ร้านสะดวกซื้อ ร้านค้าประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น

4. การจัดทำฉลากโภชนาการแบบจีดีเอ (GDA: Guideline Daily Amounts) ผู้ประกอบการดำเนินการจัดทำฉลากเครื่องดื่มโดยแสดงค่าพลังงาน (กิโลแคลอรี) น้ำตาล (กรัม) ไขมัน (กรัม) โซเดียม (มิลลิกรัม) ในหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มทุกประเภทในรูปแบบมาตรฐานเดียวกันเพื่อช่วยให้ผู้บริโภคเห็นข้อมูลที่ง่ายและชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์ที่บริโภคมีค่าพลังงาน (กิโลแคลอรี) น้ำตาล (กรัม) ไขมัน (กรัม) โซเดียม (มิลลิกรัม) เท่าใด โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากอัตราส่วนการติดฉลากตามมาตรฐาน GDA บนผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มตามร้านค้าทั่วไป แต่ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์น้ำเปล่า

5. มาตรการทางการตลาดที่รับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Marketing) ผู้ประกอบการดำเนินการตลาดต่าง ๆ ที่คำนึงถึงสังคมและผู้บริโภคอย่างรับผิดชอบไม่มุ่งเน้นการทำการตลาดด้วยวิธีการเสี่ยงโชคเพื่อสร้างอุปสงค์เทียม โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากหลักฐานที่มีการดำเนินมาตรการทางการตลาดที่รับผิดชอบต่อสังคมจริง

6. มาตรการให้ความรู้ (Education) ด้านการบริโภคที่สมดุล ผู้ประกอบการร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพด้านโภชนาการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารและจัดทำสื่อเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคที่สมดุล โดยจะจัดสรรทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดโครงการทั้งในระดับบริษัทและสมาคมพร้อมทั้งเป้าหมายในการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง อาทิ การร่วมมือกับห้างค้าปลีกในการจัดกิจกรรมและให้การฝึกอบรมวิทยากรเครือข่ายในระดับท้องถิ่น โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1 ปี

เพื่อร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงานภายใต้มาตรการภาษีและมาตรการที่มิใช่ภาษี รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนสร้างความรอบรู้ในการบริโภคและรณรงค์ให้บริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสม คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานจึงมีมติเห็นควรให้จัดตั้งคณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ อย่างไรก็ดีการดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีมีภาระต้นทุนที่ภาคเอกชนจะต้องคำนึงถึงซึ่งนอกเหนือจาก

ภาคเอกชนภายใต้คณะทำงานฯ เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีแล้วยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ภายนอกอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันมาตรการที่มิใช่ภาษีรวมอยู่ด้วย อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกำหนดแนวทางที่มีส่วนช่วยการลดภาระต้นทุนการดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีของภาคเอกชนตลอดจนเพื่อผลักดันให้มีมาตรการที่มิใช่ภาษีเกิดเป็นรูปธรรม สัมฤทธิ์ผล และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กระทรวงสาธารณสุข จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน เรื่อง คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ลงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2559 โดยมีรองอธิบดีกรมอนามัย ซึ่งอธิบดีกรมอนามัยมอบหมายให้ เป็นประธานคณะทำงาน รองเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย เป็นประธานคณะทำงานร่วม องค์ประกอบคณะทำงาน ได้แก่ (1) คณะแพทย์ศิริราชพยาบาล (2) คณะแพทย์โรงพยาบาลรามาธิบดี (3) คณะแพทย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (4) สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย (5) สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ (6) ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (7) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (8) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (9) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม (10) ผู้แทนสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย (11) ผู้แทน 3 สมาคมโรงงานน้ำตาลทราย (12) ผู้แทนองค์กรชาวไร่อ้อย (13) ผู้แทนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย (14) ผู้แทนอุตสาหกรรมนมและอาหาร และ (15) ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย เป็นคณะทำงานและเลขานุการ (16) ผู้อำนวยการสำนักโภชนาการ กรมอนามัย และผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นคณะทำงานและเลขานุการร่วม ทั้งนี้คณะทำงานฯ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคของคนไทย ติดตามการดำเนินการมาตรการที่มิใช่ภาษีและวัดค่าความสำเร็จของแต่ละมาตรการ ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการดำเนินงานต่อปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการมีความเหมาะสมภายใต้คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งคณะทำงาน เรื่อง คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย เพื่อให้การดำเนินการมาตรการที่มิใช่ภาษีเกิดประสิทธิผลมากขึ้นโดยการเพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจากคำสั่งเดิม ได้แก่ กรมควบคุมโรค, กระทรวงการคลัง, คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.), สมาพันธ์เครือข่าย NCD ประเทศไทย, สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมาคมผู้ค้าปลีกไทย และบริษัท เดอะนีลเส็นคอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด ลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2563

คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน และคณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ให้ข้อคิดเห็นร่วมกันในส่วนที่เกี่ยวข้องมาตรการที่มิใช่ภาษีว่าการดำเนินมาตรการภายใต้มาตรการที่มิใช่ภาษีต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในการดำเนินการอย่างจริงจังจึงได้กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ (KPI) แต่ละมาตรการโดยกำหนดแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้

1) แผนระยะสั้น ดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2560 ก่อนมาตรการทางภาษีจะมีผลบังคับใช้นั่นคือมาตรการบังคับ เรื่อง การแสดงฉลากแบบจีดีเอ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 394) พ.ศ.2561 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ แก้ไขประกาศประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 374) เพื่อช่วยป้องกันปัญหาภาวะโภชนาการเกินและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังโดยเฉพาะโรคอ้วน โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงและให้ครอบคลุมกลุ่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูงตามกรมสรรพสามิตที่ได้มีการกำหนดเพื่อการจัดเก็บภาษี

2) แผนระยะกลาง คือมาตรการสมัครใจเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 373) พ.ศ.2559 เรื่อง การแสดงสัญลักษณ์โภชนาการบนฉลากอาหาร (Healthier logo) เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์มีปริมาณน้ำตาล ไขมัน และโซเดียมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดของกลุ่มอาหารชนิดนั้น ๆ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาร่วมกับสำนักโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับเครื่องดื่มไว้สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ดังนั้นภาคเอกชนควรต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ Healthier Logo เป็นที่รับรู้ของสังคมจนเกิดเป็นความต้องการผลิตภัณฑ์

3) แผนระยะยาว มีการกระจายสินค้าให้มากขึ้นโดยภาคเอกชนเป็นแกนหลัก รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์และสร้างการรับรู้เพื่อสุขภาพ ซึ่งภาคเอกชนได้ดำเนินโครงการนอกเหนือจากที่ภาครัฐกำหนด เช่น โครงการ Thai Pledge การดำเนินกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้หลักคุณธรรมและการจัดการที่ดี (CSR) เป็นต้น

2.3 มาตรการภาษีน้ำตาล

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย และสำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ (IHPP) ได้ร่วมกันศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพบว่าการจัดเก็บภาษีอาหารส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคซึ่งคาดว่าจะส่งผลลดการเกิดโรคอ้วนและโรคเบาหวานได้ การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลมีเหตุผลทางโภชนาการที่เพียงพอสำหรับจัดทำหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดเก็บภาษีและง่ายต่อการจัดเก็บโดยการเก็บภาษีมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มรายได้ให้รัฐพ่วงด้วยเหตุผลทางสุขภาพ หลักฐานวิชาการที่ระบุว่ามาตรการราคาและภาษีเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่องค์การอนามัยโลกระบุว่าได้ผลดีในการจัดการมีความคุ้มทุนประสิทธิผล มีต้นทุนต่ำและสามารถขยายผลได้ ผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลกจึงมีแนวคิดที่จะจัดเก็บภาษีอาหารเพื่อจัดการกับปัญหาโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ จึงได้จัดทำข้อเสนอมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล (SSB TAX: Sugar-sweetened Beverage Tax) ผ่านทางคณะกรรมาธิการปฏิรูปประเทศ (สปท.) เพื่อป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการก่อให้เกิดปัญหากลุ่มโรค NCDs ซึ่งเป็นภาระโรคและค่าใช้จ่ายของประเทศสูงถึงร้อยละ 2.14 GDP และคนไทยมีการบริโภคน้ำตาลสูงถึง 100 กรัมต่อคนต่อวัน ทั้งนี้เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล (SSB) เป็นช่องทางหลักที่คนไทยได้รับในแต่ละวัน แนวคิดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มที่ให้ความหวานหรือการกำหนดให้ความหวานเป็นเกณฑ์ในการเก็บภาษีนั้นแม้จะดูเป็นเรื่องใหม่สำหรับระบบการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงแล้วนักวิจัยในต่างประเทศได้มีการทำการศึกษามานานแล้ว โดยเฉพาะกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ด้านสาธารณสุข (Health Economics) ที่ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์รวมถึงเครื่องมือทางการเงินการคลังของภาครัฐมากำหนดการควบคุมการบริโภคสินค้าที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของประชาชนไปพร้อมกัน ซึ่งงานวิจัยต่าง ๆ แสดงผลการศึกษาในประเด็นด้านสุขภาพต่อการบริโภคเครื่องดื่มที่ให้ความหวานและประเด็นด้านการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือของภาครัฐในการควบคุมการบริโภคสินค้าดังกล่าวในช่วงหลายปีมานี้มีงานวิจัยหลายฉบับพยายามประเมินผลกระทบต่อภาครัฐทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ สถิติ เศรษฐมิติหรือแม้แต่การสำรวจความคิดเห็นและเสนอรูปแบบการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือป้องกันภาวะโรคอ้วน โดยใช้ภาษีสรรพสามิต ภาษีการค้า หรือภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นเครื่องมือซึ่งล้วนแล้วแต่วัตถุประสงค์และนโยบายของแต่ละประเทศ รวมถึงนิยามความหมายของเครื่องดื่มที่ให้ความหวานว่าอาจเป็นเครื่องดื่มที่ผสมน้ำตาล เครื่องดื่มที่ผสมสารทดแทนความหวาน หรือผสมทั้งสองประเภทก็ได้โดยภาครัฐต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมให้ครบถ้วนเป็นสำคัญก่อนมีการใช้เครื่องมือดังกล่าว

RUDD Center For Food Policy and Obesity เป็นตัวอย่างหนึ่งในหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่รายงานรวบรวมและสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายของภาครัฐในการช่วยลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ให้ความหวานในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการเสนอให้จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่ให้ความหวานซึ่งให้เหตุผลว่า

ปัจจัยทางด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มประเภทดังกล่าว กล่าวคือมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสูง การที่ภาครัฐขึ้นภาษีจะทำให้ผู้ผลิตผลักภาระไปยังผู้บริโภคผ่านราคาสินค้าที่สูงขึ้นทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าน้อยลงและจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่อมา อย่างไรก็ดีมีข้อเสนอว่าภาครัฐควรจะต้องนำเงินจากการจัดเก็บภาษีไปใช้ในรูปแบบนโยบายสนับสนุนสุขภาพ เช่น ให้เงินอุดหนุนราคาผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อสุขภาพให้มีราคาถูกลง เป็นต้น ตัวอย่างของเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ คือเศรษฐมิติ ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักวิจัยนำมาใช้สร้างแบบจำลองสำหรับการประมาณการและประเมินผลกระทบรวมหากมีการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่ให้ความหวานจริง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการจัดเก็บภาษีที่อัตรา 1 เซ็นต์ต่อออนซ์ ในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือการเพิ่มอัตราภาษีร้อยละ 20 จากมูลค่าสินค้าในประเทศแอฟริกาใต้นอกจากจะลดโอกาสการเกิดภาวะโรคอ้วนแก่คนในประเทศแล้วยังสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับภาครัฐอีกด้วยแต่ภาครัฐต้องระวังปัญหาการเปลี่ยนไปซื้อสินค้าทดแทน (Substitute Product) หรือสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศข้างเคียง

2.3.1 โครงสร้างภาษีสรรพสามิตและกลุ่มอาหารก่อนมีมาตรการภาษีน้ำตาล

(1) นิยามเครื่องดื่ม ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มจัดเก็บตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 ตามพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 “เครื่องดื่ม” หมายความว่าสิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและไม่มีแอลกอฮอล์ โดยจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม อันบรรจุในภาชนะและผนึกไว้ เช่น น้ำแร่ น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำพืชผัก และน้ำโซดา เป็นต้น และให้หมายความรวมถึงเครื่องดื่มที่ทำหรือบรรจุได้จากเครื่องขายเครื่องดื่มไม่ว่าจะขายด้วยวิธีใดแม้จะไม่ได้บรรจุภาชนะและผนึกไว้แต่ไม่รวมถึง

(1.1) น้ำหรือน้ำแร่ตามธรรมชาติ

(1.2) น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง

(1.3) เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเองโดยเฉพาะอันมิได้อัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยทั้งมิได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี

(1.4) น้ำนมจืด น้ำนมอื่น ๆ ไม่ว่าปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร

(1.5) เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(2) อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มใช้อัตราภาษีตามมูลค่า (Ad Varolem) คิดเป็นร้อยละของราคาหรืออัตราภาษีตามปริมาณ (Specific) คิดเป็นจำนวนเงินตามสภาพหรือปริมาณสำหรับจะเลือกใช้อัตราแบบใดขึ้นอยู่กับมูลค่าภาษีที่คำนวณได้ว่าอย่างใดมีมูลค่าเป็นตัวเงินมากกว่าจะจัดเก็บในอัตรานั้น ทั้งนี้เครื่องดื่มที่เสียภาษีภายใต้ พ.ร.บ. พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 3 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527

ประเภท	รายการเครื่องดื่ม	อัตราตามมูลค่าของราคาณ โรงงาน (ร้อยละ)		อัตราตามสภาพ หรือปริมาณ (บาท/440 ซี.ซี.)	
		เพดาน	ปัจจุบัน	เพดาน	ปัจจุบัน
02.01	น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส	25	25	0.77	0.77

ตารางที่ 1 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 (ต่อ)

ประเภท	รายการเครื่องดื่ม	อัตราตามมูลค่าของราคา ณ โรงงาน (ร้อยละ)		อัตราตามสภาพ หรือ ปริมาณ (บาท/440 ซี.ซี.)	
		เพดาน	ปัจจุบัน	เพดาน	ปัจจุบัน
02.02	น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ ที่ไม่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก	20	20	0.45	0.37
02.03	น้ำผลไม้และน้ำพืชผัก - น้ำผลไม้และน้ำพืชผักทั่วไป - น้ำผลไม้และน้ำพืชผักที่มีส่วนผสมตามที่กรมฯ กำหนด	 20 20	 20 ยกเว้น	 0.45 0.45	 0.37 ยกเว้น

หมายเหตุ: อัตราใดเก็บได้ภาษีมากกว่าจัดเก็บในอัตรานั้น

ที่มา: พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527

(3) ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก กรมสรรพสามิตได้ออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผักเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2551 ได้กำหนดว่าน้ำผลไม้และน้ำพืชผักที่มีส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตกำหนดในบัญชีอัตราส่วนผสมของเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำพืชผักมีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 111 รายการ อาทิ อัตราส่วนของน้ำส้ม น้ำลำไย น้ำฝรั่ง และน้ำมะเขือเทศต่อปริมาณสุทธิของเครื่องดื่มต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และสำหรับเครื่องดื่มชาและกาแฟจะต้องมีอัตราส่วนผสมของน้ำชาต่อปริมาตรสุทธิของเครื่องดื่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.5 โดยชาแห้งต้องมีคุณสมบัติที่มีกาเฟอีน (Caffeine) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 ของน้ำหนัก และสำหรับเครื่องดื่มกาแฟสำเร็จรูปพร้อมดื่มจะต้องมีอัตราส่วนผสมของกาแฟต่อปริมาตรสุทธิของเครื่องดื่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 โดยคุณสมบัติกาแฟคั่วที่มีกาเฟอีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของน้ำหนัก

(4) รายได้จากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม มูลค่าการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548-2558 มีมูลค่าที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปีพ.ศ.2558 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มมีมูลค่าทั้งสิ้น 17,599 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.01 ของภาษีสรรพสามิตทั้งหมด

แผนภาพที่ 2 รายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเทียบกับสัดส่วนต่อภาษีสรรพสามิตทั้งหมด

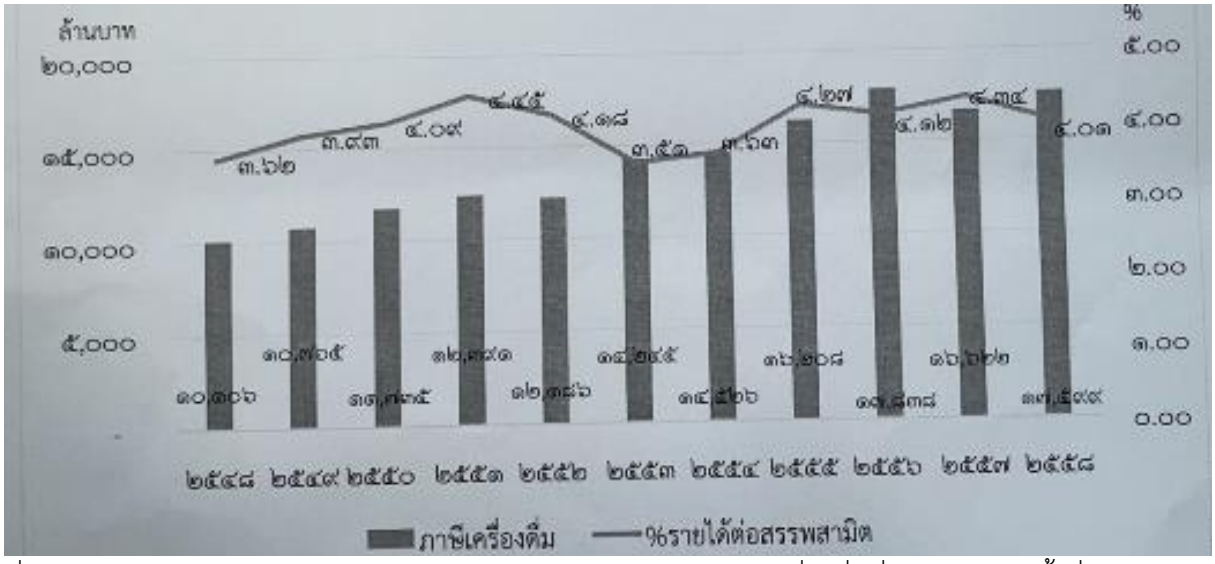

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ 2559

ตารางที่ 2 รายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแบ่งตามประเภทเครื่องดื่มปี พ.ศ.2557

ประเภทเครื่องดื่ม	รายได้ (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
น้ำอัดลม	9,299	55.94
เครื่องดื่มบำรุงร่างกาย	5,480	32.97
น้ำโซดา	1,423	8.56
เครื่องขายเครื่องดื่ม	325	1.95
น้ำผลไม้	35	0.21
เครื่องดื่มอื่น ๆ	13	0.08
รวม	16,622	

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2559

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าในปีพ.ศ. 2557 รายได้สรรพสามิตเครื่องดื่มแบ่งตามประเภทเครื่องดื่มน้ำอัดลมมีสัดส่วนรายได้สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 55.94 ของรายได้สรรพสามิตเครื่องดื่มทั้งหมด และอันดับรองลงมาคือ เครื่องดื่มบำรุงร่างกายคิดเป็นร้อยละ 32.97 ของรายได้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้จากเครื่องดื่มที่ผลิตในประเทศมูลค่า 16,574.80 ล้านบาท และเครื่องดื่มนำเข้า 47.10 ล้านบาท

2.4 กลุ่มอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล

จากรายงานสำนักนโยบายอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย (สนอ.) ระบุว่าอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลเป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรฐกิจและสังคม สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายน้ำตาลทรายทั้งภายในประเทศและส่งออกประมาณโดยเฉลี่ยกว่า 180,000 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นแหล่งการสร้างงานสร้างรายได้แก่เกษตรมากกว่า 309,821 ราย แก่แรงงานในชนบทประมาณ 1,000,000 ราย นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก สำหรับในปีพ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยรวม 11.03 ล้านไร่ มีโรงงานน้ำตาลเปิดดำเนินการทั้งสิ้น 52 โรงงานมีผลผลิตอ้อยที่ 94.05 ล้านตัน และผลผลิตน้ำตาลทรายที่ 9.78 ล้านตัน

สำหรับภาพรวมการบริโภคน้ำตาลทรายในประเทศไทยมีสัดส่วนคงที่และชัดเจน โดยแบ่งประเภทการบริโภคเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ประเภทกลุ่มการบริโภคทางตรงหรือการจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางและประเภทกลุ่มการบริโภคทางอ้อมหรือการจำหน่ายเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องดื่ม อาหาร ผลิตภัณฑ์นม ขนมปัง ลูกกวาดหรือลูกอม และยาหรืออื่น ๆ ซึ่งภายใต้กลุ่มอุตสาหกรรมหรือการบริโภคทางอ้อม เครื่องดื่มเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ใช้น้ำตาลมากที่สุด และรองลงมาคืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยการใช้น้ำตาล 10 ปี (ปีพ.ศ. 2554-2564) แบ่งออกเป็นการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางหรือยี่ปั๊ว (บริโภคโดยตรง) จำนวน 14,327,643 ตัน คิดเป็นร้อยละ 61.07 ของปริมาณการจำหน่ายน้ำตาลทรายในประเทศทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้พ่อค้าคนกลางมีการจำหน่ายให้อุตสาหกรรมขนาดเล็กหรืออุตสาหกรรมครัวเรือน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีการบริโภคทางตรงมากกว่าทางอ้อม โดยสัดส่วนการบริโภคทางตรงต่อการบริโภคทางอ้อมอัตราร้อยละ 48.93 ซึ่งอุตสาหกรรมที่มีการบริโภคทางอ้อมมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม อาหาร และผลิตภัณฑ์นม ตามลำดับ ดังมีรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปริมาณการจำหน่ายน้ำตาลในประเทศไทย (โควตา ก.) ปีพ.ศ. 2554-2564

ปีจำหน่าย(พ.ศ.)	พ่อค้าคนกลาง (บริโภคตรง)(ตัน)	อุตสาหกรรม (บริโภคโดยอ้อม)						รวม
		เครื่องดื่ม	ขนมปังและสุรา	อาหาร (รวมอาหารกระป๋องและน้ำปลา)	ผลิตภัณฑ์นม	ลูกกวาด	ผลิตภัณฑ์ยาและอื่น ๆ	
2554	13,165,697.7 (56.13%)	4,722,120.4 (20.13%)	277,310.9 (1.18%)	2,729,905.3 (11.64%)	2,015,342.9 (8.59%)	231,997.4 (1.00%)	313,101.9 (1.33%)	23,455,475.4 (43.87%)
2555	14,045,070.9 (57.05%)	5,214,686.3 (21.18%)	287,101.7 (1.17%)	2,725,787.9 (11.07%)	1,889,493.1 (7.68%)	247,462.7 (1.00%)	209,390.0 (0.85%)	24,618,992.6 (42.95%)
2556	14,179,483.7 (57.67%)	4,971,923.3 (20.22%)	301,664.9 (1.23%)	2,499,551.9 (10.17%)	2,140,363.6 (8.70%)	249,131.7 (1.01%)	246,817.4 (1.00%)	24,588,936.5 (42.33%)
2557	13,607,234.0 (55.18%)	5,119,488.9 (20.76%)	342,327.1 (1.39%)	2,792,127.1 (11.32%)	2,274,235.5 (9.22%)	246,796.6 (1.00%)	275,425.1 (1.13%)	24,657,634.3 (44.82%)
2558	13,034,252.1 (52.45%)	5,312,719.7 (21.38%)	331,764.2 (1.34%)	3,138,676.9 (12.64%)	2,503,037.3 (10.07%)	229,153.2 (0.92%)	299,300.2 (1.20%)	24,848,903.6 (47.55%)
2559	13,758,112.7 (52.95%)	5,395,254.3 (20.76%)	360,786.6 (1.39%)	3,344,038.7 (12.87%)	2,638,436.5 (10.15%)	187,473.2 (0.72%)	301,074.5 (1.16%)	25,985,176.4 (47.05%)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ปี พ.ศ. 2554-2564

หมายเหตุ: ปีพ.ศ. 2554- ปีพ.ศ. 2563 ปริมาณการบริโภคน้ำตาลในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม ปีพ.ศ. 2564 ปริมาณการบริโภคน้ำตาลในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน

ตารางที่ 3 ปริมาณการจำหน่ายน้ำตาลในประเทศไทย (โควตา ก.) ปีพ.ศ. 2554-2564 (ต่อ)

ปีจำหน่าย (พ.ศ.)	พ่อค้าคนกลาง (บริโภคตรง)(ตัน)	อุตสาหกรรม (บริโภคโดยอ้อม)						รวม
		เครื่องดื่ม	ขนมปังและสุรา	อาหาร (รวมอาหารกระป๋องและน้ำปลา)	ผลิตภัณฑ์นม	ลูกกวาด	ผลิตภัณฑ์ยาและอื่น ๆ	
2560	13,184,960.1 (50.65%)	5,822,246.8 (22.36%)	405,264.2 (1.56%)	3,524,706.9 (13.54%)	2,560,059.9 (9.83%)	216,343.2 (0.83%)	319,928.0 (1.23%)	26,033,509.3 (49.35%)
2561	13,939,783.4 (55.49%)	4,932,458.8 (19.64%)	314,163.5 (1.25%)	2,930,872.9 (11.67%)	2,481,554.3 (9.88%)	235,655.7 (0.94%)	285,224.9 (1.13%)	25,119,713.7 (44.51%)
2562	14,125,567.7 (56.90%)	5,146,310.2 (20.74%)	335,722.5 (1.35%)	2,398,738.4 (9.66%)	2,078,340.1 (8.37%)	188,232.9 (0.76%)	550,491.7 (2.22%)	24,823,403.5 (43.10%)
2563	13,594,183.7 (58.84%)	4,090,567.9 (17.71%)	481,365.0 (2.08%)	2,430,052.8 (10.52%)	1,954,512.3 (8.46%)	145,414.7 (0.63%)	406,674.8 (1.76%)	23,102,771.1 (41.16%)
2564	6,642,087.8 (57.37%)	2,142,536.8 (18.50%)	270,056.2 (2.33%)	1,316,172.3 (11.36%)	919,579.1 (7.94%)	87,818.1 (0.75%)	202,743.8 (1.75%)	11,576,994.0 (42.63%)
เฉลี่ย	143,276,433.8 (61.07%)							11,576,994.0 (48.93%)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ปี พ.ศ. 2554-2564

หมายเหตุ: ปีพ.ศ. 2554- ปีพ.ศ. 2563 ปริมาณการบริโภคน้ำตาลในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม ปีพ.ศ. 2564 ปริมาณการบริโภคน้ำตาลในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน

2.4.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นม

ในปีพ.ศ.2558 อุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมมีมูลค่ารวมทางการตลาดประมาณ 220,400 ล้านบาท มีการจ้างงานจำนวน 63,300 คน มีการชำระภาษี (ไม่รวมภาษีเงินได้นิติบุคคล) แก่ภาครัฐแบ่งออกเป็นภาษีสรรพสามิต จำนวน 17,296 ล้านบาท และภาษีมูลค่าเพิ่ม 14,500 ล้านบาท ยอดจำหน่ายเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์แต่ละประเภทและยอดจำหน่ายเครื่องดื่มรวมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยยอดจำหน่ายรวมในปีพ.ศ. 2556, พ.ศ.2557 และพ.ศ.2558 เป็นเงินทั้งสิ้น 201,582 ล้านบาท 208,674 ล้านบาท และ 220,354 ล้านบาท ตามลำดับหรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวในปีพ.ศ.2557 และพ.ศ. 2558 อยู่ที่ร้อยละ 3.52 และ 5.60 ตามลำดับ นอกจากนี้สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมมีการใช้น้ำตาลเพียงร้อยละ 30 ของการจำหน่ายน้ำตาลที่บริโภคในประเทศทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนการใช้น้ำตาลที่เหลือจะเป็นของอุตสาหกรรมอื่น ๆ อาทิ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น และการบริโภคโดยตรง ดังนั้นจึงเห็นว่าความเสมอภาคของอุตสาหกรรมทั้งอาหารและเครื่องดื่มการจัดเก็บภาษีต้นทาง (น้ำตาล) โดยตรงน่าจะเป็นทางเลือกการดำเนินการจัดเก็บภาษีที่จะลดปัญหาความไม่เป็นธรรมได้ดีที่สุด อย่างไรก็ตามหากภาครัฐเห็นว่าการจัดเก็บภาษีสินค้าเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมก็ขอนำเสนอแผนการใช้มาตรการทางภาษีดังมีรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ยอดจำหน่ายและอัตราการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นม

ประเภทเครื่องดื่ม	ยอดจำหน่าย (ล้านบาท)			อัตราการขยายตัว	
	พ.ศ. 2556	พ.ศ.2557	พ.ศ.2558	พ.ศ.2557	พ.ศ.2558
น้ำอัดลม	45,291	47,206	50,083	4.23	6.09
โซดา	7,191	7,080	7,852	-1.54	10.09
น้ำเปล่า	25,794	27,954	31,050	8.37	11.08
เครื่องดื่มชูกำลัง	21,525	21,770	21,792	1.14	0.10
น้ำผลไม้	12,829	13,376	14,296	4.26	6.88
เครื่องดื่มเกลือแร่	4,570	4,944	5,647	8.18	14.22
กาแฟพร้อมดื่ม	10,647	11,196	12,079	5.16	7.89
ชาพร้อมดื่ม	17,046	16,519	16,082	-3.09	-2.65
ชาผง	235	198	248	-15.75	25.25
นมวัว	21,731	23,280	25,168	7.13	8.11
นมถั่วเหลือง	14,629	15,795	16,653	7.97	5.43
นมเปรี้ยวพร้อมดื่ม	14,629	14,102	14,547	-3.18	3.16
เครื่องดื่มบำรุงร่างกายชนิดพร้อมดื่ม	5,375	5,075	4,598	-5.58	-9.40
เครื่องดื่มธัญญาหาร	153	180	260	17.65	44.44
รวมทั้งสิ้น	201,582	208,674	220,345	3.52	5.60

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 1/2559 วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2559

2.5 แนวทางกำหนดมาตรการภาษีน้ำตาล

การกำหนดมาตรการทางภาษีในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานสามารถดำเนินการภายใต้การขยายวิธีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในปัจจุบันคือตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 จัดเก็บอัตราตามมูลค่าและเพิ่มเติมในส่วนของ

อัตราตามปริมาณน้ำตาล ดังนั้นในการกำหนดมาตรการภาษีน้ำตาลมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. นิยามของคำว่า “เครื่องดื่ม” ตามกฎหมายสรรพสามิตมีความแตกต่างจากที่กำหนดในกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้ดำเนินการทางกฎหมายและในทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสอดคล้องกัน จึงเห็นควรแก้ไขประเภทเครื่องดื่มที่จะจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามเกณฑ์น้ำตาลโดยอ้างอิงกับประกาศเครื่องดื่มที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงสาธารณสุข

2. เครื่องดื่มชนิดผงมิได้ถือเป็นเครื่องดื่มในหมวดเครื่องดื่มของกฎหมายสรรพสามิตเนื่องจากมิใช่สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปน แต่อย่างไรก็ดีหากมีนโยบายให้เก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มชนิดผงที่มีน้ำตาลในเกณฑ์ที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพก็สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายสรรพสามิตจัดเก็บภาษีได้โดยให้จัดเก็บภายใต้หมวดสินค้าอื่น ๆ ตามกฎหมายดังกล่าว

3. การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากเครื่องดื่มประเภทนมนั้นไม่ครอบคลุมนมบริสุทธิ์หรือนมที่มาจากธรรมชาติ 100% เนื่องจากน้ำตาลที่ผสมอยู่ในนมดังกล่าวจะมีค่าเฉลี่ยไม่เกิน 5 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพสำหรับนมปรุงแต่งหรือนมประเภทอื่น ๆ เช่น นมเปรี้ยว หรือนมโคคืนรูปที่มีน้ำตาลผสมอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพนั้น หากจัดนมชนิดนี้เป็นนมที่ไม่มีมาตรฐานตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยอาหารก็สามารถจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากนมได้

4. การแสดงปริมาณน้ำตาลและส่วนผสมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในเครื่องดื่มต้องให้ชัดเจนโดยให้คำนึงถึงปริมาณน้ำตาลต่อน้ำหนักของเครื่องดื่มที่ใช้เป็นฐานในการจัดเก็บภาษีดังกล่าวด้วย สำหรับเครื่องดื่มที่บรรจุในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่ไม่มีเครื่องหมายสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาซึ่งจะต้องดำเนินการชำระภาษีสรรพสามิตด้วยนั้นอาจต้องมีการกำหนดแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนในการตรวจสอบปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มดังกล่าวเพื่อมิให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแก่สรรพสามิตและควรจัดให้มีการพิจารณาการใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จก่อนที่จะเริ่มจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาลในอนาคต

5. สินค้าเครื่องดื่มที่อยู่นอกระบบ อาทิ เครื่องดื่มชงพร้อมดื่ม เป็นต้น ภาครัฐมีมาตรการนำสินค้าเข้ามาในระบบและมีระยะเวลาอย่างไร

<u>การกำหนดมาตรการภาษีน้ำตาล</u> กระทรวงการคลังเห็นควรปฏิรูปภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อสะท้อนหลักการด้านสุขภาพรวมทั้งความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและเพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามแผนภายใต้หลักการดังกล่าว จึงได้ยกร่างพระราชบัญญัติ พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ให้จัดเก็บในอัตราแบบผสมคือตามมูลค่าและปริมาณ การกำหนดมาตรการภาษีน้ำตาลดำเนินการดังต่อไปนี้

1) แก้ไขนิยามของคำว่า “เครื่องดื่ม” ให้ความสอดคล้องกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 356) พ.ศ.2556 เรื่อง เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท

2) น้ำแร่ และน้ำอัดลม ที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุรา ไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตามและเครื่องดื่มชนิดผงกึ่งสำเร็จรูป (Instant Drink) ที่มีส่วนผสมน้ำตาลและอื่น ๆ ที่เป็นความหวานที่ให้พลังงานโดยไม่รวมวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (Artificial Sweetener) การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่มีน้ำตาลตามธรรมชาติและหรือปรุงแต่งด้วยน้ำตาลในปริมาณที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพจะพิจารณาจากน้ำตาลทั้งหมดที่มีอยู่ในเครื่องดื่มไม่ว่าจะเป็นน้ำตาลซึ่งเป็นโมเลกุลเดี่ยวและน้ำตาลโมเลกุลคู่

3) กำหนดรายการย่อยเฉพาะบางรายการให้ชัดเจนเพื่อกำหนดเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลที่จะจัดเก็บภาษีแบบอัตราก้าวหน้า (Progress Rate) ที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1) น้ำแร่เทียม (ไม่รวมถึงน้ำ น้ำแร่ธรรมชาติ น้ำแข็ง และหิมะ) น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส (ไม่มีรายการย่อย)

3.2) น้ำแร่ (ไม่รวมถึงน้ำ และนม) และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ

หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก แบ่งรายการย่อย ดังนี้

3.2.1 (1) น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรส (2) เครื่องดื่มอื่น ๆ (3) เครื่องดื่มชูกำลัง

3.2.2 เครื่องดื่มเกลือแร่

3.3) น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและเติมสุราจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม แบ่งรายการย่อย 2 รายการ ได้แก่ (1) น้ำผลไม้และน้ำพืชผัก (2) ชาและกาแฟ

3.4) หัวเชื้อเข้มข้นของเครื่องดื่มที่ผ่านการขายเครื่องขายเครื่องดื่ม (ไม่มีรายการย่อย)

3.5) อาหารชนิดเหลวหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (ไม่มีรายการย่อย)

3.6) อื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

4) การกำหนดพิกัดภาษีสรรพสามิตจะกำหนดเป็นกรอบกว้าง หากจะยกเว้นสินค้าประเภทใดก็จะออกประกาศเป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ร่างประมวลกฎหมายภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 จะจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มทั้งอัตราตามปริมาณและตามมูลค่าซึ่งแตกต่างจากการจัดเก็บประมวลกฎหมายภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 ที่ต้องเลือกเก็บอัตราใดที่สูงกว่าเพียงอัตราเดียว

4.1) การกำหนดให้สินค้าประเภทเครื่องดื่มผงหรือเครื่องดื่มเข้มข้นที่ต้องเจือจางก่อนบริโภคอยู่ภายใต้พิกัดสินค้าอื่น ๆ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกาตามบัญชีแนบท้ายนั้นจำเป็นต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนว่าเหตุใดจะต้องจัดเก็บสินค้าประเภทใหม่โดยต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะตามมาภายหลัง เช่น การเปิดช่องให้มีการใช้พิกัดนี้เพื่อเก็บภาษีสินค้ารายอื่น ๆ โดยไม่จำเป็น เป็นต้น นอกจากนี้ได้ให้ความชัดเจนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มว่าหากเป็นเครื่องดื่มที่บรรจุในภาชนะบรรจุปิดผนึกแต่เป็นการทำขึ้นเพื่อจำหน่ายปลีกเองโดยไม่มีสารกันบูดไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต

4.2) อาหารเหลวหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายที่มีการกำหนดให้อยู่ในพิกัดเครื่องดื่มตามร่าง พ.ร.บ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 หมายถึง สินค้าประเภทรังนก ซุปไก่สกัด และหมายรวมถึงน้ำผลไม้ที่มีเนื้อผสมอยู่จำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ต้องพิจารณาเกณฑ์น้ำหนักและความหนาแน่นของเนื้อสารอาหารหรือเนื้อผลไม้ที่ผสมประกอบควบคู่กันด้วยจึงกำหนดได้ว่าเป็นเครื่องดื่มหรือไม่ กรมสรรพสามิตจะพิสูจน์จากความเข้มข้นของปริมาณน้ำหนักแห้ง (Dry Weight) โดยต้องมีน้ำหนักไม่เกินร้อยละ 50 จึงจัดเป็นสินค้าเครื่องดื่ม

5) ร่าง พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิตฯ เพื่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนมปรุงแต่ง นมเปรี้ยวหรือโยเกิร์ตพร้อมดื่มทำได้ยาก เนื่องจากร่าง พ.ร.บ. ภาษีกรมสรรพสามิต พ.ศ.2560 อยู่ในการพิจารณาของ สนช. ซึ่งไม่ได้มีการขอแปรญัตติในประเด็นดังกล่าว หากจัดเก็บนมอื่น ๆ ที่มิใช่นมจืดเห็นว่าสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหารของกระทรวงสาธารณสุขแทน ทั้งนี้กระทรวงสาธารณสุขไม่สามารถกำหนดปริมาณน้ำตาลขั้นสูงหรือขั้นต่ำที่ต้องเติมในนมได้เนื่องจากเป็นสิทธิในการพัฒนาสูตรของผู้ประกอบการแต่ละราย

6) สำหรับมาตราการควบคุมสินค้าที่อยู่นอกระบบที่อาจจะเป็นสินค้าทดแทนกรมอนามัยชี้แจงว่าได้มีการดำเนินการควบคุมให้สถานศึกษาทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษาจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลต่ำที่อยู่ในระดับมาตรฐานและอยู่ระหว่างขยายการควบคุมไปยังระดับมหาวิทยาลัย

7) กรอบระยะเวลาการปรับตัว (Grace Period) รูปแบบ 2-2-1 โดยให้ผู้ประกอบการมีระยะเวลาในการปรับลดน้ำตาลลงโดยนำมาตรการที่มิใช่ภาษีมาใช้หลังจากนั้น 2 ปี จึงนำมาตรการภาษีมาบังคับใช้ในการจัดเก็บภาษีและเริ่มเก็บปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์ 10 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร จนเหลือร้อยละ 6 ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ประกอบการไม่ปรับปริมาณน้ำตาลลงการดำเนินการเก็บภาษีเป็นรูปแบบอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) กล่าวคือผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณน้ำตาลรวม (Total Sugar) มากอัตราภาษีก็

จะสูงตาม ดังนี้ ปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 10 กรัม ต่อ 100 กรัม จะยังไม่ถูกจัดเก็บภาษี ปริมาณน้ำตาลเกิน 10 กรัม ต่อ 100 กรัม จะถูกจัดเก็บภาษีที่อัตราร้อยละ 5 ของราคาขายปลีกแนะนำ ปริมาณน้ำตาลเกิน 14 กรัม ต่อ 100 กรัม จะถูกจัดเก็บภาษีที่อัตราร้อยละ 10 ของราคาขายปลีกแนะนำ และปริมาณน้ำตาลเกิน 18 กรัม ต่อ 100 กรัม จะถูกจัดเก็บภาษีที่อัตราร้อยละ 20 ของราคาขายปลีกแนะนำ

2.5.1 ขอบเขตการดำเนินการเก็บภาษี

มาตรการทางภาษีจะเริ่มบังคับใช้หลังจากที่ผู้ประกอบการได้ดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีไปเป็นระยะเวลา 2 ปี เพื่อให้เวลาแก่ภาคอุตสาหกรรมในการปรับตัวหลังจากนั้นจะดำเนินการเก็บภาษีตามปริมาณน้ำตาลตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ) พ.ศ.2560 ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ตอนที่ 2 สินค้าเครื่องดื่ม “เครื่องดื่ม” หมายความว่า

1) สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปน ซึ่งไม่มีแอลกอฮอล์หรือมีแอลกอฮอล์โดยปริมาตรไม่เกินร้อยละ 0.5 อันบรรจุในภาชนะและผนึกไว้ แต่ไม่รวมถึง

(ก) น้ำหรือน้ำแร่ตามธรรมชาติ

(ข) น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง

(ค) เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเองโดยเฉพาะอันมิได้อัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยทั้งมิได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี

(ง) น้ำนมจืด น้ำนมอื่น ๆ ไม่ว่าปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร

(จ) เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

2) หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิต เครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก

3) อาหารชนิดเหลว หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

2.5.2 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

การจัดเก็บอัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มใช้อัตราภาษีตามมูลค่า (Ad Varolem) คิดเป็นร้อยละของราคาหรืออัตราภาษีตามปริมาณ (Specific) คิดเป็นจำนวนเงินตามสภาพหรือปริมาณน้ำตาล กล่าวคือ ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลในอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) คือยิ่งมีน้ำตาลสูงก็จะจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้นไปตามลำดับเพื่อเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการในการปรับลดปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่ม

2.5.3 ประเภทเครื่องดื่มที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาล

เครื่องดื่มภายใต้กฎหมายภาษีสรรพสามิตที่ต้องสียภาษีสรรพสามิตยังคงมีภาระภาษีเช่นเดิม โดยจัดเก็บภาษีตามมูลค่าโดยเพิ่มเติมในส่วนของเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาล (น้ำตาลทุกประเภทที่เป็นโมเลกุลเดี่ยว ได้แก่ กลูโคส (Glucose) ฟรักโทส (Fructose) กาแลคโทส (Galactose) และน้ำตาลโมเลกุลคู่ ได้แก่ มอลโตส (Moltose) แลตโตส (Lactose) ซูโครส (Sucrose)) เกินปริมาณเกณฑ์ที่กำหนดจะมีภาระภาษีเพิ่มเติมในส่วนของอัตราตามปริมาณน้ำตาล

2.5.4 ที่มาของเกณฑ์น้ำตาลที่ใช้เก็บภาษี

ในการพิจารณาเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลที่จัดเก็บภาษีนั้นเนื่องจากมีเกณฑ์ที่เป็นสากลคือ องค์การอนามัยโลก (WHO) และเกณฑ์ที่ใช้อ้างอิงปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยที่ระบุว่าปริมาณน้ำตาลดังกล่าวไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ได้แก่ เกณฑ์ตราสัญลักษณ์ Healthier Choice และเกณฑ์การจำแนกอาหารของกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้เครื่องดื่มที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ คือเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลไม่ว่าจะเติมสารทดแทนความหวานหรือไม่ก็ตามปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทย (Thai Recommended Daily Intake: Thai RDI) สำหรับสารทดแทนความหวานนั้นคณะทำงานให้ข้อคิดเห็นว่าจะมีรสชาติไม่เหมือนน้ำตาลทำให้ผู้ผลิตมีการใช้สารดังกล่าวได้ในปริมาณที่ไม่มากนักเพราะจะมี

ผลกระทบกับรสชาติของเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมหรือคุ้นเคยอีกทั้งขณะนี้ยังไม่มีผลศึกษาทางการแพทย์ที่ชัดเจนว่าการบริโภคสารดังกล่าวจะมีผลเสียหรือมีโทษต่อสุขภาพประกอบกับปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้มีการตรวจสอบและควบคุมปริมาณการใช้สารทดแทนความหวานในเครื่องดื่มอยู่แล้ว ดังนั้นการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อสะท้อนหลักการในด้านสุขภาพในขณะนี้จึงไม่ควรคำนึงถึงการใช้สารทดแทนความหวาน

2.5.5 การกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้มาตรการภาษี

ช่วงระยะเวลาในการบังคับใช้ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามปริมาณน้ำตาลนั้นมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ภาคเอกชน ขอแจ้งความเห็นว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ให้พลังงานให้เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ หากภาครัฐไม่ให้ระยะเวลาการปรับตัวอย่างน้อย 5 ปี สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทยจะไม่เข้าร่วมมาตรการที่มิใช่ภาษี เนื่องจากระยะเวลาการดำเนินการไม่เพียงพอ ทั้งนี้ภาคเอกชนนำเสนอประเด็นดังต่อไปนี้

1) กรอบระยะเวลาการปรับตัว เนื่องจากผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มภายใต้สมาคมฯ แบ่งออก เป็นหลายประเภท เช่น น้ำอัดลม น้ำผักผลไม้ นมและนมถั่วเหลือง และเครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น กรอบระยะเวลาการปรับตัวจึงไม่เท่ากันแต่โดยรวมของอุตสาหกรรมแล้วจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาการปรับตัวอย่างน้อย 5 ปี

2) ระดับความหวานตั้งต้น เครื่องดื่มแต่ละประเภทมีปริมาณน้ำตาลที่เริ่มต้นไม่เท่ากัน อาทิ น้ำตาลธรรมชาติที่อยู่ในผลิตภัณฑ์ (น้ำผักผลไม้และนม) และน้ำตาลที่เติมเข้าไปในเครื่องดื่ม (Added Sugar) (น้ำหวาน น้ำอัดลม และอื่น ๆ) เป็นต้น อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มชูกำลังที่มีกลุ่มลูกค้าที่มุ่งเน้นเป็นกลุ่มนักกีฬาหรือผู้ใช้แรงงาน ดังนั้นความสามารถในการลดปริมาณน้ำตาล (Reformation) ให้ถึงเกณฑ์เดียวที่กำหนดย่อมไม่เท่ากันอย่างน้อยการปรับสูตรใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 12-30 เดือนขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การปรับสูตรบางกรณีจำเป็นต้องเปลี่ยนวัตถุดิบการผลิตใหม่ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงอย่างหนึ่งหากวัตถุดิบใหม่มีปัญหาประกอบกับการทดสอบอายุผลิตภัณฑ์ (Shelf Life Testing) อาจต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ไม่มีปัญหามิฉะนั้นอาจต้องเรียกคืนสินค้า

3) เสนอให้กำหนดระดับน้ำตาลที่ใช้เป็นเกณฑ์เริ่มต้นในการจัดเก็บภาษีอยู่ที่มากกว่า 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรและเก็บภาษีแยกตามชนิดสินค้าเครื่องดื่มเนื่องจากเครื่องดื่มแต่ละประเภทมีปริมาณน้ำตาลที่แตกต่างกัน อาทิ น้ำอัดลมมีน้ำตาลเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 เครื่องดื่มชูกำลังมีน้ำตาลเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15-17 และน้ำผักผลไม้ที่มีน้ำตาลตั้งต้นสูงเมื่อรวมกับน้ำตาลที่เติมเพิ่มมีน้ำตาลเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12

4) การปรับสูตรเครื่องดื่มในสินค้าที่วางจำหน่ายอยู่ในตลาดปัจจุบัน (Current product) มีขั้นตอนการพัฒนาสูตรใหม่ ทดสอบและวิจัย ขออนุญาตด้านกฎหมายวางแผนการตลาดและช่องทางการจำหน่าย โดยทุกกระบวนการต้องทำซ้ำ ๆ จนกว่าปริมาณน้ำตาลในสินค้าจะลดลงถึงเกณฑ์ที่กำหนดโดยยกตัวอย่างการลดปริมาณน้ำตาล 1.5 กรัม ในหนึ่งผลิตภัณฑ์สินค้าจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยถึงสองปี เนื่องจากปริมาณน้ำตาลที่ลดลงโดยที่จะไม่ทำให้ผู้โภครู้สึกต้องค่อย ๆ ปรับ โดยเริ่มปรับครั้งละประมาณร้อยละ 0.2-0.5 และหลังจากที่ปรับลดลงต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 6 -12 เดือน เพื่อให้ผู้บริโภคคุ้นกับรสชาติก่อนที่จะเริ่มปรับลดปริมาณในครั้งต่อไปได้ ซึ่งหากปรับลดปริมาณน้ำตาลมากกว่านี้ในคราวเดียวผู้บริโภคอาจจะไม่ชินกับรสชาติใหม่และเปลี่ยนไปบริโภคสินค้าทดแทนอื่น ๆ โดยเฉพาะสินค้าประเภทชงที่อยู่นอกระบบซึ่งอาจจะไม่สามารถแก้ปัญญาการบริโภคเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์ได้

5) การออกสินค้าใหม่ (New product) ใช้ระยะเวลาประมาณไม่ต่ำกว่า 30 เดือนเนื่องจากมีขั้นตอนที่มากกว่าการปรับสูตรเครื่องดื่มในสินค้าปัจจุบัน โดยขั้นตอนการพัฒนาแนวคิดและความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์พัฒนาสูตรและผลิตภัณฑ์ทดสอบและวิจัย ขออนุญาตกฎหมาย เตรียมการผลิต วางแผนการตลาด โดยอาจต้องใช้ต้นทุนประมาณ 50-100 ล้านบาท

2. ภาคเอกชนเสนอร่างโครงสร้างแผนการใช้มาตรการทางภาษี 2 รูปแบบ เพื่อบรรลุเกณฑ์ปริมาณน้ำตาล 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ซึ่งคาดว่าอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทยน่าจะสามารถดำเนินการได้ให้ที่ประชุมพิจารณา ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบการจัดเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลของภาคเอกชน

รูปแบบที่	เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 1 (ปี)	เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 2 (ปี)	เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 3 (ปี)
1. 5-3-2 รวมเวลาทั้งสิ้น 10 ปี	-น้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 18 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 12 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 16 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3
2. 2-2-2 รวมเวลาทั้งสิ้น 6 ปี	-น้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 18 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 12 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 16 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 1/2559 วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2559

3. ภาครัฐ เสนอระยะเวลาการปรับตัว 2 ปี เนื่องจากว่าขั้นตอนการออกพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ) พ.ศ.2560 ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ต้องใช้ระยะเวลารวมแล้วเกือบปีและเมื่อมีผลบังคับใช้แล้วยังให้ระยะเวลาในการปรับตัวของผู้ประกอบการอีก 2 ปี อีกทั้งปริมาณน้ำตาลที่เริ่มเก็บคือร้อยละ 10 เป็นปริมาณที่เครื่องดื่มทั้งหมดที่ถูกจัดเก็บภาษีสามารถดำเนินการทยอยปรับลดได้ นอกจากนี้กรมอนามัยได้นำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่ได้สำรวจเด็กไทยทั่วประเทศพบว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มสามารถปรับลดปริมาณน้ำตาลลงมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 5-6 ได้โดยเด็กยังรู้สึกหวานอยู่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่พบว่าคนไทยยังคงพอใจรสหวานในปริมาณน้ำตาลที่ระดับร้อยละ 5-7 รวมถึงงานวิจัยของกลุ่มทันตแพทย์มหาวิทยาลัยขอนแก่นระบุว่าเด็กใช้เวลาการปรับความเคยชินกับรสหวานเพียงสิบวันเท่านั้น ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวไม่ได้ทำการศึกษาในประเด็นของการวางจำหน่ายและมุมมองของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังได้ริเริ่มดำเนินโครงการหวานน้อยสั่งได้กับร้านค้าประเภทชงที่อยู่นอกระบบซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาในการรณรงค์เพื่อปรับพฤติกรรมการบริโภคให้สั่งเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลตามเกณฑ์ได้

4. ภาครัฐ เสนอเพิ่มเติมรูปแบบการจัดเก็บภาษี 2-2-1 รวมเวลาทั้งสิ้น 5 ปี ในการบรรลุเกณฑ์ปริมาณน้ำตาล 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรในทุกผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงรูปแบบการจัดเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลของภาครัฐ

เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 1 (2 ปี)	เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 2 (2 ปี)	เกณฑ์น้ำตาลระยะที่ 3 (1 ปี)
-น้ำตาลเกิน 8-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 10-14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 14-18 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3 -น้ำตาลเกิน 18 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 8-10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 10-14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 14 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3	-น้ำตาลเกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R1 -น้ำตาลเกิน 8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R2 -น้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรจะจัดเก็บอัตรา R3

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ระยะเวลาการบังคับใช้ภาษี

พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ) พ.ศ.2560 ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 กำหนดกรอบระยะเวลาการบังคับใช้ภาษีโดยให้ระยะเวลาการปรับตัว (Grace Period) รูปแบบ 2-2-1 โดยให้ผู้ประกอบการมีระยะเวลาในการปรับตัวโดยนำมาตรการที่มิใช่ภาษีมาใช้หลังจากนั้น 2 ปี จึงนำมาตรการภาษีมาบังคับใช้ในการจัดเก็บภาษีและเริ่มเก็บปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์ 10 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร และทยอยปรับลดน้ำตาลลงจนเหลือร้อยละ 6 ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ประกอบการไม่ปรับลดปริมาณน้ำตาลลง การเก็บภาษีเป็นรูปแบบอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) กล่าวคือผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณน้ำตาลรวม (Total Sugar) มากอัตราภาษีก็จะสูงตามและตั้งแต่มาตรการภาษีน้ำตาลมีผลบังคับใช้ตลอดระยะเวลา 5 ปีเป้าหมายคือปริมาณน้ำตาลในสินค้าเครื่องดื่มต้องไม่เกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตรการดำเนินการเก็บภาษีแบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2562 ถึง 30 กันยายน 2564 เครื่องดื่มทุกชนิดที่มีปริมาณน้ำตาลเกิน 10 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ช่วงที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2566 เครื่องดื่มทุกชนิดที่มีปริมาณน้ำตาลเกิน 8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร และช่วงที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป เครื่องดื่มทุกชนิดที่มีปริมาณน้ำตาลเกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร

2.5.6 ผลกระทบจากนโยบายลดหวานและการบังคับใช้มาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาล

เมื่อนโยบายลดหวานและมาตรการภาษีน้ำตาลมีผลบังคับใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินการต้องมีการติดตามผลการดำเนินงาน ดังนั้นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้มาตรการลดหวานหรือมาตรการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษี มีดังนี้

1. กลุ่มอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล หากอัตราการบริโภคน้ำตาลลดลงอันเป็นผลมาจากมาตรการภาษีน้ำตาลในหลายประเทศ อาจส่งผลกระทบต่ออุปสงค์น้ำตาลในตลาดโลกที่ลดลง 8-9% ตามอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้นเมื่ออุปสงค์ลดลงย่อมส่งผลไปยังต้นน้ำของห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่เกษตรกรไร่อ้อย แรงงานในอุตสาหกรรมการแปรรูป เป็นต้น ผู้ประกอบการในห่วงโซ่การผลิตอ้อยและน้ำตาลที่ต้องปรับตัวเพื่อสร้างมูลค่าโดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาเพื่อขยายผลผลิตจากอ้อยไปสู่ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น การผลิตเอทานอล วัสดุบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เพื่อสร้างทางเลือกและกระจายความเสี่ยงในทางธุรกิจ

2. ผู้ประกอบการ ทยอยปรับสูตรโดยการลดน้ำตาลลงเล็กน้อย ผู้ประกอบการบางรายลดขนาดบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มให้มีขนาดเล็กลง หรือบางรายเปลี่ยนมาใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลโดยเฉพาะวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลที่มาจากธรรมชาติ เช่น หญ้าหวาน เป็นต้น ผู้ประกอบการบางรายหันมาเพิ่มการผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพออกสู่ท้องตลาดให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภค โดยพบว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีมีสินค้าได้รับสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพเพิ่มขึ้นหลังกฎหมายภาษีสรรพสามิตบังคับใช้

3. ผู้บริโภค มาตรการภาษีเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่อาจทำให้พฤติกรรมการบริโภคอาหารเครื่องดื่มและภาวะสุขภาพของผู้บริโภคดีขึ้น เช่น การบริโภคลดลง หันไปบริโภคเครื่องดื่มสุขภาพหรือน้ำเปล่าเป็นต้น แต่ทั้งนี้การบริโภคลดลงอาจเนื่องมาจากสินค้าบางรายการมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นหากต้องการเห็นประชาชนสุขภาพดีแข็งแรง ควรต้องมีการเสริมพลังจากหลายวิธีและจากหลายองค์ประกอบในสังคมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข หรือแม้แต่ตัวผู้บริโภคเองอาจต้องช่วยปรับพฤติกรรมการบริโภคติดหวานไปได้ส่วนหนึ่ง

4. กรมอนามัย ติดตามการดำเนินการรณรงค์สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและโภชนาการที่สมดุลของประชาชนต้องดำเนินการสร้างความรอบรู้ให้กับผู้บริโภคในการปรับพฤติกรรมการติดหวานเพื่อสร้างกระแสสังคม รวมถึงติดตามแผนการดำเนินการมาตรการที่มิใช่ภาษีและรายงานผลการดำเนินการต่อปลัดกระทรวงสาธารณสุข

5. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ติดตามตรวจสอบปริมาณน้ำตาลที่มีในเครื่องดื่มที่จำหน่ายในท้องตลาดอย่างต่อเนื่อง และมีมาตรการจัดการตามกฎหมายหากเครื่องดื่มมีปริมาณน้ำตาลไม่ตรงตามฉลาก และศึกษาความปลอดภัยของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (artificial sweetening agent) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจพิจารณาปรับปรุงเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลในอนาคต รวมถึงติดตามรายงานผลการออกเกณฑ์สัญลักษณ์ Healthier Choice ต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

6. กรมควบคุมโรค ติดตามประเมินผลพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภครวมถึงส่งเสริมการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ และรายงานความคืบหน้าต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

7. กระทรวงการคลัง ดำเนินการติดตามรายได้เข้ารัฐจากการบังคับใช้มาตรการทางภาษี นำเสนอให้มีการจัดสรรรายได้จากการจัดเก็บภาษีสำหรับการดำเนินการเพื่อเป็นประโยชน์ของสาธารณชนต่อไป และรายงานความคืบหน้าต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

8. กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน ต้องติดตามกำกับดูแลราคาสินค้าเครื่องดื่มทางเลือกสุขภาพให้เหมาะสมเป็นธรรมและมีการปิดป้ายแสดงราคาจำหน่ายสินค้า เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภค ทั้งนี้ปัจจุบันยังพบว่าสินค้าเครื่องดื่มทางเลือกสุขภาพยังมีราคาที่สูงอยู่ และรายงานความคืบหน้าต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

9. กระทรวงศึกษาธิการ กำกับดูแลการจำหน่ายสินค้าที่มีปริมาณน้ำตาลสูงเพื่อไม่ให้จำหน่ายในโรงเรียนเป็นการปรับพฤติกรรมการบริโภคตั้งแต่เด็ก รวมถึงดำเนินรณรงค์ให้ความรู้จัดกิจกรรมเสริมความรู้ และจัดชุดความรู้ประกอบการเรียนรู้ของหลักสูตร และรายงานความคืบหน้าต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

10. กระทรวงมหาดไทย ต้องดูแลกำกับการโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลสูง เชิญชวนให้ดื่มเพื่อการเสี่ยงโชคชิงโชคในเครื่องดื่มในลักษณะของการกระตุ้นการบริโภคที่เกินความเหมาะสม และรายงานความคืบหน้าต่อคณะทำงานติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษี

2.6 การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 สามารถจำแนกได้ ดังนี้

2.6.1) การออกกฎหมาย

2.6.2) การควบคุมอาหารก่อนออกสู่ตลาด (Pre-Marketing Control)

2.6.3) การควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาด (Post-Marketing Control)

2.6.2) การควบคุมอาหารก่อนออกสู่ตลาด (Pre-Marketing Control)

การควบคุมอาหารก่อนออกสู่ตลาดเป็นการควบคุมโดยกำหนดให้อาหารที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือนำเข้าเพื่อจำหน่าย ต้องขออนุญาต ขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร หรือขออนุญาตใช้ฉลากอาหาร แล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีการตรวจสอบสถานที่ผลิต สูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ การแสดงฉลาก รวมตลอดถึงข้อความโฆษณาก่อนที่จะดำเนินการอนุญาตให้ประกอบกิจการ การจำแนกอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 ออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ อาหารควบคุมเฉพาะ อาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน อาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลากและอาหารทั่วไป

การขอรับเลขสารบบอาหารอาหารควบคุมเฉพาะต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต รายงานผลการตรวจวิเคราะห์ของผลิตภัณฑ์ และแสดงฉลากอาหาร ประกอบการพิจารณาอนุญาต สำหรับอาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน เช่น เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท กาแฟปรุงสำเร็จ ชาปรุงสำเร็จ นมเปรี้ยว ไอศกรีม นมปรุงแต่ง และผลิตภัณฑ์ของนม เป็นต้น การขอรับเลขสารบบอาหารต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต แต่ไม่ต้องส่งรายงานผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และฉลากอาหารประกอบการพิจารณาอนุญาต อาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน เช่น น้ำนมถั่วเหลือง น้ำแร่ ขนมปัง เป็นต้น การขอรับเลขสารบบอาหารไม่ต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต และไม่ต้องส่งรายงานผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์รวมถึงฉลากอาหารประกอบการพิจารณาอนุญาต ให้ผู้ประกอบการมีส่วนรับผิดชอบในการประเมินผลิตภัณฑ์ของตนเองในการจัดทำฉลากอาหาร โดยผู้ประกอบกิจการต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 383) พ.ศ.2560 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารในภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ 2) ข้อมูลบนฉลากอาหารนั้นเป็นการแสดงข้อมูลพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารและเลือกซื้ออาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอาการแพ้อาหารบางชนิดอีกด้วยดัง “ข้อ 4 การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่ายหรือที่จำหน่าย ต้องแสดงข้อความเป็นภาษาไทยและอาจแสดงภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้และอย่างน้อยจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะยกเว้นให้ไม่ต้องระบุข้อความหนึ่งข้อความใด

(1) ชื่ออาหาร

(2) เลขสารบบอาหาร

(3) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุหรือผู้นำเข้า หรือสำนักงานใหญ่ แล้วแต่กรณีดังต่อไปนี้

(3.1) อาหารที่ผลิตในประเทศ ให้แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ หรือแสดงชื่อและที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุก็ได้ โดยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้ กำกับไว้ด้วย

(3.1.1) ข้อความว่า “ผู้ผลิต” หรือ “ผลิตโดย” สำหรับกรณีเป็นผู้ผลิต

(3.1.2) ข้อความว่า “ผู้แบ่งบรรจุ” หรือ “แบ่งบรรจุโดย” สำหรับกรณีเป็นผู้แบ่งบรรจุ

(3.1.3) ข้อความว่า “สำนักงานใหญ่” สำหรับกรณีเป็นผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุที่ประสงค์จะแสดงชื่อและที่ตั้งของสำนักงานใหญ่

(3.2) อาหารนำเข้าจากต่างประเทศ ให้แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าโดยมีข้อความว่า “ผู้นำเข้า” หรือ “นำเข้าโดย” กำกับ และแสดงชื่อและประเทศของผู้ผลิตด้วย

(4) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก

(4.1) อาหารที่มีลักษณะเป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ

(4.2) อาหารที่มีลักษณะเป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

(4.3) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลวหรือลักษณะอื่น อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

กรณีอาหารที่มีการกำหนดน้ำหนักเนื้ออาหารตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร ด้วย

(5) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อยเว้นแต่

(5.1) อาหารที่ฉลากมีพื้นที่ทั้งแผ่นน้อยกว่า 35 ตารางเซนติเมตร แต่ทั้งนี้จะต้องมีข้อความแสดงส่วนประกอบที่สำคัญไว้บนหีบห่อของอาหารนั้น หรือ

(5.2) อาหารที่มีส่วนประกอบเพียงอย่างเดียวโดยไม่นับรวมถึงวัตถุเจือปนอาหารหรือวัตถุแต่งกลิ่นรสที่เป็นส่วนผสม หรือ

(5.3) อาหารชนิดแห้ง หรือชนิดผง หรือชนิดเข้มข้น ที่ต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคอาจเลือกแสดงส่วนประกอบที่สำคัญของอาหารเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ หรือเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแสดงทั้งสองอย่างก็ได้

(6) ข้อความว่า “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร : มี .....” กรณีมีการใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร หรือ “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร : อาจมี .....” กรณีมีการปนเปื้อนในกระบวนการผลิตแล้วแต่กรณี (ความที่เว้นไว้ให้ระบุประเภทหรือชนิดของอาหารที่มีสารก่อภูมิแพ้หรือสารที่ก่อภาวะภูมิไวเกิน) หรือกรณีที่ไม่แสดงข้อความ “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร” อาจแสดงข้อความว่า “มี.....” หรือ“อาจมี .....” ไว้ในกรอบ โดยสีของตัวอักษรต้องตัดกับสีพื้นของกรอบและสีของกรอบตัดกับสีพื้นของฉลาก

ทั้งนี้ ขนาดตัวอักษรที่ต้องแสดงข้อความตามวรรคหนึ่ง นอกจากต้องปฏิบัติตามข้อ 14 (3) แล้วต้องไม่เล็กกว่าตัวอักษรที่แสดงส่วนประกอบ และต้องแสดงไว้ที่ด้านล่างของการแสดงส่วนประกอบด้วย

(7) แสดงชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารร่วมกับชื่อเฉพาะ หรือแสดงชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารร่วมกับตัวเลขตาม International Numbering System: INS for Food Additives ถ้ามีการใช้วัตถุเจือปนอาหารหรือมีวัตถุเจือปนอาหารติดมากับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารหรือเป็นส่วนประกอบของอาหารในปริมาณที่เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการใช้วัตถุเจือปนอาหาร และกรณีที่เป็นสี หรือวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร หรือวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลให้แสดงข้อความดังต่อไปนี้ด้วย แล้วแต่กรณี

(7.1) “สีธรรมชาติ” หรือ “สีสังเคราะห์” ตามด้วยชื่อเฉพาะ หรือตัวเลขตาม International Numbering System: INS for Food Additives แล้วแต่กรณี

(7.2) ชื่อกลุ่มหน้าที่ตามด้วยชื่อเฉพาะ สำหรับกรณีวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร และวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลสำหรับวัตถุเจือปนอาหารที่มิใช่เป็นวัตถุกันเสีย วัตถุปรุงแต่งรสอาหาร วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล และสี อาจแสดงข้อความว่า “วัตถุเจือปนอาหาร” แทนชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารได้ร่วมกับชื่อเฉพาะ หรือร่วมกับตัวเลขตาม International Numbering System : INS for Food Additives

(8) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(9) แสดง วัน เดือนและปี สำหรับอาหารที่มีอายุการเก็บไม่เกิน 90 วัน หรือแสดงวันเดือนและปี หรือเดือนและปี สำหรับอาหารที่มีอายุการเก็บเกิน 90 วัน โดยมีข้อความว่า “ควรบริโภคก่อน” หรือ “หมดอายุ” กำกับไว้ด้วยนอกจากการแสดงข้อความตามวรรคหนึ่ง จะต้องแสดงข้อความ “ผลิต” หรือ “หมดอายุ” ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องอาหารนั้นด้วย

การแสดงวัน เดือนและปี หรือเดือนและปี ให้แสดงเป็น วัน เดือนและปี หรือเดือนและปีเรียงตามลำดับ ทั้งนี้ อาจแสดง “เดือน” เป็นตัวเลขหรือตัวอักษรก็ได้ กรณีที่มีการแสดงไม่เรียงตามลำดับต้องมีข้อความหรือตัวอักษรที่สื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจอย่างชัดเจนถึงวิธีการแสดงข้อความดังกล่าวกำกับไว้ด้วย

(10) คำเตือน (ถ้ามี)

(11) ข้อแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(12) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(13) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กเล็กหรือบุคคลกลุ่มใดโดยเฉพาะ

(14) ข้อความที่กำหนดเพิ่มเติมตามบัญชีแนบท้ายประกาศ

ข้อความที่ต้องมีสำหรับอาหารที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดสำหรับการแสดงฉลากอาหารที่มิใช่จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภคหรือผู้แบ่งบรรจุหรือผู้ปรุงหรือผู้จำหน่ายอาหารอย่างน้อยต้องแสดงรายละเอียดตามข้อ 4 (1) (2) (3) (4) และ (5) และอาจแสดงข้อความเป็นภาษาอังกฤษแทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีการแสดงรายละเอียดเป็นภาษาไทยที่ครบถ้วนตามข้อ 4 ที่เห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย ไว้ในคู่มือหรือเอกสารประกอบการจำหน่ายทุกครั้ง พร้อมทั้งต้องแสดงข้อความว่า “เป็นวัตถุดิบสำหรับแปรรูปอาหารเท่านั้น” หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกันที่ฉลากเว้นแต่กรณีผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าอาหารเพื่อใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของตนเอง หรือผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าอาหารจำหน่ายให้แก่ผู้แปรรูปอาหาร โดยมีข้อตกลงการให้ข้อมูลตามข้อ 4(5) ดังกล่าวไว้แล้ว อาจไม่ต้องแสดงปริมาณร้อยละตามข้อ 4(5) ไว้ที่ฉลากหรือคู่มือหรือเอกสารประกอบการจำหน่าย”

2.6.3) การควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาด (Post-Marketing Control)

การควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาดเป็นการติดตามตรวจสอบการประกอบธุรกิจที่อยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมายและตรวจสอบอาหารที่วางจำหน่ายเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าอาหารที่ผลิต นำเข้าหรือจำหน่าย มีความปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐานและไม่มีการหลอกลวงผู้บริโภค อาหารที่วางจำหน่ายในท้องตลาดตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าทั่วประเทศนั้น ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่ผลิตหรือนำเข้าจากสถานที่ผลิตหรือสถานที่นำเข้าที่ผ่านกระบวนการควบคุมก่อนออกสู่ตลาดมาแล้ว หรือเป็นอาหารที่ผลิตหรือนำเข้ากรณีสถานที่ที่ไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการควบคุมก่อนออกสู่ตลาดก็ตาม เช่น ผู้ผลิตที่มีสถานที่ผลิตไม่เข้าข่ายเป็นโรงงานซึ่งสามารถผลิตอาหารทั่วไปออกจำหน่ายโดยไม่ต้องขออนุญาตตามกฎหมาย เป็นต้น บัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องการกำกับดูแลหลังออกสู่ตลาดกรณีตรวจพบฉลากที่แสดงข้อความไม่เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง การแสดงฉลากอาหารในภาชนะบรรจุ และฉลากจีดีเอ คือ “มาตรา 6 เพื่อประโยชนแกการควบคุมอาหารใหรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา (10) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหนาย นำเขา เพื่อจำหนาย หรือที่จำหนาย ซึ่งจะตองมีฉลากขอความในฉลาก เงื่อนไข และวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑและวิธีการโฆษณาในฉลาก”

2.7 การแสดงฉลากโภชนาการมีผลต่อการเลือกซื้ออาหาร

ฉลากอาหารเปรียบเสมือนหน้าต่างของผลิตภัณฑ์ทำให้สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ภายในภาชนะบรรจุได้ โดยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อมูลแก่ผู้บริโภคและเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ เป็นเครื่องมือของหน่วยงานรัฐในการติดตามตรวจสอบคุณภาพอาหารและให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน จึงควรส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจและสามารถนำข้อมูลบนฉลากอาหารไปใช้ในการเลือกซื้อเลือกบริโภคได้จริงในชีวิตประจำวันต่อไป ฉลากอาหารที่มีการแสดงสารอาหารคือ ฉลากโภชนาการและอาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ ซึ่งฉลาก GDA ซึ่งเป็นฉลากที่ให้ข้อมูลโภชนาการโดยการบอกถึงตัวเลขแสดงค่าพลังงาน (กิโลแคลอรี) น้ำตาล (กรัม) ไขมัน (กรัม) โซเดียม (มิลลิกรัม) ในหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ของอาหารที่กำหนดให้ต้องแสดงในรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นกรมสรรพสามิตจึงใช้ตัวเลขที่แสดงปริมาณน้ำตาลบนหน้าฉลากเครื่องดื่มที่มีรสหวานเพื่อจัดเก็บภาษีได้แต่หากเป็นอาหารที่ไม่ได้บังคับให้แสดงฉลาก GDA ผู้ประกอบการต้องสำแดงเอกสารแสดงผลการตรวจวิเคราะห์ค่าน้ำตาลจากหน่วยงานที่กรมสรรพสามิตกำหนดหรือได้รับการรับรองมาตรฐานสากล

การศึกษาการรับรู้และการใช้ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี จำนวน 199 คน พบว่าข้อมูลฉลากโภชนาการส่วนใหญ่ได้รับความสนใจระดับปานกลาง ได้แก่

ปริมาณหนึ่งหน่วยบริโภค ปริมาณสารอาหาร และจำนวนหน่วยบริโภค คิดเป็นร้อยละ 44.7, 44.2 และ 43.7 ตามลำดับ ข้อมูลที่ใช้บางครั้งหรือไม่ใช้เลยคือปริมาณน้ำตาลเมื่อเทียบกับปริมาณที่แนะนำต่อวันคิดเป็นร้อยละ 46.2 ข้อมูลบนฉลากอาหารที่ใช้ทุกครั้งในการเลือกซื้อ คือ วันหมดอายุ และเครื่องหมาย อย. คิดเป็นร้อยละ 58.3 และ 51.8 ตามลำดับ การศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ฉลากโภชนาการประกอบการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารของนักเรียน อย. น้อยในจังหวัดตากจำนวน 400 คน พบว่ามีความรู้เกี่ยวกับฉลากโภชนาการอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 81.25 มีพฤติกรรมการใช้ฉลากโภชนาการอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 63.25 และมีความถี่ในการใช้ฉลากโภชนาการซื้ออาหารในบางครั้งอยู่ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 69

การศึกษาผลของการให้ความรู้เรื่องฉลากโภชนาการต่อความรู้พฤติกรรมการใช้ข้อมูลโภชนาการในการตัดสินใจเลือกอาหารและทัศนคติต่อรูปแบบการนำเสนอข้อมูลโภชนาการ 4 รูปแบบ ได้แก่ ฉลากโภชนาการแบบเดิม สัญลักษณ์โภชนาการแบบ Food Standards Agency (FSA) สัญลักษณ์โภชนาการแบบ GDA และสัญลักษณ์โภชนาการแบบ GDA ที่ระบุสีสัญญาณจราจร (Color- coded GDA) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดพะเยา จำนวน 181 คนพบว่าทัศนคติต่อรูปแบบการนำเสนอข้อมูลโภชนาการด้านความครบถ้วนของข้อมูลและด้านการสนับสนุนให้นำไปใช้ในผลิตภัณฑ์กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 60 เห็นด้วยกับฉลากโภชนาการแบบเดิม ด้านประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร ด้านการนำไปใช้เปรียบเทียบข้อมูลสารอาหาร และด้านการนำเสนอให้ผู้บริโภคสามารถเข้าใจได้ง่ายส่วนใหญ่เห็นด้วยกับสัญลักษณ์โภชนาการแบบ FSA การให้ความรู้ในเรื่องโภชนาการและฉลากโภชนาการเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เรื่องโภชนาการและฉลากโภชนาการเพิ่มขึ้น แต่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ฉลากโภชนาการไม่มากนัก ส่วนการเพิ่มสัญลักษณ์โภชนาการจะทำให้ง่ายต่อความเข้าใจและนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงต้องการใช้ควบคู่กับกรอบข้อมูลโภชนาการแบบเดิมเพื่อช่วยในการแสดงรายละเอียดข้อมูลในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร

แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพมูลนิธิเพื่อการพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้ทำการศึกษาความเข้าใจและการใช้ฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ (Front-of-pack labeling) ของประชากรไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์ของการรับรู้ ความเข้าใจ และการใช้ฉลากจีดีเอของประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป ฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ที่ทำการศึกษาประกอบไปด้วยฉลาก GDA ที่ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้ต้องแสดงในขนม 5 ประเภท ซึ่งฉลาก GDA เป็นฉลากที่ให้ข้อมูลแต่ไม่บอกความหมาย (information scheme) และฉลากที่คล้ายคลึงกับฉลาก GDA แต่เพิ่มเติมข้อมูลโดยใช้สีเขียวหรือคำพูดที่บ่งบอกถึงระดับความเหมาะสมของสารอาหาร (interpretive scheme) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างจานวน 1,502 คน ที่อาศัยในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ กระจายตามสี่ภูมิภาคของประเทศไทยรวมเป็น 23 จังหวัดสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ชั้นภูมิชั้นที่ 1 สุ่มเลือกจังหวัดและชั้นที่ 2 สุ่มเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของกลุ่มอายุในห้างสรรพสินค้าด้วยวิธีตามความสะดวก (convenience sampling) ผลการศึกษาพบว่าคนไทยไม่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางโภชนาการของอาหารสำเร็จรูปเท่าใดนัก ซึ่งถึงแม้ว่าจะให้ความสำคัญกับคุณค่าของอาหาร แต่การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางโภชนาการไม่ได้กระตุ้นให้มีพฤติกรรมอ่านฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ และไม่ได้เพิ่มความสามารถในการเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเมื่ออ่านฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์เท่าที่ควรชี้ให้เห็นว่าคนไทยอาจขาดความแตกฉานที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการและสุขภาพ (Nutrition and health literacy)

ด้านการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการและสุขภาพพบว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าถึงสื่อจากภาครัฐในการเลือกซื้ออาหารได้น้อยมาก ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อสาธารณะและสื่อโฆษณาจากภาคธุรกิจ เช่น โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา เป็นต้น เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแหล่งความรู้ในการเลือกซื้ออาหารกับการเคย

อ่านฉลากโภชนาการ GDA และความสามารถในการเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม เมื่ออ่านฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ก็พบว่าแหล่งของข้อมูลมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการอ่านฉลาก GDA และความสามารถในการเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม โดยผู้ที่ได้รับข้อมูลจากสื่อภาครัฐ มีแนวโน้มจะเกิดพฤติกรรมการอ่านฉลาก GDA และเข้าใจฉลาก GDA ได้มากกว่าผู้ที่ได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ผู้ที่ได้รับข้อมูลจากการเรียนและหลักสูตรอบรมมีแนวโน้มที่จะเข้าใจฉลาก GDA+สีเขียว มากกว่าผู้ที่ได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ปัจจุบันได้มีการนำระบบฉลากไฟจราจรที่มีสีเขียวปรากฏอยู่ไปปรับใช้ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการอยู่หลายพื้นที่ ข้อมูลเหล่านี้บ่งชี้ว่าการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคอาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะสื่อของภาครัฐและการเรียนการสอน แต่การให้ความรู้ยังมีจุดอ่อนด้านความครอบคลุมซึ่งอาจเกิดจากการมีทรัพยากรที่จำกัดในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของการให้ความรู้ รูปแบบฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ที่เข้าใจง่ายอาจเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมให้มาตรการฉลากโภชนาการได้ผลดียิ่งขึ้น

เมื่อทดสอบความสามารถในการเข้าใจฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ที่มีการปรับรูปแบบให้ต่างไปจากฉลาก GDA ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงเล็กน้อย โดยเพิ่มสีเขียวในช่องที่แสดงปริมาณสารอาหารหากสารอาหารนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะไม่เกิดความเสี่ยงหากบริโภคในปริมาณที่ระบุไว้บนบรรจุภัณฑ์ เพิ่มคำพูดแสดงระดับของสารอาหารนั้น ๆ ว่าสูงหรือต่ำหรือแสดงทั้งสีเขียวและคำพูด พบว่าผู้บริโภคสามารถอ่านฉลากและเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเป็นร้อยละ 61 ถึง 64 โดยที่ไม่ได้มีการให้ข้อมูลความรู้มาก่อนหรืออาจกล่าวได้ว่าผู้บริโภคสามารถเข้าใจได้เองโดยไม่ต้องอาศัยการรณรงค์ให้ความรู้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบฉลากเพียงเล็กน้อยโดยใช้สีหรือคำพูดที่แสดงถึงระดับความเหมาะสมของปริมาณสารอาหารอาจช่วยลดอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากฉลากได้ นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้สีหรือสัญลักษณ์นั้นสามารถช่วยให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ที่เหมาะสมได้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับฉลากรูปแบบอื่น ๆ ในเวลาที่รีบเร่ง และเมื่อผู้บริโภคมีจุดประสงค์ด้านโภชนาการที่หลากหลาย เนื่องจากผู้บริโภคสามารถทราบระดับความเหมาะสมได้ทันทีจากสีหรือสัญลักษณ์ที่เห็นโดยไม่ต้องประเมินความเหมาะสมของคุณค่าโภชนาการด้วยตนเองซึ่งต้องอาศัยความรู้ด้านโภชนาการและทักษะการคำนวณเช่นฉลาก GDA ผลการทดสอบความเข้าใจสีเขียวโดยที่ไม่ได้ให้ความรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเข้าใจความหมายของสีเขียวได้ตรงกับความหมายที่ต้องการสื่อซึ่งก็คือหากมีการบริโภคในปริมาณที่ระบุจะไม่ก่อให้เกิดผลเสีย แสดงว่าฉลาก GDA+สีเขียว สื่อความหมายได้ค่อนข้างดีในผู้บริโภคทั่วไป โดยลักษณะของฉลากเองหากมีการสื่อสารถึงความหมายของสีหรือสัญลักษณ์อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจและใช้ประโยชน์จากฉลากได้มากขึ้น เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างว่าต้องการให้มีการแสดงฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์บนผลิตภัณฑ์ใด เกือบทั้งหมดตอบว่าต้องการให้มีการแสดงในทุกผลิตภัณฑ์อาหารและต้องการให้มีการแสดงฉลาก GDA+สีเขียว+คำพูด มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ฉลาก GDA+สีเขียว ฉลาก GDA+คำพูด และฉลาก GDA ตามลำดับ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้ฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์เป็นฉลากที่มีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงระดับความเหมาะสมของปริมาณสารอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของผู้บริโภคที่มีต่อฉลากอาหาร โดยศึกษากับผู้บริโภคจำนวน 474 คน ทุกช่วงอายุ คละกลุ่มอาชีพและคละฐานการศึกษาจากแปดจังหวัดในสี่ภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพฯ สมุทรสงคราม ขอนแก่น เชียงใหม่ พะเยา สุราษฎร์ธานี สงขลา และสตูล พบว่าผู้บริโภคร้อยละ 83.5 ต้องการให้อาหารทุกประเภทแสดงฉลากโภชนาการ ร้อยละ 84.8 พอใจกับฉลากสีสัญญาณไฟจราจร พอใจฉลากแบบจีดีเอร้อยละ 49.6 เปรียบเทียบความชอบระหว่างฉลากสีสัญญาณไฟจราจรกับฉลากแบบจีดีเอพบว่าชื่นชอบฉลากสีสัญญาณไฟจราจรร้อยละ 64.8 ชื่นชอบฉลากแบบจีดีเอร้อยละ 24.3 ไม่ชอบทั้งสองรูปแบบร้อยละ 5.7 และเมื่อสอบถามถึงความจำเป็นในการแสดงฉลากโภชนาการร้อยละ 62.2 ตอบว่าจำเป็นโดยให้เหตุผลว่าต้องปรับรูปแบบให้เข้าใจง่ายขึ้น ร้อยละ 33.5 ตอบว่าไม่จำเป็นเพราะไม่เคยอ่านฉลากโภชนาการรูปแบบเดิมและอ่านไม่รู้เรื่อง

บทที่ 3
ผลการศึกษา

นโยบายลดหวาน

จากข้อมูลสำรวจพบว่าเด็กไทยจำนวนมากได้รับน้ำตาลจากการกินขนม นมหวาน นมเปรี้ยว และน้ำอัดลม อาหารดังกล่าวนี้มีส่วนประกอบหลักประกอบไปด้วยแป้ง น้ำตาล ไขมัน และเกลือแต่มีปริมาณโปรตีน วิตามิน เกลือแร่ เส้นใยอยู่น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย เมื่อรับประทานเข้าไปน้ำตาลจะแปรเปลี่ยนเป็นพลังงานที่ใช้ในร่างกายและถ้ามากเกินไปจะถูกเปลี่ยนเป็นไขมันสะสมในร่างกายทำให้เกิดโรคอ้วน ความดันโลหิตสูง รวมถึงโรคเบาหวาน นอกจากนี้น้ำตาลยังเป็นสาเหตุของโรคฟันผุเนื่องจากถูกเปลี่ยนเป็นกรดภายในไม่กี่นาทีโดยการทำงานของแบคทีเรียในแผ่นคราบจุลินทรีย์บนผิวฟันทำให้เกิดการสูญเสียแคลเซียมและฟอสเฟตของเคลือบฟัน การได้รับไขมันจากอาหารเกินความต้องการของร่างกายนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดโรคอ้วน ส่วนการบริโภคกรดไขมันอิ่มตัว กรดไขมันทรานส์และคอเลสเตอรอลสูงมากเกินไปจะทำให้ไขมันระดับตัวดี (HDL cholesterol) ในเลือดลดลงและยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด การบริโภคโซเดียมที่มากเกินไปจะเป็นอันตรายต่อหัวใจและไตเนื่องจากเกลือโซเดียมจะมีคุณสมบัติอุ้มน้ำเมื่อรับประทานเค็มจัดปริมาณน้ำในตัวโดยเฉพาะในโลหิตจะสูงขึ้นทำให้มีแนวโน้มจะเกิดโรคความดันโลหิตสูงมากขึ้น ไตทำงานหนักอาจทำให้ไตเสื่อมเร็ว

นโยบายลดหวานเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 โดยเครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญว่าการรณรงค์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กจึงสร้างค่านิยมในการกินแบบใหม่ในหมู่เด็กไทย รวมถึงผู้ปกครองและคุณครูให้ใส่ใจสุขภาพโดยการลดนิสัยการกินหวานลงได้ ดำเนินโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอ่อนหวาน ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลทัพทัน อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เกิดโครงการ “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอ่อนหวาน” ในปีพ.ศ. 2547 จังหวัดราชบุรีถือเป็นจังหวัดต้นแบบของ "เด็กไทยไม่กินหวาน" ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการลดการบริโภคน้ำตาล ลดความหวานในรั้วโรงเรียน จากการเฝ้าระวังปัญหาเรื่องฟันผุ และยังพบด้วยว่าเด็กเป็นโรคอ้วนกันมากขึ้นจากการรับประทานขนมและของหวานต่าง ๆ จึงต้องรณรงค์การไม่กินหวานเพิ่มขึ้นด้วยเพราะเป็นผลเกี่ยวเนื่องกัน ทางทีมทันตสาธารณสุขสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรีจึงสนับสนุนให้โรงเรียนแต่ละแห่งเป็นโรงเรียนปลอดน้ำอัดลมและงดจำหน่ายขนมกรุบกรอบ ยกระดับสู่การเป็น "โรงเรียนอ่อนหวาน" องค์ประกอบของการเป็นโรงอาหารอ่อนหวานได้แก่ ขนมและเครื่องดื่มที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ ไม่วางเครื่องปรุงน้ำตาล มีการจัดมุมให้ความรู้เรื่องการบริโภค มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด และปลอดสื่อโฆษณาขนมและเครื่องดื่ม ขณะเดียวกันได้สร้าง "ยุวทูต อ่อนหวาน" ซึ่งเป็นการคัดเลือกเด็กจำนวน 10 คน มาอบรมให้ความรู้เรื่องการบริโภคอาหารรวมไปถึงการอ่านฉลากบนบรรจุภัณฑ์ โดยทุกคนจะต้องทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้นี้ไปยังพี่ ๆ น้อง ๆ ในโรงเรียนรวมถึงที่บ้านด้วย ปัจจุบันในจังหวัดราชุบรีมีโรงเรียนที่สามารถจัดทำโรงอาหารอ่อนหวานได้แล้ว 200 แห่ง จากทั้งหมด 400 แห่ง ซึ่งจากการสำรวจพบว่าเด็กมีฟันผุและเด็กอ้วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การขับเคลื่อนการลดการบริโภคน้ำตาลให้ได้ผลจะต้องมาจากนโยบายต่อเนื่องของผู้บริหาร ความร่วมมือผู้ปกครองและหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนเสริมจึงจะทำให้เป้าหมายที่วางไว้ประสบความสำเร็จ "โรงอาหารอ่อนหวาน" จุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ที่ทำกับเด็กตัวเล็ก ๆ นี้ จึงเป็นหนึ่งในแนวทางลดการบริโภคน้ำตาลในสังคมไทยได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมมากที่สุด ต่อมาในปีพ.ศ. 2551-2552 พบว่าประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปพบผู้หญิงมีภาวะอ้วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 40.7 และผู้ชายร้อยละ 28.4 (เดิมผู้หญิงมีภาวะอ้วนร้อยละ 34.4 และผู้ชายร้อยละ 22.5) นอกจากนี้ภาวะอ้วนลงพุง (ผู้ชายมีรอบเอวมากกว่า 90 ซม. และผู้หญิงมีรอบเอวมากกว่า80 ซม.) เพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งก่อน คือ ผู้หญิงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.1 เป็นร้อยละ 45 และผู้ชายจากร้อยละ 15.4 เป็นร้อยละ 18.6 ผลจากการสำรวจในครั้งนี้ยังพบอีกว่าประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีความชุกของภาวะไขมันคอเลสเตอรอลรวมมากกว่า 240 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ร้อยละ 19.1 เป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 21.4 และโรคเบาหวาน 6.9 กรมอนามัยจึงได้ดำเนิน

โครงการหมู่บ้าน/ ชุมชน ลดหวาน มัน เค็ม ลดอ้วน ลดโรคเพื่อสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานและหมั่นออกกำลังกายในทุกกิจกรรม ปีพ.ศ. 2554 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการแผนยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย พ.ศ.2554-2563 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2554 ได้จัดโครงการ “กินจืด ยืดชีวิต” โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศมีภูมิคุ้มกันและศักยภาพในการสกัดกั้นภัยคุกคามสุขภาพจากโรควิถีชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง ด้วยการเพิ่มวิถีชีวิตพอเพียงจากการบริโภคที่เหมาะสม การออกกำลังกายที่เพียงพอและการจัดการอารมณ์ได้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ต้องให้ความสำคัญและเร่งรัดดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายการบริโภคที่เหมาะสมเพื่อสร้างความรู้ความตระหนักกระแสสังคมและการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการส่งเสริมการบริโภคลดอาหารหวาน มัน เค็ม และการเพิ่มผักผลไม้ และปีพ.ศ. 2555 กรมอนามัยร่วมกับสำนักโภชนาการและกรมควบคุมโรคดำเนินโครงการการควบคุมเฝ้าระวังโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงในโรงอาหารและโรงครัวในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปี 2555-2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องการบริโภคอาหารลดหวาน มัน เค็ม ให้แก่ประชาชนและลดปัจจัยเสี่ยงในการเกิดโรคจากการบริโภคอาหารรสหวาน มัน เค็ม และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลดำเนินตามมาตรการคืออาหารปลอดภัย ได้แก่ วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหารในโรงครัวของโรงพยาบาล เช่น เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ผักและผลไม้ ต้องปลอดภัยจากการปนเปื้อนได้แก่ สารฟอกขาว ฟอร์มาลิน สารกันรา บอแรกซ์ สารกำจัดศัตรูพืช และน้ำมันทอดซ้ำ อาหารเฉพาะโรคในครัวของโรงพยาบาลมีการบริการอาหารเฉพาะโรคสำหรับผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและบริการอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ป่วยอื่น ๆ เช่น อาหารลดหวาน มัน เค็ม และเพิ่มผักผลไม้ อาหารเพื่อสุขภาพในโรงอาหารและร้านอาหารในโรงพยาบาลมีการบริการอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ป่วยนอกและญาติเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้มาติดต่อในโรงพยาบาลโดยการดำเนินงานเมนูชูสุขภาพ /เมนูไร้พุง โดยงดการปรุงเครื่องปรุงรสบนโต๊ะอาหารและปรุงอาหารลดหวาน มัน เค็ม เสิร์ฟผักสดให้กับลูกค้า และมุมให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ โรงอาหารและร้านอาหารในโรงพยาบาลผ่านเกณฑ์มาตรฐาน CFGT (Clean Food Good Taste) รวมถึงการสื่อสาร การให้สุขศึกษาแก่ อสม. ญาติ และผู้ป่วย โรงพยาบาลควรนำแนวทาง Healthy meeting มาใช้ในการประชุมและฝึกอบรม

การดำเนินการตามนโยบายลดหวานต้องอาศัยกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้ประกอบกับสร้างความตระหนักรู้ให้ความรู้และจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการลดการบริโภคน้ำตาลของคนไทย ปีพ.ศ.2547 ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 286) และ(ฉบับที่ 287) ให้แสดงข้อความ “ไม่ควรเติมน้ำตาล น้ำผึ้ง หรือวัตถุให้ความหวานใด ๆ เพราะอาจทำให้ทารกและเด็กเล็กฟันผุและเป็นโรคอ้วนได้” บนฉลากนมดัดแปลงสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็กและอาหารสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็กอายุ 6 เดือน -12 เดือน หรือเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 1-3 ปี เพื่อสนับสนุนการป้องกันปัญหาเด็กฟันผุและเป็นโรคอ้วน ปีพ.ศ.2550 ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 305) เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันทีบางชนิด บังคับให้อาหาร ได้แก่ มันฝรั่งทอดกรอบหรืออบกรอบ ข้าวโพดทอดหรืออบกรอบ ข้าวเกรียบหรืออาหารขบเคี้ยวชนิดอบพอง ขนมปังกรอบหรือแครกเกอร์หรือบิสกิตและเวเฟอร์สอดไส้ ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน ไขมัน น้ำตาล และโซเดียมแบบจีดีเอพร้อมข้อความ “บริโภคแต่น้อยและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” บนฉลากอาหาร เพื่อให้ข้อมูลด้านโภชนาการแก่ผู้บริโภคและสนับสนุนมาตรการป้องกันปัญหาด้านโภชนาการ ปีพ.ศ. 2559 ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 374) เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ แก้ไขประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 305) เพื่อขยายประเภทอาหารเพิ่มขึ้น ดังนี้ กลุ่มที่ 1 อาหารขบเคี้ยว ได้แก่ มันฝรั่งทอดหรืออบกรอบ ข้าวโพดคั่วทอดหรืออบกรอบ ข้าวเกรียบทอดหรืออบกรอบ หรืออาหารขบเคี้ยวชนิดอบพอง ถั่วหรือนัตทอดหรืออบกรอบหรืออบเกลือ

หรือเคลือบปรุงรส สาหร่ายทอด หรืออบกรอบ หรือเคลือบปรุงรส และปลาเส้นทอด หรืออบกรอบหรือปรุงรส กลุ่มที่ 2 ช็อกโกแลต และผลิตภัณฑ์ในทำนองเดียวกัน กลุ่มที่ 3 ผลิตภัณฑ์ขนมอบ ได้แก่ ขนมปังกรอบ หรือแครกเกอร์ หรือบิสกิต เวเฟอร์สอดไส้ คุกกี้ เค้ก และพาย เพสตรี้ ทั้งชนิดที่มีและไม่มีไส้ กลุ่มที่ 4 อาหารกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ บะหมี่ เส้นหมี่ และวุ้นเส้นไม่ว่าจะมีการปรุงแต่งหรือไม่ก็ตาม พร้อมซองเครื่องปรุง และข้าวต้มที่ปรุงแต่ง และโจ๊กที่ปรุงแต่ง กลุ่มที่ 5 อาหารมื้อหลักที่เป็นอาหารจานเดียว ซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ในตู้ย็น หรือตู้แช่แข็งตลอดระยะเวลาการจำหน่าย และเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 373) พ.ศ.2559 เรื่องการแสดงสัญลักษณ์โภชนาการบนฉลากอาหาร (Healthier logo) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาร่วมกับสำนักโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดลได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับเครื่องดื่มเพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์มีปริมาณน้ำตาล ไขมัน และโซเดียมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดของกลุ่มอาหารชนิดนั้น ๆ นอกจากนี้ปีพ.ศ.2551 เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน ได้รณรงค์ลดหวานมันเค็มผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และสอดแทรกในรายการโทรทัศน์ สนับสนุนแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคและการตลาดอาหารในโรงเรียน รวมถึงออกหนังสืองดจำหน่ายน้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบและอาหารที่มีน้ำตาลสูงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชั้นประถมศึกษาและขอความร่วมมือจากโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ปีพ.ศ. 2558 มีหนังสือขอความร่วมมือสมาคมน้ำตาลและสมาคมโรงแรมในการใช้น้ำตาลซองไม่เกิน 4 กรัมต่อซอง แทนขนาดเดิมที่บรรจุและจำหน่าย 6 หรือ 8 กรัมต่อซอง การรณรงค์ Healthy meeting ให้จัดอาหารว่างพลังงานต่ำโดยดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 และต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันภายใต้ชื่อ “ประชุมได้ผล คนได้สุขภาพ”

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการภายใต้นโยบายลดหวานนั้นดำเนินการมาตลอดทั้งการรณรงค์ในโรงเรียน และผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ สอดแทรกในรายการโทรทัศน์ รวมทั้งการบังคับให้แสดงบนฉลาก แต่ยังพบว่าประชากรไทยมีอัตราการป่วยเป็นโรคอ้วน ความดัน เบาหวาน เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพบว่าการบริโภคเครื่องดื่มที่มีรสหวานสูงขึ้นด้วย เป็นไปได้ว่าบางมาตรการดำเนินการที่ผ่านมานั้นอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนข้อจำกัดในการติดตามผลของมาตรการต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งผู้บริโภคไม่ตระหนักถึงผลกระทบจากการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานก็เป็นได้ ดังนั้นเพื่อลดการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานลง กรมอนามัยและสำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ (IHPP) ได้ร่วมกันศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพบว่าการจัดเก็บภาษีอาหารส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคซึ่งคาดว่าจะส่งผลลดการเกิดโรคอ้วนและโรคเบาหวานได้ จึงได้จัดทำข้อเสนอมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล (SSB TAX: Sugar-sweetened Beverage Tax) ผ่านทางคณะกรรมาธิการปฏิรูปประเทศ (สปท.) เพื่อป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการก่อให้เกิดปัญหากลุ่มโรค NCDs ซึ่งเป็นภาระโรคและค่าใช้จ่ายของประเทศสูงถึงร้อยละ 2.14 GDP และคนไทยมีการบริโภคน้ำตาลสูงถึง 100 กรัมต่อคนต่อวัน ทั้งนี้เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล (SSB) เป็นช่องทางหลักที่คนไทยได้รับในแต่ละวัน

ภายหลังข้อเสนอการจัดเก็บภาษี ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประสานสามฝ่ายของรัฐบาล คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน เห็นชอบให้กำหนดมาตรการที่จะช่วยลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานโดยมีการดำเนินการควบคู่กันระหว่างมาตรการภาษี (Tax Measure) และมาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measure) ซึ่งในช่วงแรกผู้ประกอบการจะดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีล่วงหน้าเพื่อเป็นการปรับตัว (Grace Period) ของภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องค่อยเป็นค่อยไปก่อนที่มาตรการภาษีจะบังคับใช้ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนสร้างความรอบรู้ และรณรงค์ให้บริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสม กรมอนามัยจึงได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพของคนไทยที่ทำให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคอ้วน เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือดภายใต้มาตรการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษี โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้าร่วม

ดังต่อไปนี้ กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ กรมอนามัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และกรมควบคุมโรค กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สมาพันธ์เครือข่าย NCD ประเทศไทย สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสมาพันธ์เครือข่าย NCD ประเทศไทย, สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทั้งนี้ยังมีภาคเอกชนเข้าร่วม ดังนี้ สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย 3 สมาคมโรงงานน้ำตาลทราย สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย สมาคมผู้ค้าปลีกไทย และบริษัท เดอะนีลเส็นคอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด โดย สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไทย, 3 สมาคมโรงงานน้ำตาลทราย, สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย, สมาคมผู้ค้าปลีกไทย และบริษัท เดอะนีลเส็นคอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด ทุกภาคส่วนร่วมกันจัดทำมาตรการที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงทุก ๆ สิ้นปี

3.1 การดำเนินการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measures) กับนโยบายลดหวาน

การดำเนินการเพื่อลดผลกระทบให้กับผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูงก่อนถึงระยะเวลาที่กำหนดมาตรการทางภาษีจะเข้ามามีบทบาทต่อไป โดยผู้ประกอบการจะทยอยปรับสูตรผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม (Reformulation) ซึ่งจะลดระดับปริมาณน้ำตาลหรือความหวานลงใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 5 ปี จากสัดส่วนร้อยละการใช้น้ำตาลต่อปริมาณเครื่องดื่มทั้งหมดลดลง ผู้ประกอบการเพิ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลให้เลือกมากขึ้นในตลาดและขอรับการขึ้นทะเบียนสัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่าย “เครื่องหมายทางเลือกสุขภาพ (Healthier Logo)” โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-2 ปี สามารถวัดผลสำเร็จได้จากจำนวนผลิตภัณฑ์ที่แสดงเครื่องหมายทางเลือกสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นในตลาดปัจจุบัน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตเครื่องดื่มใหม่ ๆ ที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลภายใน เวลา 1-5 ปี ซึ่งพิจารณาจากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลที่ได้จดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพร้อมทั้งมีการจำหน่ายจริงในท้องตลาดด้วย ผู้ประกอบการมีมาตรการส่งเสริมและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เกิดการกระจายและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถหาซื้อและเข้าถึงได้ง่ายทั่วประเทศไทย อาทิ กระตุ้นการขายเครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพในร้านค้าหรือบริเวณที่ในอดีตไม่มีประชาชนซื้อและขอความร่วมมือร้านค้าชั้นนำทั่วไปจัดชั้นจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวในระดับที่เห็นง่ายและชัดเจน เป็นต้น โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากอัตราเพิ่มขึ้นของการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยหรือไม่มีน้ำตาล จำนวนสินค้าทั้งหมดที่แสดงในร้านค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ ร้านสะดวกซื้อ ร้านค้าประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น ผู้ประกอบการให้ความร่วมมือในการแสดงค่าพลังงาน (กิโลแคลอรี) น้ำตาล (กรัม) ไขมัน (กรัม) โซเดียม (มิลลิกรัม) ในหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มทุกประเภทในรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน ระยะเวลาในการดำเนินการ 1-3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากอัตราส่วนการติดฉลากตามมาตรฐาน GDA บนผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มตามร้านค้าทั่วไป แต่ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์น้ำเปล่า ผู้ประกอบการจะดำเนินการการตลาดต่าง ๆ ที่คำนึงถึงสังคมและผู้บริโภคอย่างรับผิดชอบ ไม่มุ้งเน้นการทำการตลาดด้วยวิธีการเสี่ยงโชคเพื่อสร้างอุปสงค์เทียม โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 3 ปี และสามารถวัดผลสำเร็จจากหลักฐานที่มีการดำเนินมาตรการการตลาดที่รับผิดชอบต่อสังคมจริง นอกจากนี้ผู้ประกอบการจะร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพด้านโภชนาการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารและจัดทำสื่อเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคที่สมดุลเพื่อให้เกิดโครงการทั้งในระดับบริษัทและสมาคม

พร้อมทั้งเป้าหมายในการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง อาทิ การร่วมมือกับห้างค้าปลีกในการจัดกิจกรรมและให้การฝึกอบรมวิทยากรเครือข่ายในระดับท้องถิ่น โดยจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 1 ปี

การดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในการดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จจึงต้องกำหนดกรอบระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างชัดเจน ตลอดจนกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ (KPI) ในการดำเนินการซึ่งระยะเวลาสิ้นสุดของแต่ละมาตรการกำหนดไว้เพื่อวัดความสำเร็จ (KPI) แต่ละมาตรการต่าง ๆ ยังไม่ได้สิ้นสุดลงยังคงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการมาตรการต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นควรดำเนินการแบบบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐภาคเอกชน โดยแต่ละมาตรการที่มิใช่ภาษีควรกำหนดแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน กล่าวคือกำหนดแผนระยะสั้นสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2560 ก่อนมาตรการทางภาษีจะมีผลบังคับใช้คือมาตรการบังคับ เรื่อง การแสดงฉลากแบบจีดีเอ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 394) พ.ศ.2561 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ แผนระยะกลางคือมาตรการสมัครใจการแสดงฉลาก Healthier Choice สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป และแผนระยะยาวคือมีการกระจายสินค้าให้มากขึ้นโดยภาคเอกชนเป็นแกนหลัก รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์และสร้างการรับรู้เพื่อสุขภาพ ซึ่งภาคเอกชนได้ดำเนินโครงการนอกเหนือจากที่ภาครัฐกำหนด เช่น โครงการ Thai Pledge การดำเนินกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้หลักคุณธรรมและการจัดการที่ดี (CSR) เป็นต้น

คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย มีมติเห็นชอบเพื่อให้การดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลอย่างเหมาะสมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย (MOU) ระหว่างภาครัฐกับภาครัฐ และระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ โดยข้อตกลงร่วมกันกำหนดกรอบระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2568 ซึ่งได้ดำเนินการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2564 และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงทุก ๆ สิ้นปี

3.2 มาตรการภาษีน้ำตาล (Tax Measure)

แนวคิดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มที่ให้ความหวานหรือการกำหนดให้ความหวานเป็นเกณฑ์ในการเก็บภาษีนั้นแม้จะดูเป็นเรื่องใหม่สำหรับระบบการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงแล้วนักวิจัยในต่างประเทศได้มีการทำการศึกษามานานแล้วโดยเฉพาะกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ด้านสาธารณสุข (Health Economics) ที่ใช้เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ทางการเงินการคลังของภาครัฐมากำหนดการควบคุมการบริโภคสินค้าที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของประชาชนไปพร้อมกัน

3.2.1 ที่มาของเกณฑ์น้ำตาลที่ใช้เก็บภาษี

ในการพิจารณาเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลที่จัดเก็บภาษีนั้นเนื่องจากมีเกณฑ์ที่เป็นสากล คือ องค์การอนามัยโลก (WHO) แนะนำว่าควรบริโภคน้ำตาล 24 กรัมหรือ 6 ช้อนชาต่อวันหรือไม่ควรบริโภคน้ำตาลเกินร้อยละ 10 ของพลังงานที่ได้รับต่อวัน (200 กิโลแคลอรี่) นอกจากนี้ยังมีเกณฑ์ที่ใช้อ้างอิงปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยที่ระบุว่าปริมาณน้ำตาลดังกล่าวไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ได้แก่ ตราสัญลักษณ์ Healthier Choice กำหนดปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มไม่เกินร้อยละ 6 และในการประเมินคุณค่าทางโภชนาการของอาหารโดยอ้างอิงปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทย (Thai Recommended Daily Intake: Thai RDI) ในปริมาณมากกว่า 12 กรัม หรือ 48 กิโลแคลอรี่ต่อ 200 มิลลิลิตร จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าสารทดแทนความหวานจะมีรสชาติไม่เหมือนน้ำตาลทำให้ผู้ผลิตมีการใช้สารดังกล่าวได้ในปริมาณที่ไม่มากนักเพราะจะมีผลกระทบกับรสชาติของเครื่องดื่มที่เป็นที่นิยมหรือคุ้นเคยอีกทั้งขณะนี้ยังไม่มีผลศึกษาทางการแพทย์ที่ชัดเจนว่าการบริโภคสารดังกล่าวจะมีผลเสียหรือมีโทษต่อสุขภาพ

ประกอบกับปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้มีการตรวจสอบและควบคุมปริมาณการใช้สารทดแทนความหวานในเครื่องดื่มอยู่แล้ว

ดังนั้นจึงได้นำเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลดังกล่าวมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดให้เครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลมากกว่า 6 กรัมหรือ 24 กิโลแคลอรี่ต่อ 100 มิลลิลิตร เป็นเครื่องดื่มที่มีความเสี่ยงในด้านสุขภาพของคนไทยและไม่จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีการใช้สารทดแทนความหวาน

3.2.2 กฎหมายประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรการภาษี

จากปัญหาทางด้านภาวะโภชนาการและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในปัจจุบัน ทำให้มีหลายประเทศได้นำมาตรการทางด้านภาษีโดยการจัดเก็บภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมและน้ำหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพมาใช้บังคับเป็นกฎหมายในรูปแบบของการจัดเก็บภาษีการบริโภค ซึ่งมีรูปแบบทั้งการจัดเก็บจากผู้ผลิตโดยตรงรวมไปถึงการจัดเก็บในระดับค้าปลีกและค้าส่ง ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ในการลดการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบเป็นโทษต่อสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค รวมถึงการแสวงหารายได้ให้กับรัฐอีกด้วย มาตรการเก็บภาษีอาจไม่ได้ผลตามที่รัฐคาดการณ์ไว้เสมอไปเนื่องจากอาจส่งผลกระทบในด้านอื่น เช่น การค้า การผลิต และการจ้างงาน และการข้ามไปซื้อสินค้ายังประเทศข้างเคียงที่ไม่เก็บภาษี รวมทั้งผู้บริโภคไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งประเทศที่บังคับใช้มาตรการทางภาษีแล้วพบว่าผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคโดยลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีรสหวานลงอาทิเช่น ฮังการี เม็กซิโก ฝรั่งเศษ สำหรับประเทศฝรั่งเศษหลังประกาศใช้มาตรการภาษีพบว่ามูลค่าการผลิตรวมลดลง มลรัฐ Arkansas และมลรัฐ West Verginia สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการเก็บภาษีเพื่อหวังให้ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ลดโรคอ้วนลงได้แต่เมื่อรัฐบังคับใช้มาตรการภาษีพบว่าประชากรยังคงมีปัญหาโรคอ้วนอันดับต้นๆ นอกจากนี้มีประเทศเดนมาร์กได้ใช้มาตรการทางภาษีเก็บจากอาหารที่มีไขมันสูง พบว่าประชากรข้ามไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่เก็บภาษีเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบในด้านการค้า การผลิต และการจ้างงานทำให้รัฐบาลต้องประกาศยกเลิกมาตรการดังกล่าวหลังประกาศใช้เพียง 15 เดือน นอกจากนี้รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีรสหวานซึ่งจัดเก็บตั้งแต่ปี ค.ศ. 1934 ด้วย ปรากฏตามตารางที่ 7 สำหรับประเทศไทยได้มีการนำเศรษฐมิติมาจำลองพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานของประชากรไทยตลอดจนผลกระทบหากภาครัฐดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ร้อยละ 10 ของราคาขายปลีกพบว่าประชากรไทยมีพฤติกรรมติด (Habit) การบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ซึ่งพฤติกรรมจะแตกต่างกันตามที่อยู่อาศัย อาทิ เขตเมือง เขตนอกเมือง เป็นต้น พฤติกรรมจะแตกต่างกันตามอายุและระดับการศึกษา จากการศึกษาดังกล่าวระบุว่าการที่ราคาเครื่องดื่มสูงขึ้นร้อยละจะทำให้ผู้ใหญ่ลดการบริโภคน้ำตาลลง 1-1.3 กรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.31-1.58 ของระดับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานในปัจจุบัน สำหรับเด็กนั้นจะมีการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานลดลงจากระดับปัจจุบันร้อยละ 2.7 จึงส่งผลให้ที่ประชุมมีมติเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูง และให้มีการติดตามการดำเนินงานการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสม รวมถึงมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุก ๆ สิ้นปี

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเก็บภาษี

ประเทศ	ระบบและอัตราการจัดเก็บ				ผลที่เกิดขึ้น
	ประเภทภาษี	ประเภทเครื่องดื่ม	อัตราการจัดเก็บ	วัตถุประสงค์	
ฮังการี (เริ่มดำเนินการปี ค.ศ.2012 – ปัจจุบัน)	สรรพสามิต	- เครื่องดื่มสำเร็จรูปที่มีน้ำตาลมากกว่า 8 กรัม/มล. - น้ำเชื่อมหรือเครื่องดื่มเข้มข้นสำหรับผลิตเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล -เครื่องดื่มชูกำลัง	- $0.025/ลิตร -$0.72/ลิตร -$0.14/ลิตร	- ส่งเสริมภาวะโภชนาการของประชาชน ลดการบริโภคอาหารที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ส่งเสริมการบริโภคอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ และนำรายได้มาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน	- ผู้บริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานร้อยละ 10 ลดปริมาณการบริโภคลงโดยไม่ได้หันไปบริโภคสินค้าชนิดอื่นทดแทน เปลี่ยนพฤติกรรมไปบริโภคสินค้าชนิดอื่นคือน้ำแร่ร้อยละ 61 น้ำปะปาร้อยละ 43 น้ำผลไม้ร้อยละ 37 - ในปี 2012 ผู้บริโภคส่วนใหญ่ลดการดื่มเนื่องจากราคาที่สูงขึ้น ในปี 2014 ผู้บริโภคส่วนใหญ่ลดปริมาณการดื่มเนื่องจากตระหนักรู้ถึงผลเสียจากการบริโภคเกินควร จากผลสำรวจพบว่าผลกระทบของการลดการบริโภคจากราคามีผลน้อยลงขณะที่ผลกระทบจากการตระหนักรู้ถึงผลเสียจากการบริโภคเกินควรมีมากขึ้น ระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาน้อยได้รับผลจากราคาที่สูงขึ้นมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้มีการศึกษาปานกลางได้รับผลจากการตระหนักรู้ถึงผลเสียมากที่สุด รายได้รัฐเพิ่มขึ้นในช่วง 2 ปีแรกและทยอยลดลง และการจัดเก็บภาษีผลักดันให้ผู้ประกอบการเริ่มปรับสูตรเพื่อเลี่ยงภาระภาษีที่สูงขึ้น
เม็กซิโก (เริ่มดำเนินการปี ค.ศ.2014 – ปัจจุบัน)	สรรพสามิต	-เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ -อาหารที่ให้พลังงานสูงตั้งแต่ 275 cal/100g.	- 1 เปโซต่อลิตร - ร้อยละ 8 ของราคาขายปลีก	- แก้ปัญหาโรคอ้วน โรคเบาหวาน และโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่น ๆ และนำรายได้มาสนับสนุนโครงการส่งเสริมสุขภาพ	- ราคาขายปลีกเพิ่มขึ้น ยอดขายน้ำอัดลมลดลง หลังจากเก็บภาษีทำให้คนบริโภคพลังงานลดลงร้อยละ 1 แต่ยังไม่มีผลต่อดัชนีมวลกายของคน

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเก็บภาษี (ต่อ)

ประเทศ	ระบบและอัตราการจัดเก็บ				ผลที่เกิดขึ้น
	ประเภทภาษี	ประเภทเครื่องดื่ม	อัตราการจัดเก็บ	วัตถุประสงค์	
ฝรั่งเศส (เริ่มดำเนินการปีค.ศ.2012 – ปัจจุบัน)	สรรพสามิต	เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำเร็จรูปทุกชนิดที่เติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานทดแทนน้ำตาล	$0.094/ลิตร	มุ่งสร้างรายได้ให้แก่รัฐเป็นหลัก แต่ใช้เหตุผลทางสุขภาพในการจัดเก็บ	- ราคาเครื่องดื่มประเภทน้ำดื่มแต่งกลิ่น น้ำผลไม้ และน้ำอัดลมปรับตัวเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 10-20 ของราคาขายปลีกเดิม ยอดขายเครื่องดื่มในห้างสรรพสินค้าซูเปอร์มาร์เก็ต และไฮเปอร์มาร์เก็ต ลดลงโดยเฉพาะเครื่องดื่มน้ำอัดลม จากแบบสำรวจพบว่าประชากรร้อยละ 60 ยอมรับนโยบายขึ้นภาษีเครื่องดื่มของรัฐ, ผู้บริโภคเครื่องดื่มร้อยละ 20 ลดปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มดังกล่าวลง ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคลงเพราะตระหนักว่าเครื่องดื่มดังกล่าวไม่ดีต่อสุขภาพมากกว่าราคาที่ปรับสูงขึ้น ในปี 2012 รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากภาษีประมาณ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ - จากการศึกษาของ AUNL (Autonomous University of Nuevo Leon) พบว่ามาตรการภาษีช่วยลดพลังงานที่ได้จากการบริโภคเครื่องดื่มรสหวานได้ 6.3 แคลอรี่ต่อคนต่อวันแต่จะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตรวม (Gross production value) ลดลง 6.454 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และจำนวนคนตกงาน 10,815 คน
เดนมาร์ก (เริ่มดำเนินการปลายปี ค.ศ. 2011 – ค.ศ. 2012)	สรรพสามิต	เนย นม เนยแข็ง พิซซ่า เนื้อ น้ำมัน และอาหารสำเร็จรูปที่มีไขมันอิ่มตัวมากกว่าร้อยละ 2.3	16 โครนเดนมาร์ก/ไขมันอิ่มตัว 1 กิโลกรัม	เพื่อลดอัตราการป่วยจากโรคหลอดเลือดหัวใจและมะเร็งที่เกิดจากการบริโภคไขมันอิ่มตัวมากเกินไป	ประเทศเดนมาร์กได้มีการนำภาษีไขมันมาเก็บจากอาหารที่มีไขมันสูง แต่พบว่าส่งผลให้ประชากรข้ามไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีภาษี ส่งผลกระทบในด้านการค้าการผลิต และการจ้างงานทำให้รัฐบาลประกาศยกเลิกมาตรการดังกล่าวหลังประกาศใช้เพียง 15 เดือน นอกจากนี้รัฐบาลประกาศยกเลิกการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีรสหวานซึ่งจัดเก็บตั้งแต่ปี ค.ศ.1934 ด้วย

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเก็บภาษี (ต่อ)

ประเทศ	ระบบและอัตราการจัดเก็บ				ผลที่เกิดขึ้น
	ประเภทภาษี	ประเภทเครื่องดื่ม	อัตราการจัดเก็บ	วัตถุประสงค์	
มลรัฐ West Virginia สหรัฐอเมริกา (เริ่มดำเนินการปี ค.ศ.1951 – ปัจจุบัน)	สรรพสามิต	เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	- $0.01/ขวดขนาด 16.9 ออนซ์ - $0.8/หัวน้ำเชื้อหนึ่งแกลลอน - $0.84/หัวน้ำเชื้อสี่ลิตร - 0.01/ออนซ์ของเครื่องดื่มแบบชง	ไม่ได้ระบุ	- มลรัฐ West Virginia และ Arkansas สหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการภาษีเครื่องดื่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1951 และค.ศ.1992 ตามลำดับ แต่ทั้งสองรัฐยังคงมีปัญหาโรคอ้วนอันดับต้นๆ ของสหรัฐฯ โดย West Virginia เป็นลำดับที่สาม และ Arkansas เป็นลำดับที่สี่ ซึ่งมีประชากรที่อ้วนในสัดส่วนร้อยละ 34.5 และร้อยละ 33.8 ตามลำดับ มลรัฐ Arkansas พบว่าตั้งแต่เริ่มจัดเก็บภาษีอัตราส่วนประชากรที่อ้วนสูงขึ้นจากร้อยละ 17 ในปีค.ศ. 1993 เป็นร้อยละ 34.5 ในปีค.ศ.2012 ซึ่งเป็นอัตราส่วนการเพิ่มที่มากกว่าตัวเลขรวมทั้งประเทศ
มลรัฐ Arkansas สหรัฐอเมริกา (เริ่มดำเนินการปี ค.ศ.1992 – ปัจจุบัน)	สรรพสามิต	เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	- $2/แกลลอนของเครื่องดื่มหรือหัวเชื้อ -$0.21/แกลลอนของเครื่องดื่มบรรจุขวดหรือกระป๋อง - $0.21/แกลลอนที่ผสมจากเครื่องดื่มชนิดชงจากผง (Powders)	ไม่ได้ระบุ	

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2559

3.2.3 พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) จัดเก็บภาษีอาหารในปัจจุบันเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา

การจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 มีสองแบบ คือเก็บตามปริมาณหรือขนาดของเครื่องดื่มและเก็บตามมูลค่าราคาหน้าโรงงาน ถ้าคำนวณภาษีแบบไหนสูงกว่าก็จะเก็บแบบนั้นซึ่งมีเครื่องดื่มบางประเภทเท่านั้นที่ถูกจัดเก็บและเก็บโดยไม่หวังผลทางสุขภาพ แต่การจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 เป็นเพียงแค่ปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บใหม่ คือจัดเก็บตามราคาขายปลีกแนะนำและตามปริมาณน้ำตาลและอื่น ๆ ที่เป็นความหวานที่ให้พลังงานโดยไม่รวมวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล (Artificial Sweetener) สินค้าที่เข้าข่ายที่ต้องเสียภาษี คือน้ำแร่ และน้ำอัดลม ที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ เช่น น้ำแร่ที่ปรุงแต่งรสหวาน น้ำอัดลม เครื่องดื่มเกลือแร่ เครื่องดื่มชูกำลัง เครื่องดื่มนมเปรี้ยวซึ่งมีเนื้อนมน้อยกว่าร้อยละ 50 น้ำผลไม้ น้ำพืชผัก ชาเขียว ชา กาแฟ หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่ม เครื่องดื่มที่มีลักษณะผงเกล็ดหรือเครื่องดื่มเข้มข้นที่มีส่วนผสมของน้ำตาลและละลายน้ำได้

กระทรวงการคลังเห็นควรปฏิรูปภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามแผนภายใต้หลักการดังกล่าวจึงได้ยกร่างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ดังต่อไปนี้

1. แก้ไขนิยามคำว่า “เครื่องดื่ม” ให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 356) พ.ศ.2556 เรื่อง เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้กำหนดไว้

2. จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มชนิดผงหรือเครื่องดื่มเข้มข้นที่ต้องเจือจาง ภายใต้หมวดสินค้าอื่น ๆ

3. เครื่องดื่มที่บรรจุในภาชนะบรรจุปิดผนึกแต่เป็นการทำขึ้นเพื่อจำหน่ายปลีกเองโดยไม่มีสารกันบูดไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต

4. การแสดงปริมาณน้ำตาลและส่วนผสมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในเครื่องดื่มต้องให้ชัดเจนโดยให้คำนึงถึงปริมาณน้ำตาลต่อน้ำหนักของเครื่องดื่มที่ใช้เป็นฐานในการจัดเก็บภาษีดังกล่าวด้วย สำหรับเครื่องดื่มที่บรรจุในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่ไม่มีเครื่องหมายสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาซึ่งจะต้องดำเนินการชำระภาษีสรรพสามิตด้วยนั้นต้องสำแดงเอกสารแสดงผลการตรวจวิเคราะห์ค่าน้ำตาลประกอบการจัดเก็บภาษี

5. อาหารชนิดเหลวหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หมายถึง สินค้าประเภทรังนก ซุปไก่สกัด และหมายรวมถึงน้ำผลไม้ที่มีเนื้อผสมอยู่จำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ต้องพิจารณาเกณฑ์น้ำหนักและความหนาแน่นของเนื้อสารอาหารหรือเนื้อผลไม้ที่ผสมประกอบควบคู่กันด้วยจึงกำหนดได้ว่าเป็นเครื่องดื่มโดยกรมสรรพสามิตจะพิสูจน์จากความเข้มข้นของปริมาณน้ำหนักแห้ง (Dry Weight) โดยต้องมีน้ำหนักไม่เกินร้อยละ 50 จึงจัดเป็นสินค้าเครื่องดื่ม

3.2.4 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

การจัดเก็บอัตราภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ได้กำหนดอัตราภาษีสูงสุดตามมูลค่าร้อยละไว้ โดยเครื่องดื่มใช้อัตราภาษีตามมูลค่า (Ad Volorem) คิดเป็นร้อยละของราคาหรืออัตราภาษีตามปริมาณ (Specific) คิดเป็นจำนวนเงินตามสภาพหรือปริมาณน้ำตาล กล่าวคือ ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลในอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) คือยิ่งมีน้ำตาลสูงก็จะจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้นไปตามลำดับเพื่อเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการในการปรับลดปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่ม ทั้งนี้เครื่องดื่มที่เสียภาษีภายใต้ พ.ร.บ. พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 6 ประเภท ดังนี้ตารางที่ 8

ตารางที่ 8 อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม พ.ร.บ. พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560

ประเภท	รายการเครื่องดื่ม	อัตราภาษี	
		ตามมูลค่า (ร้อยละ)	หน่วยละ-บาท ต่อลิตร
02.01	น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส	30	20
02.02	น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผักตามประเภทที่ 02.03	30	20
02.03	น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	30	20
02.04	หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก	30	100
02.05	อาหารชนิดเหลว หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด	30	20
02.90	อื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง	30	20

ที่มา: พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

3.2.5 ประเภทเครื่องดื่มที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาล

ประเภทเครื่องดื่มที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาล ได้แก่ (1) ประเภท 02.01 น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส (2) 02.02 น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผักตามประเภทที่ 02.03 (3) 02.03 น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม (4) 02.04 หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก (5) 02.05 อาหารชนิดเหลว หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และ (6) 02.90 อื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

กำหนดกรอบระยะเวลาการบังคับใช้ภาษีโดยให้ระยะเวลาการปรับตัว (Grace Period) รูปแบบ 2-2-1 โดยให้ผู้ประกอบการมีระยะเวลาในการปรับตัวโดยนำมาตรการที่มิใช่ภาษีมาใช้หลังจากนั้น 2 ปี นำมาตรการภาษีมาบังคับใช้ในการจัดเก็บภาษีและเริ่มเก็บปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์คือ 6-8 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร และทยอยปรับลดน้ำตาลลงจนเหลือร้อยละ 6 ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ประกอบการไม่ปรับลดปริมาณน้ำตาลลงการดำเนินการเก็บภาษีเป็นรูปแบบอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) การจัดเก็บภาษีตามปริมาณน้ำตาลกำหนดน้ำตาลเพื่อใช้ในการเก็บภาษี 6 ระดับ ดังนี้

1. น้ำตาล 0-6 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร
2. น้ำตาลเกิน 6-8 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร
3. น้ำตาลเกิน 8-10 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร
4. น้ำตาลเกิน 10-14 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร
5. น้ำตาลเกิน 14-18 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร
6. น้ำตาลเกิน 18 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร

โดยเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6 กรัม ไม่ต้องเสียภาษีตามปริมาณน้ำตาลเพราะมีน้ำตาลอยู่ในเกณฑ์ แต่ถ้ามากกว่านั้นต้องเสียภาษีแพงขึ้นเรื่อย ๆ ตามปริมาณน้ำตาล และถูกปรับขึ้นทุก 2 ปี จนถึง พ.ศ.2566

ช่วง 2 ปีแรกวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.01 และ 02.02 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 14 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 10 สตางค์ไปจนถึง 1 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.03 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 10 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 10 สตางค์ไปจนถึง 1 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.04 เก็บตามปริมาณน้ำตาลคือที่ไม่มีน้ำตาลหรือที่มีปริมาณไม่เกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 9 บาทไปจนถึง 16 บาทต่อลิตร

ช่วงที่สองวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564 เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.01 และ 02.02 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 14 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 10 สตางค์ไปจนถึง 5 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.03 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 10 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 10 สตางค์ไปจนถึง 5 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.04 เก็บตามปริมาณน้ำตาลคือที่ไม่มีน้ำตาลหรือที่มีปริมาณไม่เกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 9 บาทไปจนถึง 44 บาทต่อลิตร

ช่วงที่สามวันที่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566 เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.01 และ 02.02 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 14 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 30 สตางค์ไปจนถึง 5 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.03 เก็บตามมูลค่าร้อยละ 10 เก็บตามปริมาณน้ำตาลตั้งแต่เกิน 6-8 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 10 สตางค์ไปจนถึง 5 บาทต่อลิตร เครื่องดื่มตามประเภทที่ 02.04 เก็บตามปริมาณน้ำตาลคือที่ไม่มีน้ำตาลหรือที่มีปริมาณไม่เกิน 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร เก็บตั้งแต่ 9 บาทไปจนถึง 44 บาทต่อลิตร

<u>ตัวอย่างการจัดเก็บภาษี</u> เครื่องดื่มยี่ห้อหนึ่งราคา 15 บาท ปริมาตรสุทธิ 100 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 9 กรัม เป็นเครื่องดื่มประเภทที่ 02.01 จากการคำนวณภาษีสรรพสามิตพบว่าตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 ผู้ผลิตต้องเสียภาษีเครื่องดื่มนี้ราคา 2.3 สตางค์ หากคำนวณภาษีตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ต้องเสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล ดังนี้ ช่วง 2 ปีแรกวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 0.3 สตางค์ คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 2.6 บาท ช่วงที่สองวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 0.3 สตางค์ คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 2.6 บาท และช่วงที่สามวันที่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 1 บาท คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 3.3 บาท แสดงดังตาราง 9

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
	ตอนที่ 2 **สินค้าเครื่องดื่ม** “เครื่องดื่ม” หมายความว่า (1) สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนซึ่งไม่มีแอลกอฮอล์หรือมีแอลกอฮอล์โดยปริมาตรไม่เกินร้อยละ 0.5 อันบรรจุในภาชนะและผนึกไว้ แต่ไม่รวมถึง			

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
	(ก) น้ำหรือน้ำแร่ตามธรรมชาติ (ข) น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง (ค) เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเองโดยเฉพาะอันมิได้อัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยทั้งมิได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี (ง) น้ำนมจืด น้ำนมอื่น ๆ ไม่ว่าปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร (จ) เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (2) หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิต เครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก (3) อาหารชนิดเหลว หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด			
02.01	น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส	14	ลิตร	0
02.02	น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผักตามประเภทที่ 02.03			
	(1) น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผักตามประเภทที่ 02.03 ทั้งนี้การตรวจวัดปริมาณน้ำตาลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด			
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2560 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2562				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	0.30

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2560 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2562 (ต่อ)				
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	0.50
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	1
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	0.30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	1
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม แต่ไม่เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	3
	(ฉ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2566				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัมต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0.30
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	1
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	3
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	5

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัมต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	14	ลิตร	0.30
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	1
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	3
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	14	ลิตร	5
02.03	น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม (1) น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้การตรวจวัดปริมาณน้ำตาลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด			
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2560 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2562				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัมต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	0.30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	0.50
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	1

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	0.30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	1
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม แต่ไม่เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	3
	(ฉ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2566				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0.30
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	1
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	3
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	0

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป (ต่อ)				
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	10	ลิตร	1
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	10	ลิตร	3
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร (2) น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้การตรวจวัดปริมาณน้ำตาลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด	10	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2560 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2562				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	0.30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	0.50
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	1
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2562 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัมต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2562 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 (ต่อ)				
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0.10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	0.30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	1
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม แต่ไม่เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	3
	(ฉ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2566				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0.30
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	1
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	3
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	5
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	0
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร และไม่ว่าจะมีสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม	0	ลิตร	1
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	3

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป (ต่อ)				
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	5
02.04	หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก (1) หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก ทั้งนี้ การตรวจวัดปริมาณน้ำตาลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด			
ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2560 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2562				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	9
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	12
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	13
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	16
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัมต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	9
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	10
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	12
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	16
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม แต่ไม่เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	30
	(ฉ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 18 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	44

ตารางที่ 9 บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 (ต่อ)

ประเภทที่	รายการ	อัตราภาษี		
			ตามปริมาณ	
		ตามมูลค่าร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2566				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	9
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	12
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	16
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม แต่ไม่เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	30
	(จ) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 14 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	44
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป				
	(ก) ที่ไม่มีปริมาณน้ำตาล หรือที่มีปริมาณน้ำตาลไม่เกิน 6 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	9
	(ข) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 6 กรัม แต่ไม่เกิน 8 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	16
	(ค) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 8 กรัม แต่ไม่เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	30
	(ง) ที่มีปริมาณน้ำตาล เกิน 10 กรัม ต่อเครื่องดื่มปริมาตร 100 มิลลิลิตร	0	ลิตร	44

ที่มา: พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

3.2.6 ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม

มาตรการเก็บภาษีน้ำตาลส่งผลกระทบอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล อุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นมเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้น้ำตาลเป็นส่วนผสม อย่างไรก็ตามการบริโภคน้ำตาลทรายในประเทศไทยมีสัดส่วนการบริโภคทางตรงโดยผ่านพ่อค้าคนกลางหรือยี่ปั๊วมากกว่าการบริโภคทางอ้อม ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม อาหาร และผลิตภัณฑ์นม พบว่าอุตสาหกรรมเครื่องดื่มมีปริมาณการใช้น้ำตาลมากที่สุด รองลงมาเป็นอาหารและผลิตภัณฑ์นมตามลำดับ แนวโน้มปีพ.ศ. 2561-2564 ความต้องการบริโภคน้ำตาลทรายและอุตสาหกรรมเครื่องดื่มปรับตัวลดลงต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาอาจเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ที่ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง ภาครัฐออกมาตรการควบคุมและสั่งปิดสถานที่ต่าง ๆ ที่มีผู้คนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากซึ่งมีความเสี่ยงในการแพร่เชื้อรวมถึงมาตรการ Lockdown ส่งผลให้กดกำลังซื้อของประชาชนและการดำเนินธุรกิจ โดยรวมอุตสาหกรรมเครื่องดื่มของไทยในปี 2562-2564 มีแนวโน้มขยายตัวแต่มีอัตราการเติบโตไม่สูงนักเนื่องจากตลาดเครื่องดื่มสำคัญภายในประเทศ (ทั้งน้ำอัดลม เครื่องดื่มบำรุงกำลัง เบียร์ และสุรา สัดส่วนรวมกันประมาณ 90% ของปริมาณจำหน่ายทั้งหมด) เริ่มเข้าสู่ภาวะอิ่มตัวหลังพฤติกรรมผู้บริโภคใส่ใจในสุขภาพมากขึ้นอีกทั้งปัจจุบันทางการมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดอัตราการบริโภคเครื่องดื่มกลุ่มที่ส่งผลกระทบหรือมีผลข้างเคียงต่อสุขภาพ (เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมน้ำตาลมาก) ส่วน

ตลาดส่งออก (สัดส่วน 10%) คาดว่าจะเติบโตได้อย่างจำกัด ผลจากผู้ผลิตเครื่องดื่มไทยหันไปขยายการลงทุนผลิตเครื่องดื่มในประเทศตลาดส่งออกเป้าหมายแทน เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพในการทำตลาดในประเทศคู่ค้า ซึ่งจะมีผลให้ผู้ผลิตเครื่องดื่มของไทยทยอยรับรู้รายได้จากฐานผลิตในต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในส่วนของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ได้อานิสงส์จากความต้องการบริโภคในประเทศที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องตามทิศทางการเติบโตของเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชนเมือง และสภาพอากาศที่คาดว่าจะร้อนขึ้นจากผลกระทบของปรากฏการณ์ El Nino รอบใหม่ที่จะเริ่มขึ้นในช่วงต้นปี 2562 ทั้งนี้ดัชนีผลผลิตเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เฉลี่ย 9 เดือนแรกของปีพ.ศ.2563 (มกราคม- กันยายน) อยู่ที่ระดับ 113.01 หดตัวร้อยละ -0.33 การบริโภคเครื่องดื่มจากทั้งผู้บริโภคในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติหดตัวลงโดยเครื่องดื่มที่หดตัวลง ได้แก่ ชาพร้อมดื่ม (-10.90%) น้ำดื่ม (-5.38%) กาแฟพร้อมดื่ม (-2.87%) โซดา (-2.48%) และน้ำอัดลม (-2.37%) สำหรับคู่ค้าหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและนมในส่วนของการผลิต (supplier) ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำประกอบด้วยวัตถุดิบทางการเกษตร อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ อุตสาหกรรมการพิมพ์ อุตสาหกรรมเครื่องจักร และภาคขนส่งโลจิสติกส์ สำหรับคู่ค้าหลักในส่วนของลูกค้า (customer) ของอุตสาหกรรมประกอบด้วยธุรกิจค้าส่ง ร้านค้าย่อย โชห่วย ร้านค้าปลีก ธุรกิจท่องเที่ยว ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรม และภาคขนส่งโลจิสติกส์ ประกอบกับอัตราการเก็บภาษีความหวานถูกจัดเก็บประกอบกับการปรับขึ้นภาษีความหวานอีก 2 รอบคือ 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2566 และรอบ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป การเก็บภาษีทำให้ผู้ผลิตเครื่องดื่มต้องปรับสูตรเครื่องดื่มให้มีปริมาณน้ำตาลน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามการใช้น้ำตาลของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มภายในประเทศคิดเป็นเพียงร้อยละ 4-6 ของผลผลิตน้ำตาลทั้งหมดของไทยเท่านั้น หากอัตราการบริโภคน้ำตาลลดลงอันเป็นผลมาจากมาตรการภาษีน้ำตาลในหลายประเทศอาจส่งผลกระทบต่ออุปสงค์น้ำตาลในตลาดโลกที่ลดลง 8-9% ตามอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้นเมื่ออุปสงค์ลดลงย่อมส่งผลไปยังต้นน้ำของห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่เกษตรกรไร่อ้อย แรงงานในอุตสาหกรรมการแปรรูปเป็นต้น ผู้ประกอบการในห่วงโซ่การผลิตอ้อยและน้ำตาลจึงต้องมีปรับตัวเพื่อสร้างมูลค่าโดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาเพื่อขยายผลผลิตจากอ้อยไปสู่ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น การผลิตเอทานอล วัสดุบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เพื่อสร้างทางเลือกและกระจายความเสี่ยงในทางธุรกิจ รวมถึงผู้ผลิตอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์นมทยอยปรับสูตรโดยการลดน้ำตาลลงเล็กน้อยบางรายลดขนาดบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มให้มีขนาดเล็กลงหรือบางรายเปลี่ยนมาใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลโดยเฉพาะวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลที่มาจากธรรมชาติ เช่น หญ้าหวาน เป็นต้น ผู้ประกอบการบางรายหันมาเพิ่มการผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพออกสู่ท้องตลาดให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภค โดยพบว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีมีสินค้าได้รับสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพเพิ่มขึ้นหลังกฎหมายภาษีสรรพสามิตบังคับใช้

3.2.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังเก็บภาษี

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินมาตรการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษีพบว่ามาตรการภาษีมีจุดแข็ง ได้แก่ สร้างความตระหนักให้ผู้บริโภค สร้างความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี เป็นต้น แต่มีจุดอ่อน ได้แก่ การพิสูจน์ผลของความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพ ไม่มีความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเพราะมีอาหารที่มีน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานไม่อยู่ในระบบ เป็นต้น และมาตรการที่มิใช่ภาษีมีจุดแข็ง ได้แก่ เพิ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพ สร้างรายได้จากสินค้าประเภทใหม่ เป็นต้น แต่มีจุดอ่อน ได้แก่ ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผลสัมฤทธิ์ ต้นทุนการดำเนินการของเอกชนสูงขึ้น เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพการดำเนินการที่มิใช่ภาษีและมาตรการภาษีในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน (SWOT Analysis of Non-Tax and Tax Measures)

จุดแข็ง (Strength)	**จุดอ่อน (Weakness)**
<u>มาตรการที่มิใช่ภาษี</u> 1) สะท้อนความสำคัญด้านสุขภาพโดยให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพ 2) เพิ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นที่ต้องการมากขึ้นในตลาดต่างประเทศ 3) สร้างรายได้จากสินค้าประเภทใหม่ 4) แก้ปัญหาได้ตรงเป้าประสงค์ 5) ส่งเสริมนวัตกรรมในกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม/อาหาร	<u>มาตรการที่มิใช่ภาษี</u> 1) ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผลสัมฤทธิ์ 2) ต้นทุนการดำเนินการของเอกชนสูงขึ้น 3) บางมาตรการไม่มีกฎหมายบังคับใช้ ภาคเอกชนต้องดำเนินการด้วยความสมัครใจ ซึ่งยากที่ภาครัฐจะเข้าไปบังคับ ควบคุมการดำเนินมาตรการต่าง ๆ 4) ดัชนีชี้วัด (KPI) บางตัวยากต่อการวัดผลสำเร็จ
จุดแข็ง (Strength)	**จุดอ่อน (Weakness)**
<u>มาตรการภาษี</u> 1) ขยายฐานภาษีสรรพสามิตเพื่อสร้างความเป็นธรรมโดยดึงสินค้าที่ไม่เคยจัดเก็บภาษีให้เข้ามาอยู่ในระบบ 2) สร้างความตระหนักให้ผู้บริโภคได้สำหรับสินค้าเครื่องดื่มที่มีความหวานจะมีราคาที่สูงกว่าสินค้าที่มีความหวานน้อย/ไม่หวาน	<u>มาตรการภาษี</u> 1) ความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มและอาหารที่มีน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานที่ไม่อยู่ในระบบ 2) การพิสูจน์ผลของความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพ
โอกาส (Opportunity)	**อุปสรรค (Threat)**
<u>มาตรการที่มิใช่ภาษี</u> 1) ขยายฐานตลาดสินค้าใหม่ สินค้าที่ดีต่อสุขภาพ (Healthier Product) ไปยังต่างประเทศ 2) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนอย่างพร้อมเพรียง 3) เป็นแบบอย่างให้สินค้าอาหารประเภทอื่น	<u>มาตรการที่มิใช่ภาษี</u> 1) เอกชนดำเนินมาตรการเพียงระยะสั้น ไม่ต่อเนื่อง ไม่จริงยังส่งผลให้ไม่เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม
โอกาส (Opportunity)	**อุปสรรค (Threat)**
<u>มาตรการภาษี</u> 1) เกิดความกระตือรือร้นของภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาปรับปรุงการผลิตตลอดจนคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหวานน้อยหรือไม่มีความหวาน 2) ผู้บริโภคหันไปบริโภคเครื่องดื่มสุขภาพที่ไม่มีภาระภาษี เช่น น้ำเปล่า เป็นต้น 3) การลดค่าใช้จ่ายในการทำการตลาด	<u>มาตรการภาษี</u> 1) ผู้ประกอบการแบกรับภาระภาษีเพื่อให้ราคาขายคงที่ หรือราคาขายสูงขึ้นทำให้ยอดขายสินค้าลดลง 2) ผู้บริโภคหันไปบริโภคเครื่องดื่มทดแทนอื่นที่มีความหวานเกินเกณฑ์แต่ไม่มีภาระภาษี 3) ระยะเวลาการลดลงของการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกินปริมาณอาจคงที่หรือเพิ่มขึ้น

ที่มา: รายงานการประชุมคณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่ความหวาน ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2559

อย่างไรก็ดีมีข้อสังเกตสำหรับการดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้องในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการทางภาษีซึ่งมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปสู่ผลสำเร็จ ดังนี้

1. การผลักภาระของผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค (Pass through) คาดว่าผู้ผลิตจะผลักภาระภาษีไปยังผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคต้องจ่ายซื้อสินค้าเครื่องดื่มในราคาที่แพงขึ้น ส่งผลให้ปริมาณหรือความถี่การบริโภคลดลงตามหลักอุปสงค์ อุปทาน แต่ในทางกลับกันภาระภาษีอาจจะไม่ถูกผลักไปที่ผู้บริโภคหรืออาจถูกผลักไปเพียงแค่บางส่วนเนื่องจากสินค้านั้นอยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันกันสูงและผู้ประกอบการอาจเลือกที่จะแบกรับภาระไว้บางส่วน หรือลดต้นทุนการผลิตหรือปรับวัตถุดิบในส่วนอื่นเพื่อที่จะทำให้สินค้าของตนเองมีระดับราคาที่ยังสามารถแข่งขันกับสินค้าคู่แข่งได้ (โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรและเงินทุนสูงกว่าจะได้เปรียบผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีทรัพยากรและเงินทุนที่จำกัด) นอกจากนี้หากภาครัฐยังคงนโยบายในการติดตาม กำกับ และควบคุมราคาสินค้าเครื่องดื่มเพื่อบรรเทาภาระค่าครองชีพผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและเข้มงวดอาจทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถผลักภาระไปยังผู้บริโภคโดยการขึ้นราคาขายปลีกได้ ซึ่งในกรณีนี้มาตรการทางภาษีอาจไม่สามารถปรับพฤติกรรมการบริโภคได้

2. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา (Elasticity) หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับอุปสงค์ของสินค้าชนิดหนึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับราคา กล่าวคือถึงแม้มาตรการภาษีอาจทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นแต่อุปสงค์ของสินค้านั้น ๆ อาจไม่ลดลงในอัตราตามคาดไว้ หากสินค้านั้นมีค่าความหยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาที่ต่ำกล่าวคือผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็ยังคงเลือกซื้อสินค้านั้นแม้จะมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นหากสินค้าที่ภาครัฐจัดเก็บภาษีมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาต่ำจะส่งผลทำให้สามารถจัดเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากระดับภาษีที่จัดเก็บอยู่ในสัดส่วนที่มากกว่าอุปสงค์ที่ลดลงจากราคาขายปลีกที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามอุปสงค์ของสินค้าที่ไม่ลดลงจะส่งผลทำให้จำกัดต่อการควบคุมหรือลดปริมาณการบริโภคลงซึ่งอาจทำให้นโยบายทางสุขภาพไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในทางกลับกันหากสินค้ามีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสูงปริมาณการบริโภคสินค้าอาจลดลงซึ่งหมายถึงผลสัมฤทธิ์ของนโยบายทางสุขภาพแต่ก็อาจทำให้การจัดเก็บภาษีไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

3. การบริโภคสินค้าทดแทน (Substitution) ในกรณีที่จัดเก็บภาษีแล้วส่งผลให้ราคาสินค้าเครื่องดื่มเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากผู้ผลิตผลักภาระให้กับผู้บริโภคทั้งหมดและราคาที่เพิ่มสูงขึ้นจะทำให้อุปสงค์หรือปริมาณการบริโภคสินค้าที่ถูกจัดเก็บภาษีลดลงตามอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่หากผู้บริโภคเปลี่ยนการบริโภคสินค้าเครื่องดื่มที่ถูกจัดเก็บภาษีไปบริโภคสินค้าเครื่องดื่มอื่น ๆ ที่ทดแทนหรือมีคุณสมบัติใกล้เคียงกันแต่ในราคาถูกกว่าเพราะไม่มีภาระภาษี เช่น เปลี่ยนจากการบริโภคเครื่องดื่มพร้อมดื่มในบรรจุภัณฑ์ปิดผนึกไปบริโภคเครื่องดื่มที่ชงขายในร้านอาหารหรือแผงขายเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่มีปริมาณน้ำตาลใกล้เคียงกัน ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายภาษีนี้ในมุมมองด้านสุขภาพก็อาจไม่บรรลุเป้าหมาย

4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการจัดเก็บรายได้ในภาพรวม (Impact to overall Economy and Tax Collection) ในกรณีที่ภาครัฐดำเนินมาตรการภาษีเครื่องดื่มตามปริมาณน้ำตาลที่เกินเกณฑ์มาตรฐานได้สำเร็จอาจส่งผลกระทบต่อยอดขายของสินค้าเครื่องดื่มโดยเฉพาะสินค้าเครื่องดื่มที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการ (formal sector) ลดลง นอกจากนี้มาตรการทางภาษีอาจกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น การจ้างงาน การจัดซื้อวัตถุดิบลดลงตามยอดขายสินค้าที่ลดลง และอาจส่งผลให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีอื่น ๆ ของภาครัฐลดลง อาทิ ภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรของผู้ประกอบการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากรายได้ค่าจ้างของบุคลากรในบริษัทผู้ประกอบการและภาษีมูลค่าเพิ่มจากการบริโภคสินค้าของผู้ประกอบการในระบบ เป็นต้น ซึ่งผลกระทบอาจจะเป็นในรูปแบบลูกโซ่ของภาคธุรกิจ

5. การค้าข้ามแดน (Transborder Trade) ในพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับประเทศที่ไม่มีภาษีของสินค้าเครื่องดื่มชนิดหรือประเภทเดียวกัน มาตรการทางภาษีที่อาจส่งผลให้ราคาขายปลีกของสินค้าเครื่องดื่มสูงขึ้นอาจส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการค้าข้ามแดนในสินค้าเครื่องดื่มชนิดหรือประเภทนั้นทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย เนื่องจากผู้บริโภคอาจจะเปลี่ยนไปซื้อสินค้าจากประเทศที่มีพรมแดนติดกันทั้งสินค้าชนิดหรือประเภทเดียวกัน

3.3 บทบาทสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกป้องและคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภคจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ ได้แก่ อาหาร ยา เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน และวัตถุเสพติดที่ใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ โดยผลิตภัณฑ์สุขภาพต้องมีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย รวมไปถึงส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องด้วยข้อมูลวิชาการที่มีหลักฐานเชื่อถือและมีความเหมาะสม เพื่อประชาชนได้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ปลอดภัยและสมประโยชน์ ดังนี้

1. ดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อยู่ในความรับผิดชอบ
2. พัฒนาระบบและกลไก เพื่อให้มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบ
3. เฝ้าระวังและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ และการโฆษณารวมถึงผลไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ตลอดจนมีการติดตามหรือเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารจากในและนอกประเทศ
4. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและระบบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริโภคให้มีศักยภาพในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสม อย่างปลอดภัย คุ้มค่า รวมทั้งเพื่อให้ผู้บริโภคนั้นมีการร้องเรียนเพื่อปกป้องสิทธิของตนได้
6. พัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และเครือข่ายประชาคมสุขภาพ
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือตามที่กฎกระทรวงตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

3.4 กฎหมายตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับมาตรการภาษี

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารให้มีความปลอดภัย โดยประกอบไปด้วยบทบาทหน้าที่ของภาครัฐในการควบคุม กำกับดูแลทั้งสถานที่ ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุและการโฆษณา หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยของอาหาร ข้อห้ามปฏิบัติ และบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน โดยรูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภคตาม พรบ. อาหาร พ.ศ.2522 คือ สถานที่ผลิตอาหารต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องวิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหาร ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงการแสดงฉลากอาหารและภาชนะบรรจุด้วย และโฆษณาต้องไม่เป็นเท็จ ไม่หลอกลวง ไม่กล่าวอ้างในทางบำบัดรักษา อาศัยอำนาจตามมาตรา 5 และมาตรา 6 ในการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหน้าที่ บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยของอาหาร และข้อห้ามปฏิบัติ และออกประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับ มาตรฐานวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต ภาชนะบรรจุ และการโฆษณา (มาตรฐานบังคับ) การจำแนกอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 ออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) อาหารควบคุมเฉพาะ หมายถึง อาหารที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้เป็นอาหารที่อยู่ในความควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐาน ได้แก่ อาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก, นมดัดแปลงสำหรับทารกและนมดัดแปลงสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก,อาหารทารกและอาหารสูตรต่อเนื่องสำหรับทารกและเด็กเล็ก,อาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็กและวัตถุเจือปนอาหาร

(2) อาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน หมายถึง อาหารที่รัฐมนตรีมิได้ประกาศเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ แต่เป็นอาหารที่ประกาศกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานเช่นเดียวกับอาหารควบคุมเฉพาะ เช่น น้ำมันถั่วลิสง, น้ำมันปาล์ม, น้ำมันมะพร้าว, ช็อกโกแลต, ข้าวเติมวิตามิน, เกลือบริโภค, ชา, กาแฟ นอกเหนือจากกาแฟผสม กาแฟสำเร็จรูปผสม กาแฟปรุงสำเร็จ, น้ำนมถั่วเหลืองในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท, ซอส

บางชนิด ,ผลิตภัณฑ์ปรุงรสที่ได้จากการย่อยโปรตีนของถั่วเหลือง , น้ำปลา, น้ำเกลือปรุงอาหาร, น้ำส้มสายชู, น้ำมันและไขมัน, น้ำมันเนย, เนยเทียม เนยผสม ผลิตภัณฑ์เนยเทียมและผลิตภัณฑ์เนยผสม, ครีม, เนยแข็ง, อาหารกึ่งสำเร็จรูป, น้ำผึ้ง, แยม เยลลี และมาร์มาเลด, เนยใสหรือกี (Ghee), เนย, ไข่เยี่ยวม้า, ชาสมุนไพร, น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท, น้ำแข็ง, น้ำแร่ธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้อาหารกลุ่มนี้ที่ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนอาหาร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร, รอยัลเยลลี่และผลิตภัณฑ์รอยัลเยลลี่, นมโค, นมปรุงแต่ง, นมเปรี้ยว, ผลิตภัณฑ์ของนม, ไอศกรีม, เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท กาแฟผสม กาแฟสำเร็จรูปผสม กาแฟปรุงสำเร็จ และเครื่องดื่มเกลือแร่

(3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก หมายถึง อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลากนอกเหนือจากอาหารควบคุมเฉพาะ อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน เช่น แป้งข้าวกล้อง, วุ้นสำเร็จรูปและขนมเยลลี่, ซอสในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท, วัตถุแต่งกลิ่นรส, ขนมปัง,หมากฝรั่งและลูกอม, อาหารพร้อมปรุงและอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที, ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ เป็นต้น

(4) อาหารทั่วไป หมายถึง อาหารอื่นใดที่มิใช่อาหารตามที่กล่าวไว้ใน (1) (2) และ (3) เช่น แป้งมันสำปะหลัง แป้งสาลี ข้าวสาร เห็ดหอมแห้ง กะปิ ปลาร้า เป็นต้น

ซึ่งประเภทอาหารทั้ง 4 ประเภทนี้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขเฉพาะกำหนดคุณภาพมาตรฐานไว้เป็นการเฉพาะหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นประกาศแนวดิ่ง เช่น เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท นมโค ไอศกรีม น้ำแร่ธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร กาแฟ นมดัดแปลงสำหรับทารก เป็นต้น แต่บางประกาศกระทรวงสาธารณสุขมีรายละเอียดบังคับใช้กับทุกผลิตภัณฑ์หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นประกาศแนวนอน เช่น ฉลากโภชนาการ วัตถุเจือปนอาหาร การแสดงฉลากอาหารในภาชนะบรรจุ อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ จุลินทรีย์ก่อโรค เป็นต้น

ทั้งนี้ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับมาตรการภาษี ได้แก่ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลากโภชนาการ และประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ

3.5 การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) การออกกฎหมาย

2) การควบคุมอาหารก่อนออกสู่ตลาด (Pre-Marketing Control)

การควบคุมอาหารก่อนออกสู่ตลาดเป็นการควบคุมโดยกำหนดให้อาหารที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือนำเข้าเพื่อจำหน่าย ต้องขออนุญาต ขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร หรือขออนุญาตใช้ฉลากอาหาร แล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีการตรวจสอบสถานที่ผลิต สูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ การแสดงฉลาก รวมตลอดถึงข้อความโฆษณาก่อนที่จะดำเนินการอนุญาตให้ประกอบกิจการ การอนุญาตก่อนออกสู่ตลาดเป็นการประเมินความสามารถของผู้ประกอบการก่อนออกสู่ตลาด โดยการขออนุญาตแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การขออนุญาตสถานที่ผลิตอาหาร การขออนุญาตผลิตภัณฑ์อาหาร และการขออนุญาตโฆษณา

การขอรับเลขสารบบอาหารอาหารควบคุมเฉพาะ ต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต รายงานผลการตรวจวิเคราะห์ของผลิตภัณฑ์ และแสดงฉลากอาหาร ประกอบการพิจารณาอนุญาต สำหรับ<u>อาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน</u> เช่น เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท กาแฟปรุงสำเร็จ ชาปรุงสำเร็จ นมเปรี้ยว ไอศกรีม นมปรุงแต่ง และผลิตภัณฑ์ของนม เป็นต้น การขอรับเลขสารบบอาหารต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต แต่<u>ไม่ต้องส่งรายงานผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และฉลากอาหารประกอบการพิจารณาอนุญาต</u> ซึ่งรายงานผลการตรวจวิเคราะห์หมายถึงคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์มิใช่สารอาหารดังนั้นผลการตรวจวิเคราะห์<u>ปริมาณน้ำตาลจึงไม่ได้เป็นข้อกำหนดที่ต้องส่งให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพิจารณาอนุญาตในขั้นตอนการขอรับเลขสารบบ</u>

อาหาร รวมถึงไม่ต้องแจ้งขนาดบรรจุของผลิตภัณฑ์ และการขอรับเลขสารบบอาหารผลิตภัณฑ์อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลากรวมถึงอาหารทั่วไปผู้ประกอบการไม่ต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต รายงานผลการตรวจวิเคราะห์ของผลิตภัณฑ์และฉลากอาหารประกอบการพิจารณาอนุญาต แต่ให้ผู้ประกอบการมีส่วนรับผิดชอบในการประเมินผลิตภัณฑ์ของตนเองเพิ่มขึ้นโดยการจัดทำฉลากอาหารให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการประเมินผลิตภัณฑ์ของตนเองของผู้ประกอบการเมื่อพบว่ามีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นประกาศฯ แนวดิ่งหรือแนวนอนต้องเข้าไปอ่านนิยาม คุณภาพมาตรฐานตามประกาศฯ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ต้องมีนิยาม คุณภาพมาตรฐานเป็นไปตามที่กำหนดและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง ในการจัดทำฉลากอาหารให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง การแสดงฉลากอาหารในภาชนะบรรจุ ซึ่งข้อมูลที่กำหนดให้แสดงบนฉลากอาหารนั้นเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารของผู้บริโภคและยังให้ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอาการแพ้อาหารบางชนิดด้วย กรณีประสงค์กล่าวอ้างปริมาณสารอาหารหรือแสดงคุณค่าสารอาหารเป็นส่วนหนึ่งของชื่อและการแสดงฉลากให้ปฏิบัติตามประกาศว่าด้วยเรื่องฉลากโภชนาการ แต่หากผลิตภัณฑ์อาหารเข้าข่ายข้อ 3 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 394) พ.ศ.2561 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ ดังนี้ (1) อาหารขบเคี้ยว ได้แก่ มันฝรั่งทอดหรืออบกรอบ ข้าวโพดคั่ว ทอด หรืออบกรอบ ข้าวเกรียบทอดหรืออบกรอบ หรืออาหารขบเคี้ยวชนิดอบพอง ถั่วหรือนัตหรือเมล็ดพืชอื่นทอด หรืออบกรอบ หรืออบเกลือหรือเคลือบปรุงรส สาหร่ายทอดหรืออบกรอบหรือปรุงรส เนื้อสัตว์ที่ทำเป็นเส้น แผ่น ทอด หรืออบกรอบหรือปรุงรส และอาหารขบเคี้ยวตามที่กล่าวมาผสมกันมากกว่า 1 ชนิด (2) ช็อกโกแลต และขนมหวานรสช็อกโกแลต (3) ผลิตภัณฑ์ขนมอบ ได้แก่ ขนมปังกรอบ หรือแครกเกอร์ หรือบิสกิต เวเฟอร์สอดไส้ คุกกี้ เค้ก พาย เพสตรี ทั้งชนิดที่มีและไม่มีไส้ (4) อาหารกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ บะหมี่ เส้นหมี่ และวุ้นเส้น ไม่ว่าจะมีการปรุงแต่งหรือไม่ก็ตามพร้อมซอง เครื่องปรุง ข้าวต้มที่ปรุงแต่ง และโจ๊กที่ปรุงแต่ง (5) อาหารมื้อหลักที่เป็นอาหารจานเดียว ซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นหรือตู้แช่แข็งตลอดระยะเวลาจำหน่าย (6) เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ได้แก่ เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นเครื่องดื่มจากพืชที่ทำให้แห้งในลักษณะของชาชง เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ที่นำมาปรุงแต่งรสในลักษณะพร้อมบริโภค เครื่องดื่มตามที่กล่าวชนิดแห้ง (7) ชาปรุงสำเร็จ ทั้งชนิดเหลวและชนิดแห้ง (8) กาแฟปรุงสำเร็จ ทั้งชนิดเหลวและชนิดแห้ง (9) นมปรุงแต่ง (10) นมเปรี้ยว (11) ผลิตภัณฑ์ของนม (12) น้ำนมถั่วเหลือง (13) ไอศกรีมที่อยู่ในลักษณะพร้อมบริโภค ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ กล่าวคือ แสดงฉลากโภชนาการ อย่างใดอย่างหนึ่งแสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบเต็มหรือแบบย่อ ตามรูปแบบของข้อ 1.1 และข้อ 1.2 ตามลำดับของบัญชีหมายเลข 1 ท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลากโภชนาการ สำหรับข้อมูลโภชนาการให้แสดงเฉพาะพลังงานทั้งหมด ไขมันทั้งหมด โปรตีน คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด น้ำตาล โซเดียม และแสดงปริมาณโคเลสเตอรอลเพิ่มเติมหากอาหารดังกล่าวมีปริมาณโคเลสเตอรอลต่อปริมาณหนึ่งหน่วยบริโภคตั้งแต่ 2 มิลลิกรัมขึ้นไป แสดงข้อความว่า “**บริโภคแต่น้อยและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ**” ด้วยตัวอักษรหนาทึบเห็นได้ชัดเจน สีของตัวอักษรตัดกับสีพื้นของกรอบ และสีของกรอบตัดกับสีพื้นฉลาก การแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอของอาหารให้เป็นไปตามรูปแบบและเงื่อนไข ดังนี้ รูปทรงกระบอกหัวท้ายมนแนวตั้งเรียงติดกันจำนวน 4 แท่ง เพื่อแสดงค่าพลังงาน น้ำตาลไขมัน และโซเดียม ตามลำดับ สีขอบของทรงกระบอก คือ สีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม หรือสีขาวแล้วแต่กรณีและต้องตัดกับสีพื้นของฉลาก สีพื้นภายในรูปทรงกระบอกต้องเป็นสีขาวเท่านั้น เส้นขีดภายในรูปทรงกระบอกทุกเส้นให้เป็นเส้นสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม และต้องเป็นสีเดียวกับสีตัวอักษรที่แสดงภายในรูปทรงกระบอกให้แสดงไว้ที่ส่วนหน้าของฉลากที่เห็นได้ง่ายและอ่านได้ชัดเจน แสดงดังแผนภาพที่ 3

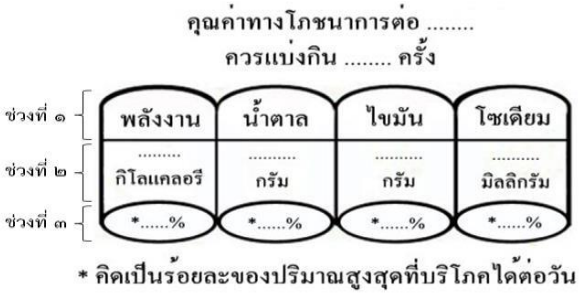

แผนภาพที่ 3 รูปแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ

3) การควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาด (Post-Marketing Control)

การควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาดเป็นการประเมินความสามารถของผู้ประกอบการหลังออกสู่ตลาดของสถานที่ ผลิตภัณฑ์ และโฆษณาด้วยการติดตามตรวจสอบการประกอบธุรกิจที่อยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมายและตรวจสอบอาหารที่วางจำหน่ายเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าอาหารที่ผลิตยังคงสภาพตามหลักเกณฑ์วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหาร การนำเข้าหรือจำหน่าย มีความปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐานและไม่มีการหลอกลวงผู้บริโภค อาหารที่วางจำหน่ายในท้องตลาดตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าทั่วประเทศนั้นไม่ว่าจะเป็นอาหารที่ผลิตหรือนำเข้าจากสถานที่ผลิตหรือสถานที่นำเข้าที่ผ่านกระบวนการควบคุมก่อนออกสู่ตลาดมาแล้วหรือเป็นอาหารที่ผลิตหรือนำเข้ากรณีสถานที่ที่ไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการควบคุมก่อนออกสู่ตลาดก็ตาม เช่น ผู้ผลิตที่มีสถานที่ผลิตไม่เข้าข่ายเป็นโรงงานซึ่งสามารถผลิตอาหารทั่วไปออกจำหน่ายโดยไม่ต้องขออนุญาตตามกฎหมาย เป็นต้น ทั้งนี้ในการเฝ้าระวังอาหารที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นการตรวจสอบการแสดงฉลากให้เป็นไปตามที่ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ต้องไม่เป็นเท็จ ไม่โอ้อวด ไม่กล่าวอ้างสรรพคุณคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์หรือนำเลขสารบบของผู้อื่นมาแสดง<u>ไม่ใช่เป็นการเฝ้าระวังการแสดงปริมาณสารอาหารบนฉลากอาหาร</u> บัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีตรวจพบฉลากที่แสดงข้อความไม่เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข “มาตรา 6 เพื่อประโยชนแกการควบคุมอาหารใหรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา (10) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิต นำเข้า เพื่อจำหนาย หรือที่จำหนายซึ่งจะตองมีฉลากขอความในฉลาก เงื่อนไข และวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑและวิธีการโฆษณาในฉลาก” จากข้อมูลการเฝ้าระวังปีงบประมาณ 2561 - 2564 พบว่าจำนวนฉลากที่สุ่มตรวจรวมทั้งสิ้น 23,893 รายการ ผลิตภัณฑ์อาหารแสดงฉลากถูกต้องจำนวน 22,709 รายการ ฉลากไม่ถูกต้องจำนวน 1,184 รายการ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีการกล่าวอ้างสรรพคุณคุณประโยชน์บนฉลากอาหารมากที่สุดจำนวน 348 รายการ รองลงมาเป็นชาสมุนไพรจำนวน 26 รายการ และกาแฟจำนวน 18 รายการ แสดงฉลากไม่ถูกต้องตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 383) พ.ศ.2560 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารในภาชนะบรรจุมากที่สุด ได้แก่ อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทจำนวน 196 รายการ 138 รายการและ 83 รายการ ตามลำดับ อาหารที่นำเลขสารบบอาหารปลอมมาแสดงมากที่สุด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำนวน 69 รายการ รองลงมาเป็นน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทจำนวน 10 รายการ รองลงมาเป็นน้ำแข็ง น้ำมันและไขมัน และผลิตภัณฑ์ของนมจำนวนละ 1 รายการ และอาหารที่แสดงฉลากโภชนาการผิดมากที่สุด ได้แก่ อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที และอาหารกึ่งสำเร็จรูป จำนวนละ 3 รายการ จากการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพบว่าการแสดงฉลากโภชนาการผิดคิดเป็น 0.51% ของความผิดทั้งหมดซึ่งแสดงว่าผู้ผลิต ผู้นำเข้าปฏิบัติถูกต้องมีความเข้าใจการแสดงจีดีเอ สำหรับอาหารอื่นที่บังคับให้แสดงฉลากจีดีเอไม่พบว่ามีแสดงฉลากโภชนาการผิด ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนฉลากอาหารที่แสดงข้อมูลไม่ถูกต้อง ปีงบประมาณ 2561 - ปีงบประมาณ 2564

ประเภทอาหาร	ฉลากไม่ถูกต้องตามประกาศฯ ว่าด้วยเรื่องการแสดงฉลากฯ	มีการกล่าวอ้างสรรพคุณคุณประโยชน์	เลขสารบบอาหารปลอม	แสดงฉลากโภชนาการผิด
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	138	348	69	-
อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที	196		1	3
นมโค	1			
น้ำแร่	7	2		
กาแฟ	23	18		
น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	83		10	
แยมเยลลี่และมาร์มาเลด	15			
เนยแข็ง	1			
ครีม	1			
น้ำผึ้ง	5			
ชา	20			
ขนมปัง	21			
ลูกอม	3			
วัตถุแต่งกลิ่นรส	1			
เกลือ	2			
อาหารทั่วไป	21			
ไข่เยี่ยวม้า	2			
ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์	25	2		
เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	42	3		
วุ้นสำเร็จรูปและขนมเยลลี่	14			
ซอสในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	5			
อาหารกึ่งสำเร็จรูป	16	2		3
น้ำปลา	3			
อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	4			
น้ำมันและไขมัน			1	
ช็อกโกแลต	2			
ชาจากพืช	5			
ชาสมุนไพร	2	26		
ผลิตภัณฑ์ปรุงรสที่ได้จากการย่อยโปรตีนของถั่วเหลือง	2			
ข้าวสารบรรจุถุง	1			
อาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก	4			
ผลิตภัณฑ์ของนม	2		1	
นมเปรี้ยว	1			
นมปรุงแต่ง		3		
วัตถุเจือปนอาหาร	9			

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนฉลากอาหารที่แสดงข้อมูลไม่ถูกต้อง ปีงบประมาณ 2561 - ปีงบประมาณ 2564 (ต่อ)

ประเภทอาหาร	ฉลากไม่ถูกต้องตามประกาศฯ ว่าด้วยเรื่องการแสดงฉลากฯ	มีการกล่าวอ้างสรรพคุณคุณประโยชน์	เลขสารบบอาหารปลอม	แสดงฉลากโภชนาการผิด
น้ำแข็ง	3		1	
น้ำแร่ธรรมชาติ		1		
ไอศกรีม	2			
เนยเทียม เนยผสม ผลิตภัณฑ์เนยเทียม และผลิตภัณฑ์เนยผสม	3			
เครื่องดื่มเกลือแร่	5			
รวม	690 (58.28%)	405 (34.21%)	83 (7.00%)	6 (0.51%)

ที่มา: ฐานข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองอาหาร ปีงบประมาณ 2561 - ปีงบประมาณ 2564

หมายเหตุ: 1. ปีงบประมาณ 2564 ปริมาณการผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มีการใช้น้ำตาล ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2563 - 30 กรกฎาคม 2564

2. กลุ่มอาหารที่ขีดเส้นใต้หมายถึงอาหารที่ต้องแสดงฉลากแบบจีดีเอตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 394 (พ.ศ. 2561) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ

3.6 ความสัมพันธ์ฉลากจีดีเอกับการเก็บภาษีตามเกณฑ์น้ำตาล

จากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาลที่ได้รวบรวมในหน้า 45-46 ในการตรวจเฝ้าระวังหรือการให้ข้อมูลเบื้องต้นกับผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิต โดยดูข้อมูลบนฉลากผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดของประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 394 (พ.ศ. 2561) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ การแสดงข้อมูลโภชนาการบนฉลากรูปแบบจีดีเอจะสะดวกในการเข้าใจปริมาณน้ำตาลในผลิตภัณฑ์นั้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหน่วยที่แตกต่างกันเนื่องจากปริมาณน้ำตาลบนฉลากจีดีเอเป็นน้ำตาลต่อหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ เช่น ต่อ 1 กล่อง แต่อัตราการจัดเก็บภาษีเป็นน้ำตาลต่อ 100 มิลลิลิตร ดังกรณีตัวอย่างเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทยี่ห้อหนึ่งราคา 15 บาท ปริมาตรสุทธิ 150 มิลลิลิตร คำนวณภาษีสรรพสามิตคิดเป็นเงิน 2.3 บาท เมื่อมาตรการภาษีน้ำตาลมีผลบังคับใช้ทำให้เสียภาษีแตกต่างกัน 3 ระดับ โดยเครื่องดื่มดังกล่าวนี้จัดเป็นเครื่องดื่มประเภทที่ 02.01 ตามบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 เครื่องดื่ม 150 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 4.5 กรัม ถ้าเครื่องดื่ม 100 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 3 กรัม เป็นเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลน้อยกว่าหรือเท่ากับ 6 กรัม จึงไม่ต้องเสียภาษีตามปริมาณน้ำตาลเพราะมีน้ำตาลอยู่ในเกณฑ์

ตัวอย่างที่ 2 เครื่องดื่ม 150 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 13.5 กรัม ถ้าเครื่องดื่ม 100 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 9 กรัม เป็นเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลมากกว่า 6 กรัม ต้องเสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล ดังนี้ ช่วง 2 ปีแรกวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 0.3 สตางค์ คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 2.6 บาท ช่วงที่สองวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 0.3 สตางค์ คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 2.6 บาท และช่วงที่สามวันที่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 1 บาท คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 3.3 บาท

ตัวอย่างที่ 3 เครื่องดื่ม 150 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 25.5 กรัม ถ้าเครื่องดื่ม 100 มิลลิลิตร มีปริมาณน้ำตาล 17 กรัม เป็นเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลมากกว่า 6 กรัม ต้องเสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล

ดังนี้ ช่วง 2 ปีแรกวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 1 บาท คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 3.3 บาท ช่วงที่สองวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 3 บาท คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 5.3 บาท และช่วงที่สามวันที่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566 เสียภาษีตามปริมาณน้ำตาล 5 บาท คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 7.3 บาท สรุปดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงการเก็บภาษีตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาล

ฉลากจีดีเอ	วันที่เก็บภาษี	การเก็บภาษี
1. 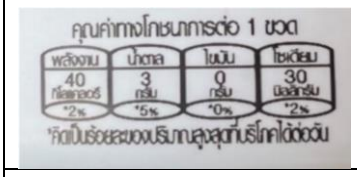	16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562	ไม่ต้องเสียภาษีน้ำตาลเพิ่ม เพราะน้ำตาลอยู่ในเกณฑ์
	1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564	
	1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566	
2. 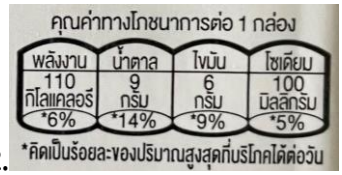	16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562	2.6 บาท
	1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564	2.6 บาท
	1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566	3.3 บาท
3.	16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562	3.3 บาท
	1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564	5.3 บาท
	1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566	7.3 บาท

3.7 ผลกระทบต่อการผลิต นำเข้า วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล

ปริมาณการผลิต นำเข้าวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลก่อนและหลังเก็บภาษีในอุตสาหกรรมอาหาร

จากการตรวจสอบฐานข้อมูลการอนุญาตผลิตภัณฑ์ที่มีการแจ้งสูตรส่วนประกอบในการขอรับเลขสารบบอาหารพบว่าหลังบังคับใช้มาตรการภาษีมีการผลิต นำเข้ามากกว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี โดยเฉพาะเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทซึ่งเป็นอาหารที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายภาษีน้ำตาลโดยตรงนั้นมีแนวโน้มปรับตัวมาใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายภาษีน้ำตาลโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและกาแฟที่ชี้ให้เห็นถึงนโยบายภาษีน้ำตาลมีผลต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการรวมถึงนมเปรี้ยวและผลิตภัณฑ์ของนมถึงแม้ว่าจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีน้ำตาลก็มีแนวโน้มปรับตัวมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้น แต่อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทและไอศกรีมมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลน้อยอาจเป็นเพราะรสชาติยังไม่ถูกปากเนื่องจากมี after test ประกอบกับการปรับสูตรต้องใช้ระยะเวลาในการทดลองรสชาติและตลาดซึ่งระยะเวลาขึ้นกับแต่ละประเภทของเครื่องดื่ม จากข้อมูลพบว่ามีแนวโน้มการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นหลังมาตรการภาษีบังคับใช้ การผลิตและนำเข้าวัตถุเจือปนอาหาร (วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นวัตถุดิบในการนำไปใช้ในอาหารประเภทต่าง ๆ พบว่ากลุ่มของ intense sweeteners ได้แก่ กลุ่มสติวิออล ไกลโคไซด์ มีการผลิตและนำเข้าเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ซึ่งควรมีการจัดเก็บภาษีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเช่นเดียวกับน้ำตาลเพื่อความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและเพื่อรณรงค์มิให้เกิดการติดรสชาติหวาน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบจำนวนคำขอก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มี**การใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล**

ประเภทอาหาร	ก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี (รายการ)		หลังบังคับใช้มาตรการภาษี (รายการ)	
	ผลิต	นำเข้า	ผลิต	นำเข้า
เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	23	-	205	77
อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	-	-	12	2
วัตถุเจือปนอาหาร (วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล)	96	198	109	242
ไอศกรีม	-	-	4	3
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	-	-	4,830	599
อาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก	9	6	27	-
นมเปรี้ยว	-	-	39	-
ผลิตภัณฑ์ของนม	1	-	94	135
กาแฟ	-	-	117	-
รวมทั้งหมด	129	204	5,437	1,058

ที่มา: ฐานข้อมูลการอนุญาตคำขอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองอาหาร พ.ศ. 2557 - พ.ศ.2564

หมายเหตุ: 1.จำนวนคำขอที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล พ.ศ 2564 วันที่ 1 มกราคม 2564 - 30 กรกฎาคม 2564

2. กลุ่มอาหารที่ขีดเส้นใต้หมายถึงอาหารที่เสียภาษีน้ำตาล

ปริมาณการผลิตน้ำตาลก่อนและหลังเก็บภาษีในอุตสาหกรรมอาหาร

จากฐานข้อมูลการอนุญาตผลิตภัณฑ์ที่มีการแจ้งสูตรส่วนประกอบในการขอรับเลขสารบบอาหารพบว่าปริมาณการใช้น้ำตาลในอาหารก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลน้อยกว่าหลังบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลอย่างไรก็ตามช่วงวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 เป็นช่วงเริ่มเก็บภาษีเครื่องดื่มตามปริมาณน้ำตาลดังนั้นแนวโน้มจึงยังไม่ชัดเจน จากข้อมูลพบว่าการผลิตเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทหลังบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลมีแนวโน้มลดลง แต่การนำเข้าเพิ่มขึ้นควรมีการศึกษาถึงการนำเข้าว่ามีอัตราหรือไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีภาษีหรือไม่ หรือไปบริโภคเครื่องดื่มทดแทนที่ไม่เสียภาษี เช่น เครื่องดื่มขายหน้าร้าน เครื่องดื่มรถเข็น เป็นต้น หรือผู้ผลิตและผู้นำเข้าอาจมีการปรับขนาดของบรรจุภัณฑ์ให้เล็กลงเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีปริมาณน้ำตาลไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดก็เป็นไปได้และเนื่องจากการแก้ไขเฉพาะขนาดบรรจุไม่ต้องยื่นขอแก้ไขกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีแนวโน้มการใช้น้ำตาลเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ อาหารประเภทอาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท วัตถุเจือปนอาหาร และไอศกรีม เป็นต้น จากการตรวจสอบพบว่าวัตถุเจือปนอาหารที่มีการใช้น้ำตาลเป็นส่วนผสมคือผงปรุงรส สำหรับอาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่มีการใช้น้ำตาลเป็นส่วนผสมเป็นกับข้าวเมนูต่าง ๆ ปรุงสำเร็จรูป ดังนั้นควรมีการจัดเก็บภาษีน้ำตาลในอาหารกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและลดนิสัยการกินหวานลงเนื่องจากน้ำตาลในอาหารดังกล่าวก่อให้เกิดโรคอ้วนและนำไปสู่โรคอื่น ๆ ได้ จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าอาหารในกลุ่มที่ไม่ได้ถูกจัดเก็บภาษีน้ำตาลมีแนวโน้มการใช้น้ำตาลเพิ่มขึ้น ได้แก่ นมปรุงแต่งผลิตภัณฑ์นม และนมเปรี้ยวซึ่งอาหารในกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นที่ชื่นชอบของเด็กและจัดเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ อย่างไรก็ดีอาหารในกลุ่มดังกล่าวนี้ถูกบังคับให้ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ ดังนั้นเห็นควรดำเนินการมาตรการมิใช่ภาษีควบคู่เพื่อสะท้อนความสำคัญด้านสุขภาพโดยให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับสุขภาพและสร้างความตระหนักด้านสุขภาพไม่ให้มีพฤติกรรมติดหวาน

ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการลดการบริโภคความหวานได้ดีที่สุด สำหรับกาแฟและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีแนวโน้มการใช้น้ำตาลค่อนข้างสูงเห็นควรให้มีการทบทวนการแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบจำนวนคำขอก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มี**การใช้น้ำตาล**

ประเภทอาหาร	ก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี (รายการ)		หลังบังคับใช้มาตรการภาษี (รายการ)	
	ผลิต	นำเข้า	ผลิต	นำเข้า
เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	92	-	71	119
อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท	43	-	188	80
วัตถุเจือปนอาหาร	83	56	71	73
อาหารกึ่งสำเร็จรูป	-	-	6	-
ไอศกรีม	4	-	48	104
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	-	-	32	15
อาหารสำหรับผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก	1	3	19	4
นมเปรี้ยว	-	-	21	19
นมปรุงแต่ง	-	-	23	-
ผลิตภัณฑ์ของนม	-	-	24	11
กาแฟ	-	-	2	27
อาหารเสริมสำหรับทารกและเด็กเล็ก	7	-	5	1
นมดัดแปลงสำหรับทารกฯ	2	-	1	-
นมโค	-	-	1	
รวมทั้งหมด	232	59	510	426

ที่มา: ฐานข้อมูลการอนุญาตคำขอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองอาหาร พ.ศ. 2557 - พ.ศ.2564

หมายเหตุ: 1.จำนวนคำขอที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า และประเภทอาหารที่มีการใช้น้ำตาล พ.ศ 2564 วันที่ 1 มกราคม 2564 - 30 กรกฎาคม 2564

2. กลุ่มอาหารที่ขีดเส้นใต้หมายถึงอาหารที่เสียภาษีน้ำตาล

จำนวนผู้ผลิตปริมาณการผลิต นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลก่อนและหลังเก็บภาษีในอุตสาหกรรมอาหาร

จากฐานข้อมูลการอนุญาตพบว่าผู้ผลิตและผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลหลังบังคับมาตรการภาษีน้ำตาลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนบังคับภาษีน้ำตาล ซึ่งสอดคล้องกับการอนุญาตผลิตภัณฑ์อาหาร และจากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี ผู้ผลิตอาหารที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลจำนวน 40 ราย เป็นผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลจำนวน 3 ราย และผู้นำเข้าอาหารที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล 57 ราย ไม่พบผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล หลังบังคับใช้มาตรการภาษีพบผู้ผลิตอาหารที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลจำนวน 893 ราย เป็นผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลจำนวน 37 ราย และผู้นำเข้าอาหารที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล 508 ราย เป็นผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล แสดงให้เห็นถึงผู้ผลิตและผู้นำเข้ามีการปรับตัวเพื่อเลี่ยงภาระภาษีโดยมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้น สำหรับผู้ผลิตการปรับสูตรจำเป็นต้องเปลี่ยนวัตถุดิบการผลิตใหม่ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงอย่างหนึ่งหาก

วัตถุดิบใหม่มีปัญหาประกอบกับการทดสอบอายุผลิตภัณฑ์ (Shelf Life Testing) อาจต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน ขึ้นกับว่าเป็นเครื่องดื่มประเภทใดด้วยเพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ไม่มีปัญหามิฉะนั้นอาจต้องเรียกคืนสินค้าจึงทำให้ผู้ผลิตบางรายมีการนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อมิให้เสียภาษีน้ำตาลประกอบกับต่างประเทศมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลในเครื่องดื่มและอาหารประเภทอื่นอยู่แล้ว ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบจำนวนผู้ผลิต ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของ**วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล** ก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า

ผู้รับอนุญาต	ก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี (จำนวน)	หลังบังคับใช้มาตรการภาษี (จำนวน)
ผู้ผลิตอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล	40	893
ผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล	3	37
ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล	57	508
ผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล	0	28
รวมทั้งหมด	97	1,401

ที่มา: ฐานข้อมูลการอนุญาตคำขอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองอาหาร พ.ศ. 2557 - พ.ศ.2564
หมายเหตุ: จำนวนผู้ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล พ.ศ 2564 วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2564 - 30 กรกฎาคม 2564

จำนวนผู้ผลิตอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาลก่อนและหลังเก็บภาษีในอุตสาหกรรมอาหาร

จากฐานข้อมูลการอนุญาตพบว่าผู้ผลิตและผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาลหลังบังคับใช้มาตรการภาษีมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนบังคับมาตรการภาษีน้ำตาลซึ่งสอดคล้องกับการอนุญาตผลิตภัณฑ์อาหาร จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีผู้ผลิตอาหารที่มีน้ำตาลจำนวน 54 ราย เป็นผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลจำนวน 9 ราย ผู้นำเข้าอาหารที่มีน้ำตาลจำนวน 11 ราย ไม่พบผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล หลังบังคับใช้มาตรการภาษีพบผู้ผลิตอาหารที่มีน้ำตาลจำนวน 181 ราย เป็นผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลจำนวน 18 ราย และผู้นำเข้าอาหารที่มีน้ำตาลจำนวน 161 ราย เป็นผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลจำนวน 46 ราย แต่อย่างไรก็ตามเป็นช่วงเริ่มเก็บภาษีเครื่องดื่มตามปริมาณน้ำตาลผู้ผลิตอาจอยู่ในการปรับสูตรของผลิตภัณฑ์ซึ่งต้องค่อยเป็นค่อยไปจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริโภคได้ปรับตัวและเกิดการยอมรับรสชาติของผลิตภัณฑ์ที่มีรสหวานน้อยลดลง โดยระยะเวลาในการปรับสูตรของผลิตภัณฑ์ในการลดปริมาณน้ำตาล (Reformation) ให้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อบรรลุเกณฑ์ปริมาณน้ำตาล 6 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร ไม่ต้องเสียภาษีนั้นไม่เท่ากันอย่างน้อย 5 ปี ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มด้วย ทั้งนี้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าอาจมีการปรับขนาดของบรรจุภัณฑ์ให้เล็กลงเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีปริมาณน้ำตาลไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดก็เป็นไปได้ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบจำนวนผู้ผลิต ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของ**น้ำตาล**ก่อน- หลัง เก็บภาษีที่ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้า

ผู้รับอนุญาต	ก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี (จำนวน)	หลังบังคับใช้มาตรการภาษี (จำนวน)
ผู้ผลิตอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาล	54	181
ผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของน้ำตาล	9	18
ผู้นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาล	11	161
ผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของน้ำตาล	0	46
รวมทั้งหมด	65	332

ที่มา: ฐานข้อมูลการอนุญาตคำขอสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองอาหาร พ.ศ. 2557 - พ.ศ.2564

หมายเหตุ: จำนวนผู้ได้รับอนุญาตผลิต นำเข้าอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำตาล พ.ศ 2564 วันที่ 1 มกราคม 2564 - 30 กรกฎาคม 2564

บทที่ 4
สรุปและข้อเสนอแนะ

นโยบายลดหวานเกิดขึ้นจากกรมอนามัยได้ทำการสำรวจและพบว่าเด็กไทยจำนวนมากได้รับน้ำตาลจากการกินขนม นมหวาน นมเปรี้ยว และน้ำอัดลม อาหารดังกล่าวประกอบไปด้วยแป้ง น้ำตาล ไขมัน และเกลือเมื่อรับประทานเข้าไปน้ำตาลจะแปรเปลี่ยนเป็นพลังงานที่ใช้ในร่างกายแต่ถ้ามากเกินไปจะถูกเปลี่ยนเป็นไขมันสะสมในร่างกายทำให้เกิดโรคอ้วน ความดันโลหิตสูง รวมถึงโรคเบาหวาน และเป็นสาเหตุของโรคฟันผุ ดังนั้นจึงได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รณรงค์ลดพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลในเด็กไทยอย่างต่อเนื่องภายใต้การดำเนินงานของ "เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน" ซึ่งเป็นเครือข่ายองค์กรประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มที่เน้นรณรงค์ให้เด็ก ๆ ลดการกินหวานให้พอดีกับความต้องการของร่างกาย ซึ่งนำความรู้เรื่องโรคภัยจากการกินหวานมาเผยแพร่สู่สังคม นโยบายลดหวานเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2545 ผ่านเครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวานและยังคงดำเนินการอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

การดำเนินการนโยบายลดหวานได้ดำเนินการมาตลอดแต่ยังพบว่าประชากรไทยมีอัตราการป่วยเป็นโรค NCDs เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นภาระโรคและค่าใช้จ่ายของประเทศสูงถึงร้อยละ 2.14 GDP และคนไทยมีการบริโภคน้ำตาลสูงถึง 100 กรัมต่อคนต่อวัน ทั้งนี้เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลเป็นช่องทางหลักที่คนไทยได้รับในแต่ละวัน กรมอนามัยและสำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ (IHPP) จึงได้ร่วมกันเสนอมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล (SSB TAX: Sugar-sweetened Beverage Tax) ผ่านทางคณะกรรมาธิการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ภายหลังข้อเสนอผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประสานสามฝ่ายของรัฐบาล คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานเห็นชอบให้กำหนดมาตรการที่จะช่วยลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานโดยมีการดำเนินการควบคู่กันระหว่างมาตรการภาษี (Tax Measure) และมาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-Tax Measure)

การดำเนินงานมาตรการที่มิใช่ภาษีเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาครัฐ และระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ โดยข้อตกลงร่วมกันกำหนดกรอบระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2568 ซึ่งได้ดำเนินการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2564 และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงทุก ๆ สิ้นปี การดำเนินการมาตรการภาษีตาม พ.ร.บ. สรรพสามิต พ.ศ.2560 ได้กำหนดอัตราภาษีสูงสุดตามมูลค่าร้อยละไว้ กล่าวคือในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลในอัตราก้าวหน้า คือยิ่งมีน้ำตาลสูงก็จะจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้นไปตามลำดับ ประเภทเครื่องดื่มที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามเกณฑ์น้ำตาล ได้แก่ น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงแต่งกลิ่นรส น้ำแร่และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงแต่งกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุราไม่ว่าจะติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่มพร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก อาหารชนิดเหลวหรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง กรอบระยะเวลาการบังคับใช้ภาษีโดยให้ระยะเวลาการปรับตัวรูปแบบ 2-2-1 ช่วง 2 ปีแรกวันที่ 16 กันยายน 2560 - 30 กันยายน 2562 ช่วงที่สองวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 30 กันยายน 2564 และช่วงที่สามวันที่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2566 โดยให้ผู้ประกอบการมีระยะเวลาในการปรับตัวโดยนำมาตรการที่มิใช่ภาษีมาใช้หลังจากนั้น 2 ปีนำมาตรการภาษีมาบังคับใช้ในการจัดเก็บภาษีและเริ่มเก็บปริมาณน้ำตาลเกินเกณฑ์คือ 6-8 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร และทยอยปรับลดน้ำตาลลงจนเหลือร้อยละ 6 ภายในระยะเวลาที่กำหนด การจัดเก็บภาษีตามปริมาณน้ำตาลเพื่อใช้ในการเก็บภาษีแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ (1) น้ำตาล 0-6 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร (2) น้ำตาลเกิน 6-8 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร (3) น้ำตาลเกิน 8-10 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร (4) น้ำตาลเกิน 10-14 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร (5) น้ำตาลเกิน 14-18 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร (6) น้ำตาลเกิน 18 กรัม ต่อ 100 มิลลิลิตร

การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคในบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มุ่งเน้นให้ผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย โดยจำแนกเป็นการออกกฎหมาย การควบคุมก่อนออกสู่ตลาด และการควบคุมหลังออกสู่ตลาด การควบคุมกำกับดูแลก่อนออกสู่ตลาดเป็นการควบคุมโดยกำหนดให้อาหารที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือนำเข้าเพื่อจำหน่ายต้องขออนุญาต ขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร หรือขออนุญาตใช้ฉลากอาหาร แล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีการตรวจสอบสถานที่ผลิต สูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ การแสดงฉลาก รวมตลอดถึงข้อความโฆษณาก่อนที่จะดำเนินการอนุญาตให้ประกอบกิจการและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลการอนุญาต ปัจจุบันการขอรับเลขสารบบอาหาร อาหารควบคุมเฉพาะต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต รายงานผลการตรวจวิเคราะห์ของผลิตภัณฑ์ และแสดงฉลากอาหาร ประกอบการพิจารณาอนุญาต และอาหารกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน เช่น เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท กาแฟปรุงสำเร็จ ชาปรุงสำเร็จ นมเปรี้ยว ไอศกรีม นมปรุงแต่ง และผลิตภัณฑ์ของนม เป็นต้น การขอรับเลขสารบบอาหารต้องส่งสูตรส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต แต่ไม่ต้องส่งฉลากอาหาร และรายงานผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่มิใช่สารอาหาร ประกอบการพิจารณาอนุญาต ดังนั้นผลการตรวจวิเคราะห์ปริมาณน้ำตาลจึงไม่ได้เป็นข้อกำหนดที่ต้องส่งให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพิจารณาอนุญาตในขั้นตอนการขอรับเลขสารบบอาหารแต่ให้ผู้ประกอบการมีส่วนรับผิดชอบในการประเมินผลิตภัณฑ์ของตนเองเพิ่มขึ้นโดยการจัดทำฉลากอาหารให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง กรณีประสงค์กล่าวอ้างปริมาณสารอาหารหรือแสดงคุณค่าสารอาหารเป็นส่วนหนึ่งของชื่อและการแสดงฉลากให้ปฏิบัติตามประกาศว่าด้วยเรื่องฉลากโภชนาการแต่หากผลิตภัณฑ์อาหารเข้าข่ายข้อ 3 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 394) พ.ศ.2561 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอให้เป็นไปตามรูปแบบและเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในประกาศฯ ฉบับดังกล่าวด้วย และการควบคุมอาหารหลังออกสู่ตลาดเป็นการประเมินความสามารถของผู้ประกอบการหลังออกสู่ตลาดของสถานที่ผลิตภัณฑ์และโฆษณาติดตามตรวจสอบการประกอบธุรกิจที่อยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมาย การเฝ้าระวังอาหารที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นการตรวจสอบการแสดงฉลากให้เป็นไปตามที่ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ไม่ใช่เป็นการเฝ้าระวังการแสดงปริมาณสารอาหารบนฉลากอาหาร จากสถานการณ์ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 จากฐานข้อมูลในการอนุญาตผลิตภัณฑ์พบว่าเครื่องดื่มที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลหลังบังคับใช้มาตรการภาษีมีการผลิต นำเข้ามากกว่าก่อนบังคับใช้มาตรการภาษี แต่พบการผลิต การนำเข้าอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากภาษีเพิ่มน้ำตาลมีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและกาแฟ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์นม นมปรุงแต่ง นมเปรี้ยวที่มีปริมาณเนื้อนมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ตาม พ.ร.บ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ให้การยกเว้นไม่ต้องเก็บภาษีแต่จากฐานข้อมูลการอนุญาตสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพบว่าผลิตภัณฑ์นมและนมเปรี้ยวมีการใช้น้ำตาลปริมาณสูงแต่หลังจากมาตรการภาษีบังคับใช้พบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีแนวโน้มปรับตัวมาใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นซึ่งอาหารในกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นที่ชื่นชอบของเด็กและจัดเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ อย่างไรก็ดีอาหารในกลุ่มดังกล่าวนี้ถูกบังคับให้ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ ดังนั้นเห็นควรดำเนินการมาตรการมิใช่ภาษีควบคู่เพื่อสะท้อนความสำคัญด้านสุขภาพโดยให้ความรู้และส่งเสริมไม่ให้มีพฤติกรรมติดหวานซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการลดการบริโภคความหวานได้ดีที่สุด และพบว่าปริมาณการใช้น้ำตาลในเครื่องดื่มก่อนบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลน้อยกว่าหลังบังคับใช้มาตรการภาษีน้ำตาลแต่พบการผลิต การนำเข้าอาหารกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มขึ้น เช่น อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท วัตถุเจือปนอาหาร และไอศกรีม เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าอาหารประเภทอาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทและวัตถุเจือปนอาหารรวมถึงไอศกรีมที่จำหน่ายแบบตักเป็นอาหารที่ไม่ได้บังคับให้ต้องแสดงฉลากแบบจีดีเอ ทั้งนี้พบว่าผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่ผสมวัตถุให้ความหวานแทน

น้ำตาลและเครื่องดื่มที่ผสมน้ำตาลสอดคล้องกับการอนุญาตผลิตภัณฑ์กล่าวคือหลังบังคับมาตรการภาษีมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากการเปรียบเทียบฐานข้อมูลผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลกับผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบน้ำตาลหลังบังคับมาตรการภาษีพบว่าผู้ผลิตเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้น 105% ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงมาตรการภาษีมีผลทำให้ผู้ผลิตปรับตัวเพื่อเลี่ยงภาษี และเมื่อเทียบผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลกับผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลหลังบังคับมาตรการภาษีพบว่าผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลลดลง 39% จากข้อมูลเป็นไปได้ว่าจะมีการนำเข้าสินค้าเครื่องดื่มจากประเทศที่มิได้มีภาษีน้ำตาลเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย

ดังนั้นเพื่อให้มาตรการกำกับมีประสิทธิภาพอาจมีความจำเป็นต้องมีการทบทวนประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในการปรับแก้ไขควรดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์มาตรการภาษีเพิ่มน้ำตาลให้ชัดเจนว่าเป็นอาหารประเภทใดที่มีการใช้วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลและน้ำตาลเพิ่มขึ้นไม่ใช่เฉพาะเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ

2. ระบุสถานการณ์ปัญหานั้นให้ชัดเจนมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มอาหารเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคผ่านฉลากอาหาร

3. การรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. การสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านช่องทางที่เข้าถึงและทำอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่ามาตรการเพิ่มภาษีน้ำตาลส่งผลต่อการผลิตและนำเข้าวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล จากข้อมูลจะเห็นว่ามีการนำเข้าวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะประเภทวัตถุเจือปนอาหารที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการนำไปใช้ในอาหารประเภทต่าง ๆ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตสารดังกล่าวได้จึงจำเป็นต้องอาศัยการนำเข้า นอกจากนี้อาหารที่มีส่วนผสมของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลได้มีการนำเข้าเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร กาแฟ ผลิตภัณฑ์ของนม เป็นต้น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและกาแฟเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเก็บภาษีเพิ่มน้ำตาลเช่นเดียวกับเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ยังพบว่าการผลิตและการนำเข้าอาหารที่มีส่วนผสมของน้ำตาลกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท วัตถุเจือปนอาหาร เป็นต้น ซึ่งอาหารกลุ่มดังกล่าวนี้ไม่ได้ถูกบังคับให้แสดงฉลากตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาติดตามสถานการณ์การผลิต การนำเข้า วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล และน้ำตาล และใช้เป็นแนวทางการพิจารณาทบทวนประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาศึกษาสถานการณ์ทุก ๆ 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติเรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 กำหนดให้ต้องการประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยทุก 5 ปีนับแต่วันที่กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับและสอดคล้องกับกรอบระยะเวลาการบังคับใช้ภาษีโดยให้ระยะเวลาการปรับตัว (Grace Period) รูปแบบ 2-2-1 ซึ่งเท่ากับ 5 ปี

2. กระทรวงการคลัง กรมสรรพสามิตติดตามประเมินผลการดำเนินนโยบาย ได้แก่ รายได้ภาครัฐและผลข้างเคียงอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำมาตรการภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล ติดตามว่าผู้ผลิตมีการปรับขนาดของบรรจุภัณฑ์ให้เล็กลงเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีปริมาณน้ำตาลไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ รวมถึงการปรับปรุงพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล เพื่อความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีต่อไป

3. กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายในมีการติดตามราคาขายปลีกของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลไม่ให้เพิ่มสูงขึ้นตามภาษีเครื่องดื่มซึ่งทำให้ผู้บริโภคต้องแบกรับภาระ รวมถึงกำกับดูแลราคาสินค้าเครื่องดื่มทางเลือกสุขภาพให้เหมาะสมเป็นธรรมและมีการปิดป้ายแสดงราคาจำหน่ายสินค้า

4. กระทรวงมหาดไทย มีการควบคุมการทำการตลาดแบบเสี่ยงโชคของเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเพื่อควบคุมการกระตุ้นการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้คณะทำงาน เรื่อง คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทยต้องศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นหลังบังคับมาตรการภาษีน้ำตาลมีผลบังคับใช้ ได้แก่ มาตรการภาษีน้ำตาลได้สร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคในการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวานลง ผู้บริโภคบริโภคเครื่องดื่มสุขภาพที่ไม่มีภาระภาษี เช่น น้ำเปล่า เป็นต้น โรค NCDs ลดลงเพื่อเป็นการพิสูจน์ผลของความสำเร็จในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพ ศึกษาถึงการบริโภคของผู้บริโภคว่ามีอัตราหรือบริโภคเครื่องดื่มทดแทนหรือส่งผลให้ประชากรข้ามไปซื้อของจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีภาษีหรือไม่ ศึกษาถึงระยะเวลาการลดลงของการบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกินปริมาณอาจคงที่หรือเพิ่มขึ้น ศึกษาถึงผู้ผลิตและผู้นำเข้าเกิดความกระตือรือร้นของภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาปรับปรุงการผลิตตลอดจนคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหวานน้อยหรือไม่มีความหวานออกสู่ท้องตลาดเพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วย นอกจากนี้ต้องศึกษาถึงผลกระทบในด้านการค้า การผลิต และการจ้างงานหรือไม่ อีกทั้งสามารถขยายฐานภาษีสรรพสามิตเพื่อสร้างความเป็นธรรมโดยดึงสินค้าที่ไม่เคยจัดเก็บภาษีให้เข้ามาอยู่ในระบบได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการภาษียังมีจุดอ่อนในการเก็บภาษีคือความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มและอาหารที่มีน้ำตาลเกินเกณฑ์มาตรฐานที่ไม่อยู่ในระบบที่ต้องดำเนินการร่วมกันภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้มาตรการที่มิใช่ภาษีต่อไปด้วยเพื่อสร้างความรอบรู้ให้กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

1. กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 (2560, 15 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 95 ก. ลงวันที่ 16 กันยายน 2560. :5-13
2. กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักโรคไม่ติดต่อ รายงานประจำปี 2557 นนทบุรี สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค.
3. คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 มีนาคม 2560 กรมอนามัย.
4. คณะทำงานดำเนินงานและติดตามมาตรการที่มิใช่ภาษีเพื่อการบริโภคน้ำตาลที่เหมาะสมสำหรับคนไทย ครั้งที่ 2/2560 เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 1 มิถุนายน 2560 กรมอนามัย.
5. คณะทำงานย่อยเพื่อศึกษารายละเอียดในการกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามปริมาณเกณฑ์ที่กำหนด ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 10 พฤศจิกายน 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
6. คณะทำงานย่อยเพื่อศึกษารายละเอียดในการกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามปริมาณเกณฑ์ที่กำหนด ครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันอังคารที่ 20 ธันวาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
7. คณะทำงานย่อยเพื่อศึกษารายละเอียดในการกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามปริมาณเกณฑ์ที่กำหนด ครั้งที่ 3/2559 เมื่อวันศุกร์ที่ 23 ธันวาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
8. คณะทำงานย่อยเพื่อศึกษารายละเอียดในการกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามปริมาณเกณฑ์ที่กำหนด ครั้งที่ 4/2559 เมื่อวันอังคารที่ 7 มีนาคม 2560 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
9. คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 มิถุนายน 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
10. คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันศุกร์ที่ 1 กรกฎาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
11. คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ครั้งที่ 3/2559 เมื่อวันพุธที่ 13 กรกฎาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
12. คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ครั้งที่ 4/2559 เมื่อวันจันทร์ที่ 1 สิงหาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
13. คณะทำงานศึกษาแนวทางการลดการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ครั้งที่ 5/2559 เมื่อวันพุธที่ 10 สิงหาคม 2559 สำนักงานเศรฐกิจการคลัง.
14. คัมภีร์ ตันภูมิประเทศ และอังคณา เม้าพิมพ์พา. 2549. วารสารอาหารและยา ฉบับเดือนมกราคม – เมษายน. : 43-50.
15. ดาวรุ่ง คำวงศ์, อุกฤษฏ์ สิทธิบุศย์ และปิยะ ไทยเหนือ. 2557. การรับรู้และการใช้ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี. วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ. :39-46.

16. แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพมูลนิธิเพื่อการพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2558. รายงานการศึกษาความเข้าใจและการใช้ฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ (Front-of-pack labeling) ของประชากรไทย.
17. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ ๒) (2560, 27 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 97 ง. ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2560. :24-27.
18. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ (2561, 26 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 264 ง. ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2561. :6-7.
19. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 (2560, 18 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 32 ก. ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2560 บัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ 2. :3-4
20. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 (2522, 8 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 79 ก. ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2522. :1-28
21. นายพีรเดช เดชคุ้ม. 2558. การจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ, สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. :8-15.
22. ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร พ.ศ.2562 (2562, 29 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 243 ง. ลงวันที่ 30 กันยายน 2562. :1-6.
23. รุจิรา ปัญญา และหทัยกาญจน์ เชาวนพูนผล. 2557. ผลของการให้ความรู้เรื่องฉลากโภชนาการต่อความรู้ พฤติกรรมและทัศนคติในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพะเยา. วารสารนเรศวร พะเยา ปีที่ 7 ฉบับที่ 3. :261-274.
24. สำนักบริหารอ้อยและน้ำตาล. 2564. รายงานปริมาณการจำหน่ายน้ำตาลทรายเพื่อการบริโภคในประเทศ ไตรมาสที่ 2 ปี 2564. :17-20.

ภาคผนวก

ก

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๘๓) พ.ศ. ๒๕๖๐
เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ ๒)

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
(ฉบับที่ ๓๘๓) พ.ศ. ๒๕๖๐
เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ ๒)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในข้อ ๔ ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๖๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้

“ข้อ ๔ การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่ายหรือที่จำหน่าย ต้องแสดงข้อความเป็นภาษาไทย และอาจแสดงภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และอย่างน้อยจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะยกเว้นให้ไม่ต้องระบุข้อความหนึ่งข้อความใด

(๑) ชื่ออาหาร

(๒) เลขสารบบอาหาร

(๓) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุหรือผู้นำเข้าหรือสำนักงานใหญ่ แล้วแต่กรณีดังต่อไปนี้

(๓.๑) อาหารที่ผลิตในประเทศ ให้แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุ หรือแสดงชื่อและที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุก็ได้ โดยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้ กำกับไว้ด้วย

(๓.๑.๑) ข้อความว่า “ผู้ผลิต” หรือ “ผลิตโดย” สำหรับกรณีเป็นผู้ผลิต

(๓.๑.๒) ข้อความว่า “ผู้แบ่งบรรจุ” หรือ “แบ่งบรรจุโดย” สำหรับกรณีเป็นผู้แบ่งบรรจุ

(๓.๑.๓) ข้อความว่า “สำนักงานใหญ่” สำหรับกรณีเป็นผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุที่ประสงค์จะแสดงชื่อและที่ตั้งของสำนักงานใหญ่

(๓.๒) อาหารนำเข้าจากต่างประเทศ ให้แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าโดยมีข้อความว่า “ผู้นำเข้า” หรือ “นำเข้าโดย” กำกับ และแสดงชื่อและประเทศของผู้ผลิตด้วย

(๔) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก

(๔.๑) อาหารที่มีลักษณะเป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ

(๔.๒) อาหารที่มีลักษณะเป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

(๔.๓) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว หรือลักษณะอื่น อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

กรณีอาหารที่มีการกำหนดน้ำหนักเนื้ออาหารตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหารด้วย

(๕) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อยเว้นแต่

(๕.๑) อาหารที่ฉลากมีพื้นที่ทั้งแผ่นน้อยกว่า ๓๕ ตารางเซนติเมตร แต่ทั้งนี้จะต้องมีข้อความแสดงส่วนประกอบที่สำคัญไว้บนหีบห่อของอาหารนั้น หรือ

(๕.๒) อาหารที่มีส่วนประกอบเพียงอย่างเดียวโดยไม่นับรวมถึงวัตถุเจือปนอาหารหรือวัตถุแต่งกลิ่นรสที่เป็นส่วนผสม หรือ

(๕.๓) อาหารชนิดแห้ง หรือชนิดผง หรือชนิดเข้มข้น ที่ต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคอาจเลือกแสดงส่วนประกอบที่สำคัญของอาหารเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ หรือเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแสดงทั้งสองอย่างก็ได้

(๖) ข้อความว่า “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร : มี .....” กรณีมีการใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร หรือ “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร : อาจมี .....” กรณีมีการปนเปื้อนในกระบวนการผลิตแล้วแต่กรณี (ความที่เว้นไว้ให้ระบุประเภทหรือชนิดของอาหารที่มีสารก่อภูมิแพ้หรือสารที่ก่อภาวะภูมิไวเกิน) หรือกรณีที่ไม่แสดงข้อความ “ข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร” อาจแสดงข้อความว่า “มี.....” หรือ “อาจมี.....” ไว้ในกรอบ โดยสีของตัวอักษรต้องตัดกับสีพื้นของกรอบและสีของกรอบตัดกับสีพื้นของฉลาก

ทั้งนี้ ขนาดตัวอักษรที่ต้องแสดงข้อความตามวรรคหนึ่ง นอกจากต้องปฏิบัติตามข้อ ๑๔ (๓) แล้วต้องไม่เล็กกว่าตัวอักษรที่แสดงส่วนประกอบ และต้องแสดงไว้ที่ด้านล่างของการแสดงส่วนประกอบด้วย

ประเภทหรือชนิดของอาหารซึ่งมีสารก่อภูมิแพ้ หรือสารที่ก่อภาวะภูมิไวเกินตามวรรคหนึ่ง ได้แก่

(๖.๑) ธัญพืชที่มีกลูเตน ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวไรย์ ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโอ๊ต สเปลท์ หรือสายพันธุ์ลูกผสมของธัญพืชดังกล่าว และผลิตภัณฑ์จากธัญพืชที่มีกลูเตนดังกล่าว ยกเว้น

(ก) กลูโคสไซรัป หรือเดกซ์โทรสที่ได้จากข้าวสาลี

(ข) มอลโทเดกซ์ตริน จากข้าวสาลี

(ค) กลูโคสไซรัป จากข้าวบาร์เลย์

(ง) แอลกฮอล์ที่ได้จากการกลั่นเมล็ดธัญพืช

(๖.๒) สัตว์น้ำที่มีเปลือกแข็ง เช่น ปู กุ้ง กั้ง ลอบเสตอร์ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำที่มีเปลือกแข็ง

(๖.๓) ไข่ และผลิตภัณฑ์จากไข่

(๖.๔) ปลา และผลิตภัณฑ์จากปลา ยกเว้น เจลาตินจากปลาที่ใช้เป็นสารช่วยพาวิตามินและแคโรทีนอยด์

(๖.๕) ถั่วลิสง และผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสง

(๖.๖) ถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ยกเว้น

(ก) น้ำมันหรือไขมันจากถั่วเหลืองที่ผ่านกระบวนการทำให้บริสุทธิ์

(ข) โทโคเฟอรอลผสม, ดี - แอลฟา - โทโคเฟอรอล, หรือ ดีแอล - แอลฟา – โทโคเฟอรอลหรือ ดี - แอลฟา - โทโคเฟอริลแอซีเทต, หรือ ดีแอล - แอลฟา - โทโคเฟอริลแอซีเทต หรือ ดี - แอลฟา - โทโคเฟอริลแอซิดซักซิเนต ที่ได้จากถั่วเหลือง

(ค) ไฟโตสเตอรอล และไฟโตสเตอรอลเอสเตอร์ที่ได้จากน้ำมันถั่วเหลือง

(ง) สตานอลเอสเตอร์จากพืชที่ผลิตจากสเตอรอลของน้ำมันพืชที่ได้จากถั่วเหลือง

(๖.๗) นม และผลิตภัณฑ์จากนม รวมถึงแลคโตส ยกเว้น แลคติทอล

(๖.๘) ถั่วที่มีเปลือกแข็ง และผลิตภัณฑ์จากถั่วที่มีเปลือกแข็ง เช่น อัลมอนต์ วอลนัท พีแคน เป็นต้น

(๖.๙) ซัลไฟต์ ที่มีปริมาณมากกว่าหรือเท่ากับ ๑๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม

ทั้งนี้ ความใน (๖) ไม่ใช้บังคับกับอาหารที่มีสารก่อภูมิแพ้หรือสารที่ก่อภาวะภูมิไวเกินเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ และมีการแสดงชื่ออาหารที่ระบุชื่อสารก่อภูมิแพ้หรือสารที่ก่อภาวะภูมิไวเกินไว้ชัดเจนแล้ว เช่น น้ำนมโคสด ถั่วลิสงอบกรอบ เป็นต้น

(๗) แสดงชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารร่วมกับชื่อเฉพาะ หรือแสดงชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารร่วมกับตัวเลขตาม International Numbering System: INS for Food Additives ถ้ามีการใช้วัตถุเจือปนอาหารหรือมีวัตถุเจือปนอาหารติดมากับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารหรือเป็นส่วนประกอบของอาหารในปริมาณที่เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการใช้วัตถุเจือปนอาหาร และกรณีที่เป็นสีหรือวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร หรือวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาลให้แสดงข้อความดังต่อไปนี้ด้วย แล้วแต่กรณี

(๗.๑) “สีธรรมชาติ” หรือ “สีสังเคราะห์” ตามด้วยชื่อเฉพาะหรือตัวเลขตาม International Numbering System: INS for Food Additives แล้วแต่กรณี

(๗.๒) ชื่อกลุ่มหน้าที่ตามด้วยชื่อเฉพาะ สำหรับกรณีวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร และวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลสำหรับวัตถุเจือปนอาหารที่มิใช่เป็นวัตถุกันเสีย วัตถุปรุงแต่งรสอาหาร วัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล และสี อาจแสดงข้อความว่า “วัตถุเจือปนอาหาร” แทนชื่อกลุ่มหน้าที่ของวัตถุเจือปนอาหารได้ร่วมกับชื่อเฉพาะ หรือร่วมกับตัวเลขตาม International Numbering System : INS for Food Additives

(๘) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(๙) แสดง วัน เดือนและปี สำหรับอาหารที่มีอายุการเก็บไม่เกิน ๙๐ วัน หรือแสดงวันเดือนและปี หรือเดือนและปี สำหรับอาหารที่มีอายุการเก็บเกิน ๙๐ วัน โดยมีข้อความว่า “ควรบริโภคก่อน” หรือ “หมดอายุ” กำกับไว้ด้วย

นอกจากการแสดงข้อความตามวรรคหนึ่ง จะต้องแสดงข้อความ “ผลิต” หรือ “หมดอายุ” ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องอาหารนั้นด้วย

การแสดงวัน เดือนและปี หรือเดือนและปี ให้แสดงเป็น วัน เดือนและปี หรือเดือนและปีเรียงตามลำดับ ทั้งนี้ อาจแสดง “เดือน” เป็นตัวเลขหรือตัวอักษรก็ได้ กรณีที่มีการแสดงไม่เรียงตามลำดับต้องมีข้อความหรือตัวอักษรที่สื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจอย่างชัดเจนถึงวิธีการแสดงข้อความดังกล่าวกำกับไว้ด้วย

(๑๐) คำเตือน (ถ้ามี)

(๑๑) ข้อแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(๑๒) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(๑๓) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กเล็กหรือบุคคลกลุ่มใดโดยเฉพาะ

(๑๔) ข้อความที่กำหนดเพิ่มเติมตามบัญชีแนบท้ายประกาศ

(๑๕) ข้อความที่ต้องมีสำหรับอาหารที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดสำหรับการแสดงฉลากอาหารที่มิใช่จำหน่ายโดยตรงต่อผู้บริโภคหรือผู้แบ่งบรรจุหรือผู้ปรุงหรือผู้จำหน่ายอาหาร อย่างน้อยต้องแสดงรายละเอียดตามข้อ ๔ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๙) และอาจแสดงข้อความเป็นภาษาอังกฤษแทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีการแสดงรายละเอียดเป็นภาษาไทยที่ครบถ้วนตามข้อ ๔ ที่เห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย ไว้ในคู่มือหรือเอกสารประกอบการจำหน่ายทุกครั้ง พร้อมทั้งต้องแสดงข้อความว่า“เป็นวัตถุดิบสำหรับแปรรูปอาหารเท่านั้น” หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกันที่ฉลาก เว้นแต่กรณีผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าอาหารเพื่อใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของตนเอง หรือผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าอาหารจำหน่ายให้แก่ผู้แปรรูปอาหาร โดยมีข้อตกลงการให้ข้อมูลตามข้อ ๔ (๕) ดังกล่าวไว้แล้ว อาจไม่ต้องแสดงปริมาณร้อยละตามข้อ ๔ (๕) ไว้ที่ฉลากหรือคู่มือหรือเอกสารประกอบการจำหน่าย”

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกความในข้อ ๑๑ ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๖๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้

“ข้อ ๑๑ การแสดงข้อความกล่าวอ้างบนฉลากเกี่ยวกับสารหรือส่วนประกอบอื่นใดในอาหาร ต้อง

(๑) ไม่ใช้กับอาหารที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดห้ามใช้ หรืออาหารที่โดยธรรมชาติของอาหารนั้นไม่มีสารนั้น หรืออาหารที่ในกระบวนการผลิตไม่มีสารนั้นเกิดขึ้น

(๒) ไม่เป็นวัตถุที่ห้ามใช้ในอาหารตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข

(๓) ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในผลิตภัณฑ์

ทั้งนี้ ความในวรรคหนึ่งไม่ใช่บังคับกับการกล่าวอ้างสารหรือส่วนประกอบใด ๆ ที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ”

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๑๔ ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๖๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้

“ข้อ ๑๔ ข้อความในฉลากต้องมีลักษณะเห็นได้ชัดเจน และอ่านได้ง่าย ขนาดของตัวอักษรต้องสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ฉลาก และต้องปฏิบัติ ดังนี้

(๑) การแสดงข้อความตามข้อ ๔ (๑) ต้องมีขนาดความสูงของตัวอักษรไม่น้อยกว่า ๒ มิลลิเมตรและตัวอักษรต้องอ่านได้ชัดเจน ได้สัดส่วนสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ฉลาก อยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดเจน และมีข้อความต่อเนื่องกันในแนวนอน เว้นแต่ฉลากที่มีเนื้อที่น้อยกว่า ๓๕ ตารางเซนติเมตรให้แสดงชื่อด้วยขนาดตัวอักษรความสูงไม่น้อยกว่า ๑ มิลลิเมตร”

(๒) การแสดงข้อความตามข้อ ๔ (๒) ต้องมีขนาดความสูงของตัวอักษร ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

(๓) การแสดงข้อความตามข้อ ๔ (๔) (๕) (๖) และ (๙) ต้องมีขนาดความสูงของตัวอักษรแล้วแต่กรณี ดังนี้

(๓.๑) ไม่น้อยกว่า ๑ มิลลิเมตร สำหรับฉลากที่มีพื้นที่ไม่เกิน ๑๐๐ ตารางเซนติเมตรเว้นแต่ฉลากอาหารที่มีพื้นที่ทั้งแผ่นน้อยกว่า ๓๕ ตารางเซนติเมตร การแสดงส่วนประกอบ อาจแสดงไว้บนหีบห่อของอาหารแทนได้

(๓.๒) ไม่น้อยกว่า ๑.๕ มิลลิเมตร สำหรับฉลากที่มีพื้นที่มากกว่า ๑๐๐ ตารางเซนติเมตร

(๔) การแสดงข้อความเกี่ยวกับสารอาหาร ตารางสารอาหารเทียบกับ WHO วิธีเตรียมฉลากโภชนาการ ฉลากแบบจีดีเอ การกล่าวอ้างทางโภชนาการ การใช้คุณค่าในการส่งเสริมการขาย การระบุกลุ่มผู้บริโภคในการส่งเสริมการขาย สำหรับอาหารที่มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ต้องมีขนาดความสูงของตัวอักษร ไม่น้อยกว่า ๑ มิลลิเมตร

(๕) การแสดงข้อความตามข้อ ๔ (๑) (๔) และ (๙) ให้แสดงไว้ในตำแหน่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจน กรณีการแสดงข้อความตามข้อ ๔ (๙) ไว้ที่ด้านล่างหรือส่วนอื่น ต้องมีข้อความที่ฉลากที่สื่อได้ชัดเจนว่าจะดู วัน เดือนและปี ที่ควรบริโภคก่อน หรือหมดอายุ หรือเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนหรือหมดอายุได้ที่ใด และอาจแสดงข้อความกำกับ วัน เดือนและปี หรือเดือน และปีที่ผลิตหรือหมดอายุ หรือควรบริโภคก่อน ไว้ด้วยอีกหรือไม่ก็ได้”

ข้อ ๔ ให้เพิ่มความดังต่อไปนี้ เป็นข้อ ๔/๑ ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๖๗) พ.ศ. ๒๕๕๗ เรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

“ข้อ ๔/๑ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่าย ต้องไม่จำหน่ายอาหารที่พ้นกำหนดวันหมดอายุหรือควรบริโภคก่อนตามที่แสดงไว้ในฉลาก”

ข้อ ๕ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่ความในข้อ ๑๔ (๔) ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองปี ถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

ปิยะสกล สกลสัตยาทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ภาคผนวก

ข

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๓๙๔ (พ.ศ. ๒๕๖๑)

เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
ฉบับที่ ๓๙๔ (พ.ศ. ๒๕๖๑)
ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒
เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ (Guideline Daily Amounts; GDAs) บนฉลากอาหารบางชนิดเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค และสนับสนุนมาตรการป้องกันปัญหาด้านโภชนาการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓๗๔) พ.ศ.๑๔๔๙ เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙

ข้อ ๒ ประกาศนี้

“ขวดแก้วแบบคืนขวด (Returnable Glass Bottle)” หมายถึง ขวดแก้วที่ใช้บรรจุอาหารที่มีลักษณะเหลวซึ่งอยู่ในสภาพที่พร้อมบริโภค และนำกลับมาทำความสะอาด หมุนเวียนเพื่อบรรจุอาหารดังกล่าวซ้ำได้อีก

“การแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ (Guideline Daily Amounts; GDAs)” หมายถึง การแสดงปริมาณและปริมาณสูงสุดเป็นร้อยละของพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมที่บริโภคได้ต่อวัน ตามรูปแบบและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามบัญชีแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ ๓ ให้อาหารที่อยู่ในภาชนะพร้อมจำหน่ายต่อผู้บริโภคดังต่อไปนี้ เป็นอาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ

(๑) อาหารขบเคี้ยว ได้แก่

(๑.๑) มันฝรั่ง ทอด หรืออบกรอบ

(๑.๒) ข้าวโพด คั่ว ทอด หรืออบกรอบ

(๑.๓) ข้าวเกรียบ ทอด หรืออบกรอบ หรืออาหารขบเคี้ยวชนิดอบพอง

(๑.๔) ถั่วหรือนัตหรือเมล็ดพืชอื่น ทอด หรืออบกรอบ หรืออบเกลือ หรือเคลือบปรุงรส

(๑.๕) สาหร่าย ทอด หรืออบกรอบ หรือปรุงรส

(๑.๖) เนื้อสัตว์ที่ทำเป็นเส้น แผ่น ทอด หรืออบกรอบ หรือปรุงรส

(๑.๗) อาหารขบเคี้ยวตาม (๑.๑) - (๑.๖) ผสมกันมากกว่า ๑ ชนิด

(๒) ช็อกโกแลต และขนมหวานรสช็อกโกแลต

(๓) ผลิตภัณฑ์ขนมอบ ได้แก่

(๓.๑) ขนมปังกรอบ หรือแครกเกอร์ หรือบิสกิต

(๓.๒) เวเฟอร์สอดไส้

(๓.๓) คุกกี้

(๓.๔) เค้ก

(๓.๕) พาย เพสตรี ทั้งชนิดที่มีและไม่มีไส้

(๔) อาหารกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่

(๔.๑) ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ บะหมี่ เส้นหมี่ และวุ้นเส้น ไม่ว่าจะมีการปรุงแต่งหรือไม่ก็ตามพร้อมซอง เครื่องปรุง

(๔.๒) ข้าวต้มที่ปรุงแต่ง และโจ๊กที่ปรุงแต่ง

(๕) อาหารมื้อหลักที่เป็นอาหารจานเดียว ซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นหรือตู้แช่แข็งตลอดระยะเวลาจำหน่าย

(๖) เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ได้แก่

(๖.๑) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจนผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นเครื่องดื่มจากพืชที่ทำให้แห้งในลักษณะของชาชง

(๖.๒) เครื่องดื่มที่มีหรือทำจากส่วนผสมที่ไม่ใช่ผลไม้ พืชหรือผัก ไม่ว่าจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือออกซิเจน ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ที่นำมาปรุงแต่งรสในลักษณะพร้อมบริโภค

(๖.๓) เครื่องดื่มตาม (๖.๑) หรือ (๖.๒) ชนิดแห้ง

(๗) ชาปรุงสำเร็จ ทั้งชนิดเหลวและชนิดแห้ง

(๘) กาแฟปรุงสำเร็จ ทั้งชนิดเหลวและชนิดแห้ง

(๙) นมปรุงแต่ง

(๑๐) นมเปรี้ยว

(๑๑) ผลิตภัณฑ์ของนม

(๑๒) น้ำนมถั่วเหลือง

(๑๓) ไอศกรีมที่อยู่ในลักษณะพร้อมบริโภค

ทั้งนี้ อาหารตาม (๖) (๗) (๘) และ (๑๒) ที่บรรจุในขวดแก้วชนิดคืนขวด (Returnable Glass Bottle) และอาหารตาม (๖) (๙) (๑๐) (๑๑) และ (๑๒) ที่เป็นของเหลวในลักษณะพร้อมบริโภคที่มีพื้นที่ฉลากด้านหน้าน้อยกว่า ๖๕ ตารางเซนติเมตรที่ไม่สามารถจำหน่ายพร้อมหีบห่อ และไม่อาจแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอไว้ที่ภาชนะบรรจุได้ ให้แสดงผ่านโปรแกรมประยุกต์ของโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Nutrition detective mobile application) ร่วมกับการแสดงไว้บริเวณที่จำหน่ายสินค้าหรือบริเวณร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารนั้น ๆ แต่หากประสงค์จะแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอไว้ที่ภาชนะบรรจุ ต้องปฏิบัติตามประกาศนี้

ข้อ ๔ การแสดงฉลากของอาหารตามข้อ ๓ ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง การแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ และต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ ด้วย

ข้อ ๕ การแสดงฉลากของอาหารตามข้อ ๓ ต้องปฏิบัติ ดังนี้

(๑) แสดงฉลากโภชนาการ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(๑.๑) แสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบเต็ม ตามรูปแบบของข้อ ๑.๑ ของบัญชีหมายเลข ๑ ท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลากโภชนาการ หรือ

(๑.๒) แสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบย่อ ตามรูปแบบของข้อ ๑.๒ ของบัญชีหมายเลข ๑ ท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง ฉลากโภชนาการ สำหรับข้อมูลโภชนาการให้แสดงเฉพาะพลังงานทั้งหมด ไขมันทั้งหมด โปรตีน คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด น้ำตาล โซเดียม และแสดงปริมาณโคเลสเตอรอลเพิ่มเติม หากอาหารดังกล่าวมีปริมาณโคเลสเตอรอลต่อปริมาณหนึ่งหน่วยบริโภคตั้งแต่ ๒ มิลลิกรัมขึ้นไป

ในกรณีที่ฉลากของอาหาร แสดงข้อความการกล่าวอ้างทางโภชนาการ มีการใช้คุณค่าในการส่งเสริมการขาย หรือระบุกลุ่มผู้บริโภคในการส่งเสริมการขาย ต้องแสดงกรอบข้อมูลโภชนาการแบบเต็มตามข้อ ๑.๑ ของบัญชีหมายเลข ๑ ท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วย เรื่อง ฉลากโภชนาการ

(๒) แสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ ของอาหารตามข้อ ๓ ให้เป็นไปตามรูปแบบและเงื่อนไขตามบัญชีแนบท้ายประกาศนี้

(๓) แสดงข้อความว่า “บริโภคแต่น้อยและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” ด้วยตัวอักษรหนาทึบเห็นได้ชัดเจน สีของตัวอักษรตัดกับสีพื้นของกรอบ และสีของกรอบตัดกับสีพื้นฉลาก สำหรับอาหารตามข้อ ๓ (๑) - (๓)

ทั้งนี้ อาหารตามข้อ ๓ ที่บรรจุในภาชนะบรรจุย่อย ซึ่งมีเนื้อที่ฉลากด้านหน้าน้อยกว่า ๖๕ ตารางเซนติเมตรและจัดรวมในหีบห่อพร้อมจำหน่าย และไม่อาจแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ ไว้ที่ฉลากของภาชนะบรรจุย่อยได้ ให้แสดงฉลากไว้ที่หีบห่อพร้อมจำหน่าย โดยให้คำนวณการแสดงฉลากโภชนาการและค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอของภาชนะบรรจุย่อย แต่หากประสงค์จะแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอไว้ที่ฉลากของภาชนะบรรจุย่อย ต้องปฏิบัติตามประกาศนี้

ข้อ ๖ ในกรณีที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าอาหารอื่นนอกเหนือจากอาหารตามข้อ ๓ มีความประสงค์จะแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอในฉลากของอาหาร การแสดงฉลากดังกล่าวต้องเป็นไปตามประกาศนี้

ข้อ ๗ ให้ฉลากอาหารตามข้อ ๓ (๑) (๑.๔) (๑.๖) (๑.๗) และอาหารตามข้อ ๓ (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) และ (๑๓) ที่ไม่เป็นไปตามที่ประกาศฉบับนี้ ใช้บังคับยังคงจำหน่ายได้ต่อไป ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ

ข้อ ๘ อาหารตามข้อ ๓ ที่มีการแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอไว้ก่อนวันที่ ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ และมีการแสดงปริมาณโซเดียมไม่สอดคล้องกับปริมาณโซเดียมที่แนะนำต่อวันตามประกาศฉบับนี้ ยังคงจำหน่ายได้ต่อไป ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ

ข้อ ๙ ให้ฉลากอาหารตามข้อ ๖ ที่ไม่เป็นไปตามประกาศนี้ ยังคงจำหน่ายได้ต่อไป ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองปี นับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้ ใช้บังคับ

ข้อ ๑๐ ประกาศฉบับนี้ ไม่ใช้บังคับกับ

(๑) อาหารตามข้อ ๓ ซึ่งผู้ปรุงเป็นผู้จำหน่ายโดยตรงให้กับผู้บริโภค

(๒) อาหารตามข้อ ๓ ซึ่งได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงสารอาหารบนฉลากไว้แล้วโดยเฉพาะ

ข้อ ๑๑ ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ปิยะสกล สกลสัตยาทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข
ฉบับที่ ๓๙๔ (พ.ศ. ๒๕๖๑)
ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒
เรื่อง อาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ

การแสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบจีดีเอ ของอาหารให้เป็นไปตามรูปแบบและเงื่อนไข ดังนี้

๑. รูปแบบตามจีดีเอ (Guideline Daily Amounts; GDAs) ให้เป็นดังนี้

๑.๑ รูปทรงกระบอกหัวท้ายมนแนวตั้งเรียงติดกันจำนวน ๔ แท่ง เพื่อแสดงค่าพลังงาน น้ำตาลไขมัน และโซเดียม ตามลำดับ

๑.๒ สีขอบของทรงกระบอกให้แสดงสีใดสีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ สีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม หรือสีขาวแล้วแต่กรณีและต้องตัดกับสีพื้นของฉลาก

๑.๓ สีพื้นภายในรูปทรงกระบอกต้องเป็นสีขาว เท่านั้น

๑.๔ เส้นขีดภายในรูปทรงกระบอกทุกเส้นให้เป็นเส้นสีดำหรือสีนำเงินเข้ม และต้องเป็นสีเดียวกับสีตัวอักษรที่แสดงภายในรูปทรงกระบอก

๑.๕ ให้แสดงไว้ที่ส่วนหน้าของฉลาก ที่เห็นได้ง่ายและอ่านได้ชัดเจน

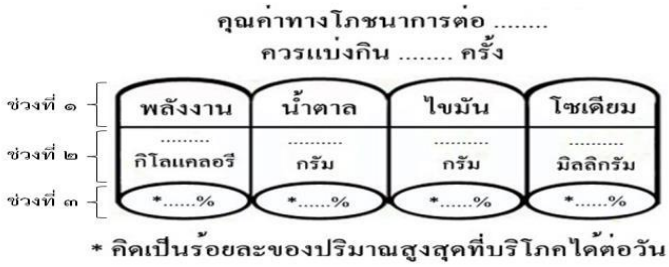

๒. เงื่อนไขการแสดงฉลากให้แสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม ด้วยรูปแบบและขนาดตัวอักษรที่เห็นได้ง่ายและอ่านได้ชัดเจน ไว้ในรูปทรงกระบอกเรียงตามล้าดับ ดังนี้

๒.๑ ส่วนที่ ๑ แสดงข้อความ “พลังงาน” “น้ำตาล” “ไขมัน” และ “โซเดียม” ด้วยสีเดียวกันกับเส้นขีดภายในรูปทรงกระบอก

๒.๒ ส่วนที่ ๒ แสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม เป็นค่าต่อหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ที่คำนวณได้จากปริมาณหนึ่งหน่วยบริโภคคูณจำนวนหน่วยบริโภค ด้วยสีเดียวกับเส้นขีดภายในรูปทรงกระบอก

หน่วยของพลังงานเป็น กิโลแคลอรี
หน่วยของน้ำตาลเป็น กรัม หรือ ก.
หน่วยของไขมันเป็น กรัม หรือ ก.
หน่วยของโซเดียมเป็น มิลลิกรัม หรือ มก.

๒.๓ ส่วนที่ ๓ แสดงค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมเป็นร้อยละ ดังนี้ ค่าพลังงานเป็นร้อยละของพลังงาน ๒,๐๐๐ กิโลแคลอรี

ค่าน้ำตาลคิดเป็นร้อยละของน้ำตาล ๖๕ กรัม
ค่าไขมันคิดเป็นร้อยละของไขมัน ๖๕ กรัม
ค่าโซเดียมคิดเป็น ๒,๐๐๐ มิลลิกรัม

๓. แสดงข้อความด้วยขนาดตัวอักษรที่เห็นได้ง่ายและอ่านได้ชัดเจน ดังนี้

๓.๑ “คุณค่าทางโภชนาการต่อ...” (ความที่เว้นไว้ให้แสดงปริมาณที่เข้าใจได้ง่ายของหนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์ เช่น ต่อ ๑ ถ้วย ต่อ ๑ ซอง ต่อ ๑ กล่อง ต่อ ๑ ถุง) โดยแสดงไว้เหนือรูปทรงกระบอก

๓.๒ “ควรแบ่งกิน...ครั้ง” (ความที่เว้นไว้ให้แสดงจำนวนครั้งที่แนะนำให้กินสำหรับในกรณีที่หนึ่งหน่วยบรรจุภัณฑ์มีปริมาณมากกว่าหนึ่งหน่วยบริโภค) โดยแสดงไว้ใต้ข้อความ “คุณค่าทางโภชนาการต่อ...”

๓.๓ “*คิดเป็นร้อยละของปริมาณสูงสุดที่บริโภคได้ต่อวัน” ไว้ใต้รูปทรงกระบอก